

FRAGMENT 1

El cor

No crec que hi hagi al món cap obra d'enginyeria més perfecta que el cor. He passat més de trenta anys estudiant-lo i continuo sense comprendre com pot bategar 100.000 vegades al dia, en alguns casos durant més de cent anys, sense aturar-se ni un sol segon, sense desgastar-se ni deformar-se com faria qualsevol altre múscul. Un Boeing 747 pot semblar un prodigi d'enginyeria, però cada poques setmanes passa per l'hangar per fer-hi operacions de manteniment. El telescopi *Hubble* ha revelat misteris de l'Univers fins ara insospitats, però ha calgut anar-hi i reparar-lo tres cops des que el van posar en òrbita l'any 1990. Com a obra d'enginyeria, un cor està per damunt d'un avió, un telescopi espacial o el més sofisticat dels coets. No hi ha cap llei, cap explicació física o química satisfactòria, que permeti entendre com un cor pot bombar prop de 8.000 litres de sang al dia des d'abans del naixement fins al moment de la mort.

De tots els prodigis del cor, el més fascinant és que no es desgasta. Es pot avariar si el maltracten amb un excés de greixos o de drogues, o si pateix alguna infecció accidental. Però si el respecten, pot mantenir intacta la capacitat de bategar fins més enllà dels vuitanta, dels noranta i, fins i tot, dels cent anys.

Hi ha espècies de tortugues, malgrat que són animals amb una biologia molt diferent a la nostra, en què el cor batega més de dos-cents anys. I la pregunta inevitable, quan ens aturem a pensar en la meravella del cor humà, és quants anys podria arribar a bategar. Quants anys podríem arribar a viure? [...]

No em sembla forassenyat suposar que, a mesura que la medicina continuï avançant en les pròximes dècades, l'esperança de vida pot continuar avançant entre dos i tres anys per dècada, que pot arribar als cent anys a meitat del segle XXI, que les persones més longeves arribaran en aquell moment als 125 anys i que molts dels infants nascuts durant l'última dècada del segle XX veuran començar el segle XXII.

A un termini més llarg, és possible que la vida humana es prolongui encara més. La longevitat de cada espècie està programada al codi genètic. Això és el que permet que una papallona visqui una primavera, un gos quinze

anys, un elefant 60 o una tortuga més de 200: manipulant uns quants gens, la natura ha adaptat el cicle vital de cada espècie al seu cicle reproductiu, de manera que cada ésser viu tingui les mateixes opcions de deixar-hi descendència. Així és com funciona la mort, perquè així és com funciona la vida. Tot obeeix a un sofisticat programa de reproducció. [...]

Però el més important no és viure molts anys, el que importa de debò és viure'ls bé. Amb la tecnologia actual, podem mantenir, de vegades durant molt de temps, malalts que tenen una qualitat de vida molt pobre i que no tenen perspectives de recuperació. Personalment, no crec que aquest ús de la tecnologia sigui raonable. Crec que hi ha d'haver un punt en què hem d'aprendre a dir prou. I no sé on s'haurà de situar aquest punt, però no podem continuar guiant-nos només per un criteri de màxima supervivència.

Valentí Fuster, *La ciència de la salut*. Columna edicions, S.A. Barcelona, 2006.

L'autor i la seva obra

El cardiòleg **Valentí Fuster** (Barcelona, 1943) és director de l'Institut Cardiovascular de l'hospital Mount Sinai de Nova York, president del comitè científic del Centro Nacional de Investigaciones Cardiovasculares espanyol i president de la Federació Mundial del Cor.

És l'únic investigador que ha rebut els màxims guardons científics de les quatre organitzacions de cardiologia més importants del món, i és Premi 1996 Príncep d'Astúries d'Investigació. És, també, Doctor Honoris Causa de quinze universitats i autor de dos dels llibres de més prestigi dedicats a la cardiologia clínica i a la investigació. El 2006 també va publicar *Les claus de la ciència de la salut*.

Comprensió

- 1) Destaca les idees principals de cada paràgraf.
- 2) Cardiologia vol dir estudi del *cardi* (cardi = cor, en grec), amor al cor. Per tant, el cardiòleg és la persona que estudia o que estima el cor. El doctor Valentí Fuster (probablement el cardiòleg més important del món) és metge, no escriptor, però ha fet llibres científics i de divulgació, i la seva prosa és amena i interessant. Rellegeix la següent afirmació del text: "... molts dels infants nascuts durant l'última dècada del segle XX veuran començar el segle XXII." En altres paraules, que la majoria de vosaltres viurà més de cent anys. Fes una redacció per explicar com t'imagines que serà el món d'aquí a cent anys i com t'imagines que estaràs tu.
- 3) Evidentment, per estar sa i bo d'aquí a cent anys, cal mantenir-se en forma i tenir una dieta equilibrada. Però no només cal mantenir en forma el cos, sinó també el cervell, i precisament la lectura manté actives les cèl·lules del cervell. Cal llegir cada dia (*Nulla die sine linea*, que deia Plini el Vell). Fes tres llistes: a) Llibres que t'has llegit; b) Llibres que et vols llegir; c) Llibres que no et penses llegir mai. De cada llista, selecciona'n un i digues, senzillament, per què.
- 4) El Dr. Fuster diu que és més important viure bé que no pas viure molts anys, entenent que "molts anys" vol dir amb una qualitat de vida molt baixa. Sembla ser, però, que cada vegada viurem més anys i cada cop els anirem portant millor. Però tot té un límit, o no? Contesta les preguntes següents:
 - Quin creus que pot ser el límit de la vida humana: cent vint-i-cinc, cent cinquanta, dos-cents anys...? Per què?
 - T'agradaria viure eternament? Per què?
 - Què canviaries del nostre món? Què deixaries igual?
- 5) Queda clar que el nostre cos (i el seu motor, el cor) és la màquina més perfecta que hi ha. Però, com ja hem dit a l'apartat 2, no cal oblidar que, dins del cos, hi ha la ment, i que la ment també s'ha de cuidar. Comenta la frase següent del Dr. Fuster: "Cal reservar-se una estona cada dia per a un mateix, per pensar, simplement pensar." Després, connecta-la amb

aquesta altra, també seva: “Crec que en el món actual sobren presses i hi falta reflexió.”

FRAGMENT 2

El traïdor d'en Hands

Míster Hands seguia donant ordres que jo obeïa sense replicar, fins que de sobte cridà:

-Ara, minyó!... Orsa!

Vaig enfonsar tota la canya del timó i la *Hispaniola* virà ràpidament i s'adreçà de proa cap a la costa baixa i frondosa.

L'excitació d'aquestes últimes maniobres m'havia impedit, fins a cert punt, de mantenir la vigilància constant en què havia tingut el contramestre. En aquell mateix moment, estava tan vivament interessat esperant que el vaixell toqués a terra, que havia oblidat del tot el perill que m'amenaçava, i m'estava amb el coll estirat, mirant per damunt la borda les ondulacions que s'estenien amplament davant la proa. I hauria caigut al parany, sense ni haver-me pogut defensar, a no ser per una sobtada inquietud que em sobrevingué i que em féu girar el cap. Per sort vaig sentir un cruixit o vaig veure de reüll moure's l'ombra del vell Hands; potser no fou més que un instint com el del gat; però, el cas és que quan vaig mirar enrera, vaig veure Hands ja a mig camí, amb la daga a la mà dreta.

Ell i jo deguérem llançar un crit quan els nostres ulls es toparen; però, mentre que el meu fou el crit estrident del terror, el seu fou un bramul de fúria com el del brau quan envesteix. Simultàniament, ell saltà cap endavant i jo, de costat, cap a proa, i, en fer-ho, vaig deixar anar la barra del timó, la qual girà a sotavent amb violència i espetegà al mig del pit del contramestre. El deixà, per un instant, parat en sec; jo crec bé que això em va salvar la vida.

Abans que ell es refés de la patacada, jo ja era fora del racó on m'havia acorralat i disposant de tota la coberta per a sortejar les seves escomeses. Vaig aturar-me darrera el pal major, vaig treure'm de la butxaca una de les meves pistoles, vaig apuntar tranquil·lament, encara que ell ja s'hagués girat i vingués de dret cap a mi, i vaig prémer el gallet, el qual caigué sense produir cap efecte: és que la pólvora, amb l'aigua del mar, havia quedat inutilitzada. Em vaig maleir a mi mateix per la meva distracció. Per què no havia tornat a carregar molt abans les meves armes? Ah! Aleshores sí que no hauria estat, com ara, un pobre anyell fugitiu davant el llop carnisser!

Ferit i tot, era meravellosa la destresa amb què es movia aquell malvat, amb els cabells hirsuts caient-li avall de la cara, roja i encesa per l'apressament i la ràbia. No quedava temps d'engegar l'altra pistola; ni, d'altra banda, hi tenia gaire fe. Una cosa vaig veure de seguida clarament: si em limitava a retrocedir, no trigaria gaire a tenir-me acorralat a la proa, com ho havia estat gairebé a la popa. I, una vegada així arraconat, només podia esperar que nou o deu punyalades mortals. Vaig estintolar les dues mans contra el pal major, de molt respectable corpulència, i vaig esperar, amb una forta tensió de tots els meus nervis.

Veient que jo intentava de jugar a amagar, també va parar-se i aleshores s'escolà un moment de falses escomeses per la seva part i de moviments defensius per la meva. Era un joc en el qual m'havia exercitat molt sovint a la meva terra entre les roques de la cala del Coll Negre, però no mai, naturalment, amb el cor esbategant-me d'aquella manera. No obstant això, com dic, era un joc de nois, i bé podia haver-me-les, en aquest punt, amb un mariner vell i ferit com aquell. I fins he de dir que havia començat a augmentar de tal manera el meu valor, que fins em vaig permetre uns ràpids pensaments sobre quina seria la fi d'aquell mal pas, i encara que jo podia prolongar-lo per molt temps, no entreveia pas la manera de sortir-ne.

Doncs, bé; mentre així estaven les coses, la *Hispaniola* s'embarrancà de sobte. Tentinejà, es fixà per un moment en la sorra i, amb la rapidesa d'una caiguda, s'inclinà de la banda de babord, fins a formar la coberta un angle d'uns quaranta-cinc graus, i entrà pels imbornals una quantitat d'aigua que formà un bassal entre la coberta i l'amurada.

Tots dos caiguérem alhora i rodàrem, quasi junts, fins als imbornals; el mort de la gorra roja, amb els braços encara estirats, caigué rígid, darrera nostre. Tan a prop estàvem, en efecte, que amb un peu vaig tocar el cap del timoner, amb un esgarriament de dents per part meva. Jo vaig aixecar-me primer que Hands, el qual tingué feina a desfer-se del cadàver. La sobtada inclinació del vaixell no era a propòsit perquè poguéssim córrer per sobre coberta; em calia, doncs, indefectiblement, cercar una nova manera d'evasió i de seguida, perquè el meu enemic m'anava a atacar. Ràpid com el pensament, vaig saltar a l'escala del pal de messana, vaig enfil·lar-m'hi més que de pressa i no vaig respirar fins a veure'm assegut a la creueta.

La meva lleugeresa m'havia salvat; la daga s'havia clavat a menys de mig peu per sota meu, quan pujava en la meva fuga precipitada; i allà s'estava Israel Hands, bocabadat i amb la vista alçada cap a mi, com una encarnació de la sorpresa i del fracàs.

Ara que podia disposar d'un moment, vaig afanyar-me a canviar la pólvora de la meva pistola, i, tot seguit, tenint-ne ja una a punt, i per tal de fer la meva defensa doblement segura, vaig posar-me a descarregar l'altra i carregar-la de nou.

La meva nova ocupació va deixar Hands desconcertat i perplex; començava a veure que les coses li sortien al revés, i, després de visibles vacil·lacions, pujà també a la xarca i amb la daga entre les dents emprengué la seva ascensió lenta i dolorosa. Fou a costa de molts gemecs i de molt temps que pogué arrossegar darrera seu la cama ferida; i, quan ella era a poc més del terç de la pujada, jo ja havia carregat tranquil·lament la meva pistola.

Aleshores, amb una pistola a cada mà, vaig cridar-li:

-Si pugeu un tram més, us engego el cap a rodar. Els morts -vaig afegir, ofegant el riure-, no fan cap mal, ja ho sabeu.

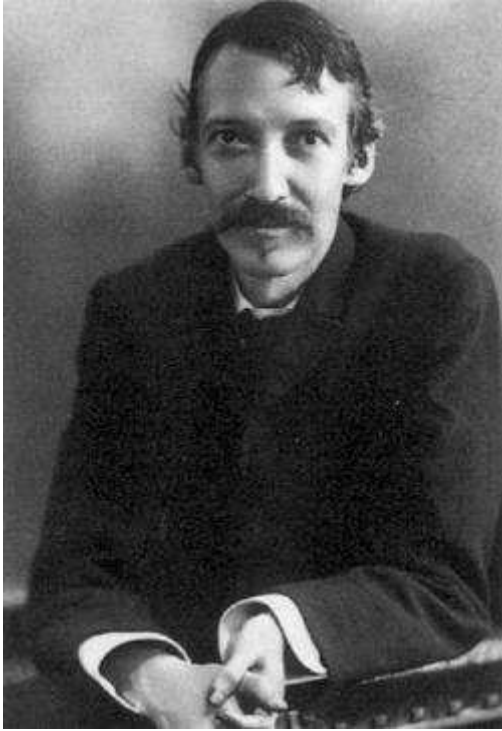
Es va aturar instantàniament. Pels moviments de la seva cara es veia que tractava de pensar, la qual cosa li representava una tasca tan lenta i feixuga, que, satisfet de la meva adquirida seguretat, vaig esclatar a riure. Per fi, després d'empassar-se la saliva dues o tres vegades, parlà, si bé conservant la mateixa expressió de perplexitat. I digué:

-Jim, em sembla que tu i jo estem en un mal pas i que haurem de pactar. A no ser pel cop de la barra, t'hauria encalçat; però està vist que jo no tinc sort, no, senyor; i em sembla que hauré de capitular, per dur que sigui, ja ho veus, tractant-se d'un mestre mariner i d'un grumet com tu, Jim.

Mentre jo assaboria aquests mots, somrient i ufà com un gall en el saltador, Hands tirà de sobte la mà enrera, per sobre l'espatlla. Fendí l'aire quelcom com una fletxa; vaig sentir un cop i després un dolor agut i vaig quedar clavat a l'antena per una espatlla. En aquell moment de sorpresa i de dolor horrible -no per la meva pròpia voluntat, cal dir-ho, sinó sense propòsit deliberat-, es dispararen les dues pistoles i em caigueren de les mans. Però, per sort, no caigueren soles: amb un crit ofegat, el timoner es deixà anar de l'escala i caigué de cap a l'aigua.

Robert L. Stevenson, *L'illa del tresor*. Editorial Joventut. Barcelona, 1991.
Traducció de Joan Arús.

L'autor i la seva obra

Robert Louis Stevenson va néixer a Edimburg el 1850 i va morir a Upolu, Samoa, el 1894. Malalt de tuberculosi, va recórrer Europa buscant millorar la seva salut. Va emigrar a Califòrnia i després va tornar a Escòcia, per marxar al cap d'un temps, definitivament, als mars del sud. En la novel·la *L'illa del tresor* (1883) mostra, per mitjà d'una història per a adolescents, el concepte ambigu de la moral, que també es projecta en l'estudi al·legòric de *El Dr. Jekyll i Mr. Hyde* (1886) i en una gran part de *El senyor de Ballantrae* (1889). De manera constant apareix en les seves novel·les la història i el paisatge d'Escòcia, com a *Segrestat* (1886). Per la seva popularitat, cal citar també la novel·la històrica *La fletxa negra* (1888). Té pàgina web.

Comprensió

- 1) Quina edat diries que té el protagonista? Com es diu?
- 2) Com es diu, el vaixell?
- 3) En Hands, un pirata, vol matar el protagonista. Amb què?
- 4) Què passa el primer cop que el noi dispara contra en Hands? Per què?
- 5) En Hands li llança la daga un parell de cops. El toca alguna vegada?
Què fa, el noi?

Filmografia

- *L'illa del tresor* (1918). Dirigida per Chester M. Franklin i Sidney Franklin. Intèrprets: Violet Radcliffe, Francis Carpenter, Lloyd Perl.
- *L'illa del tresor* (1934). Dirigida per Victor Fleming. Intèrprets: Wallace Beery, Jackie Cooper, Lionel Barrymore, Otto Kruger, Lewis Stone, Nigel Bruce. Molt bona. Wallace Beery fent de Long John Silver és perfecte.
- *L'illa del tresor* (1950). Dirigida per Byron Haskin. Intèrprets: Robert Newton, Bobby Driscoll, Basil Sydney. Pel·lícula produïda per Walt Disney. Està força bé. Val la pena.
- *L'illa del tresor* (1990). Dirigida per Fraser Heston. Intèrprets: Charlton Heston, Christian Bale, Oliver Reed, Christopher Lee, Richard Johnson, Julian Glover, Isla Blair, Clive Wood. Pel·lícula rodada per a la televisió. També està força bé.
- *L'illa del tresor* (1996). Dirigida per Brian Henson. Intèrprets: Tim Curry, Kevin Bishop, Billy Connolly, Frank Oz, Harry Jones. Pel·lícula produïda per Walt Disney. Hi surten els *muppets*: la granota Kermit (o Gustau), Miss Piggy...

Long John Silver, el veritable protagonista

FRAGMENT 3

El senyor Pickwick i els seus amics

Un casual espectador -afegeix el secretari, a les notes del qual devem la següent relació-, un espectador, tal vegada no hauria notat res d'extraordinari en la testa calba i les rodones ulleres expressament adreçades a la cara d'ell (del secretari), durant la lectura de les susdites resolucions. Però per a aquells que sabien que el cervell gegantí de Pickwick treballava sota aquell front, i que els ulls radiants de Pickwick espurnejaven darrera aquelles ulleres, l'espectacle era d'interès assenyalat. Allí seia l'home que havia anat remuntant fins a llur deu els abundosos estanyols de Hampstead, i havia agitat el món científic amb la seva Teoria dels Caps Grossos, ara tan calmós i tan impertorbat com les aigües profundes d'aquells en un dia de gelada, o un espècimen soliu d'aquests en el més íntim racó d'una gerra d'argila. I, ah! com esdevingué l'espectacle de força major interès quan, aviant-se ell a plena vida i animació, en esclatar un crit simultani de "Pickwick!" entre els seus seguidors, aquell home il·lustre pujà a pleret a la cadira Windsor, on prèviament havia segut, i parlà al club que ell mateix havia fundat! Quin estudi per a un artista no comportava aquella escena trasbalsadora! L'eloqüent Pickwick, amb una mà graciosament amagada darrera els faldons del seu frac i l'altra onejant en l'aire per a ajut de la seva abrandada declamació, mostrava, en son enlairament, els seus pantalons colants i les seves polaines que, si haguessin arrecerat un home corrent, bé haurien passat desatesos, però que, quan Pickwick els "vestia" a ells -si podem emprar aquesta expressió- inspiraven involuntària cohibició i respecte. A son volt tenia els homes que espontàniament es llançaven a participar dels perills dels seus viatges i estaven destinats a compartir les glòries dels seus descobriments. A la seva dreta seia Tracy Tupman, el massa sensible Tupman, que al seny i a l'experiència d'anys més assaonats afegia l'entusiasme i l'ardor d'un noi en la més interessant i perdonable de les febleses humanes: l'amor. El temps i les viandes havien expandit la seva figura, en altre temps romàntica; l'armilla de seda negra havia anat expandint-se i expandint-se; polzada per polzada havia anat desapareixent la cadena d'or, al seu dessota, del camp visual de Tupman, i gradualment l'espaiós sotabarba havia envaït les fronteres de la corbata

blanca; però l'ànima de Tupman no coneixia transmutança: encara l'admiració del bell sexe era la seva passió cabdal. A l'esquerra del seu gran capítol, seia el poètic Snodgrass i vora d'ell el deportiu Winkle: el primer poèticament embolcallat en un misteriós abric blau amb el coll guarnit de pell de ca; i comunicant el darrer un addicional esclat a la nova i verda casaca caçadora, corbata escocesa i calces de burell ajustadíssimes.

Charles Dickens. *Pickwick*. Edicions Proa. Biblioteca a Tot Vent, 154. Barcelona, 1972. Traducció de Josep Carner.

L'autor i la seva obra

Charles Dickens va néixer a Landsport, Hampshire, el 1812 i va morir a Gadshill, Kent, el 1870. Fill d'un funcionari, la seva infantesa va ser trista a causa dels problemes econòmics i afectius, fonts de la seva futura obra narrativa. Va treballar en una fàbrica de betum, però una herència rebuda pel seu pare —que havia estat a la presó— li va permetre d'anar a l'escola i, posteriorment, de treballar a casa d'un advocat. El 1836 es va casar amb Catherine Hogarth, filla del director del "Morning Chronicle". Entre el 1836 i el 1837 va publicar en fullets *Pickwick* i *Oliver Twist*. En aquesta segona obra és perceptible un canvi de to narratiu respecte als seus primers contes i a *Pickwick*; així, l'humor jovial previctorià de *Pickwick* dona pas a una ambientació tènica i melodramàtica, com si el coneixement de la vida fos més plàstic —i fins i tot tàtil— que abstracte o "adult", i els

personatges restessin deformats com màscares caricaturesques creades per les pupil·les horroritzades d'un nen. Més tard va escriure, entre d'altres, *La vida i les aventures de Martin Chuzzlewit* (1843), resultat d'un viatge als EUA, *Cançó de Nadal* (1843), *David Copperfield*, (1849) *Un conte de dues ciutats* (1859) i *Temps difícils* (1854), en què manifesta la distanciació crítica de l'autor davant els resultats més negatius de la filosofia capitalista, sorgida amb la revolució industrial. El 1858 es va separar de la seva dona, però tampoc no va trobar l'equilibri sentimental, i aquesta inestabilitat es va filtrar a *Grans esperances* (1861), possiblement la seva obra més madura. Durant l'última etapa de la seva vida va alternar la creació literària amb lectures de les seves novel·les, i l'excés d'activitat li va fer malbé la salut. La narrativa de Dickens es va imposar amb mèrits propis —fins a esdevenir una de les màximes figures de la novel·la burgesa— per la seva generosa ironia, el minuciós estudi dels ressorts psíquics i socials de la nova classe mitjana britànica i l'estranya vitalitat, realista i fantasmagòrica alhora, dels seus relats.

De *Pickwick* s'ha dit que és un dels cims de la narrativa moderna, i se l'ha anomenada “el Quixot de la cultura anglo-saxona”.

Comprensió

- 1) La il·lustració que tens aquí sota pertany al fragment que has llegit. Descriu-la.

- 2) Fixa't en els mots d'aquesta frase: "Allí seia l'home que havia anat remuntant fins a llur deu els abundosos estanyols de Hampstead..." Què hi trobes, de particular? Per què?
- 3) Qui ha fundat el club Pickwick?
- 4) El senyor Tracy Tupman, malgrat ja tenir una edat, és un entusiasta de...
- 5) Què vol dir "El temps i les viandes havien expandit la seva figura"?

FRAGMENT 4

L'extraterrestre implacable

(51) I al cap de ben poques hores tots dos van saber que procedia d'un altre món. També aquest cop va ser en Dídac qui descobrí l'intrús, potser perquè precedia l'Alba al moment d'anar a sortir de la protecció del marge al llarg del qual havien anat avançant per la banda de sota.

La criatura, puix que difícilment se n'hauria pogut dir un home, s'amagava darrera un munt d'herbes, en un extrem de l'hort, i semblava que vigilés la masia. D'esquena, tal com la veien, tenia l'aparença d'una espècie de pigmeu al qual hagués crescut un coll molt llarg i, al capdamunt, una protuberància en forma de pera invertida, o sia amb la part de dalt considerablement més gruixuda, més ampla, que la part de baix. No se li distingien ni pèls ni cabells i la pell, rosada com la d'un garrí, feia una impressió desassossegadora de nuesa. De fet, hi anava, de despullada. Tenia unes cames, o potes, lleugerament tortes i robustes, i els braços, un dels quals repenjava en el munt d'herbots, semblaven, comparativament, llargs i prims. De l'indret on la pera del cap començava a aprimar-se, li sortien uns petits apèndixs en forma tubular que no paraven de bellugar-se. Es van imaginar que podien ser unes antenes.

(52) I estirats a terra, darrera el parapet del marge per damunt del qual ben just si gosaven espiar, tot i que uns quants rebrots d'una olivera desapareguda dissimulaven llur presència, van anar observant l'estranya criatura, tan immòbil com ells. Tots dos anaven armats, l'Alba amb el màuser, però el descobriment de l'intrús era tan recent i inesperat que les mans encara li tremolaven massa perquè s'atrevís a disparar. D'altra banda, estava encuriosida i el desconegut, observà, no duia armes de cap mena. Després, però, va veure que s'havia equivocat.

Perquè, a la fi, la criatura es va moure i féu una correguda cap a l'altre extrem de l'hort, on s'aplanà a frec de les plantes que hi creixien. Va ser aleshores que tots dos van veure l'objecte que duia a les mans i que un breu llampec, en incidir-hi el sol, delatà. Sense això, no se n'haurien adonat, puix que devia ser una cosa rodona, o aplanada, sense culata ni canó, per menuts que fossin.

En aquell moment, va comprendre que l'hauria de matar.

(53) I, a poc a poc, l'Alba va anar desplaçant el fusell fins que el canó reposà sobre el terra, entre els llucs de l'olivera, apuntant cap a l'hort. La criatura, però, ja es movia de nou i, plegada en dues, talment si avancés de quatre potes, s'atansava més a la masia. Sinó que ara llambregà dues o tres vegades cap on ells eren amagats i, per primer cop, els presentà la cara.

A tots dos se'ls va glaçar la sang a les venes, car era un rostre que recordava imatges de malson. La faç, molt plana, tenia tres ulls, un d'ells a l'indret que hauria correspost al front en un humà i els altres dos més avall; eran talment tres forats oberts en una paret, puix que no els protegia cap arc ciliar. A la banda de baix, allò que hauria hagut d'ésser el sotanàs, la barbeta i la boca, formava un musell porcí que s'avenia amb el color de la pell però feia una impressió d'estolidesa a la cara.

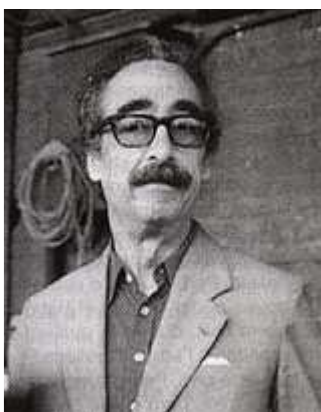
(54) L'Alba es va alegrar que tingués aquella aparença, perquè li seria més fàcil de matar-lo. Sense mirar en Dídac, que gairebé ni gosava respirar al seu costat, va redreçar més l'arma, comprovà que havia fet córrer el fiador i, amb el dit, fregà el gallet. Va anar seguint el progrés de la criatura i, amb la culata ben afiançada a l'espatlla, esperà que s'aturés.

Ho va fer a l'angle de la casa, on es redreçà, ara d'esquena a ells. Oferia una diana immillorable, i ella no sentí cap trastorn de consciència en acudir-se-li que l'escometia de traïdor, sense donar-li cap possibilitat de defensar-se. Era un enemic i la seva raça havia demostrat a bastament que era implacable.

Disparà, doncs. I tot seguit, disparà encara dues vegades més. Però potser ja no hauria calgut. La criatura s'anà inclinant sobre la vertical, com empesa per una mà i, amb lentitud que només al darrer moment es convertí en una caiguda accelerada, es va abatre de ventre a terra.

Manuel de Pedrolo, *Mecanoscrit del segon origen*. Edicions 62. El Cangur Butxaca. Barcelona, 2004. Edició a cura de Carme Ballús Molina, que en fa una presentació molt interessant.

L'autor i la seva obra

Manuel de Pedrolo va néixer a l'Aranyó, Segarra, el 1918 i va morir a Barcelona el 1990. Va estudiar el batxillerat a Tàrraga i no continuà els estudis a causa de la guerra civil, en la qual participà com a soldat d'artilleria. Casat, s'instal·là definitivament a Barcelona el 1943 i es dedicà a feines diverses per a guanyar-se la vida. Conreà tots els gèneres literaris: poesia (*Ésser en el món*, 1949) i teatre (*Darrera versió per ara*, 1963; *Situació bis*, 1964; *Pell vella al fons del pou*, 1976; *Aquesta nit tanquem*, 1978; *D'ara a demà*, 1982, etc), que han estat classificades dins el teatre de l'absurd. Els grans temes que dominen aquestes peces són la problemàtica de la llibertat i de la comunicació entre els homes. La seva obra més important és, però, la narrativa: contes i, sobretot, novel·les. A causa primordialment de la censura, moltes de les seves obres van ser publicades al cap d'anys d'haver estat escrites; per exemple, *Cendra per Martina* (1965), *Balanç fins a la matinada* (1963), *Avui es parla de mi* (1966), *Mister Chase, podeu sortir* (1955), *L'inspector arriba tard* (1960), *Una selva com la teva* (1960), *Nou pams de terra* (1971), *Les finestres s'obren de nit* (1957), *Introducció a l'ombra* (1972), *Cops de bec a Passadena* (1972), *La mà contra l'horitzó* (1961), *Entrada en blanc* (1968), *Pas de ratlla* (1972), *Un amor fora ciutat* (1970), *Solució de continuïtat* (1968), *Si són roses floriran* (1971), *Viure a la intempèrie* (1973) o *M'enterro en els fonaments* (1967). Altres obres seves són *Joc Brut* (1965), *Totes les bèsties de càrrega* (1967), *Mossegar-se la cua* (1968), *Mecanoscrit del segon origen* (1974), *Acte de violència* (1975), *Detall d'una acció rutinària* (1975), *S'alcen veus del soterrani* (1976), *Pol·s nova de runes velles* (1977) i *Cartes a Jones Street* (1978). La seva obra, i sobretot la narrativa, es troba equidistant dels dos corrents que van marcar la

narrativa mundial de la postguerra: l'existencialisme i el conductisme. És l'escriptor català més prolífic de la literatura catalana contemporània.

Comprensió

- 1) Com té el cap, l'extraterrestre?
- 2) Què li surt, de dalt del cap?
- 3) Descriu la cara de l'alienígena.
- 4) L'Alba s'alegra que tingui aquesta aparença perquè així li serà més fàcil disparar-li. Per què?
- 5) Què vol dir, que la raça dels extraterrestres era implacable?

En Dídac i l'Alba

Filmografia

- *Mecanoscrit del segon origen* (1985). Sèrie rodada per a TV3.

FRAGMENT 5

El club de Groucho Marx

Fa uns quants anys, després de pressions considerables, vaig accedir a afiliar-me a una destacada organització teatral. Per una estranya coincidència es deia el Club Delaney. Allà, entre aquelles sagrades parets dedicades a Thespis, vaig pensar que ens asseuríem a passar la vetllada amb les nostres copes de conyac i les nostres pipes ben carregades per parlar de Chaucer, de Charles Lamb, de Ruskin, de Voltaire, de Booth, dels Barrymore, de la Duse, de Shakespeare, de la Bernhardt i de totes les altres figures legendàries del teatre i de la literatura.

La primera nit que hi vaig passar, hi vaig trobar trenta-dos consocis jugant al pòquer amb cartes marcades, cinc membres tirant uns daus trucats sobre una estora sospitosament bruta, i quatre associats més ficats en sengles cabines telefòniques tot parlant amb dones que van resultar ser les esposes d'altres membres del club.

Poques nits després, el club va celebrar un banquet. No en recordo ben bé el motiu. Crec que era per afalagar un dels membres que havia aconseguit esquivar la policia durant més d'un any. Les taules eren llargues i estretes, i a no ser que s'hi arribés cap a les tres de la tarda, era impossible escollir els teus companys de taula. Aquella nit concreta em vaig asseure amb un barber que m'havia escabetxat moltes vegades, tant socialment com amb la navalla. En un moment donat va passejar la vista pel menjador, en acabat es va girar cap a mi i em va dir:

-Groucho, no hi ha dret, estan admetent una sèrie d'associats que fan fàstig.

Em vaig estimar més ignorar aquesta observació i vaig intentar de parlar-li de Chaucer, de Ruskin i de Shakespeare, però ell ja havia sintonitzat per anar contra les màquines elèctriques d'afaitar, considerant-les un cop mortal per a l'art de Fígaro, de manera que vaig callar i vaig continuar bevent.

L'endemà, vaig enviar un telegrama al club que deia: ELS DEMANO QUE ACCEPTIN LA MEVA RENÚNCIA. NO VULL FORMAR PART DE CAP CLUB QUE M'ACCEPTI COM A MEMBRE.

Groucho i la Llei Seca

No és motiu per sentir-se'n orgullós, però durant els tretze anys de prohibició, crec que el meu fill Arthur va merèixer l'honor de ser el contrabandista de licors més jove d'Amèrica. [...]

Llavors l'Arthur tenia tres mesos. Ignoro si això que diré és costum avui dia, però en aquella època els nens duïen vestits llargs i flotants. A Vancouver, hi havíem comprat dues ampolles de whisky canadenc. Segons era norma, quan es tornava a entrar als Estats Units, els equipatges s'escorcollaven per si amagaven contraban. La meva dona va ficar el nostre licor il·legal dins dels plecs del vestit de l'Arthur. Quan els artistes de varietats van entrar a la duana, els empleats van buscar en els seus baguls, en les maletes, en els decorats i en altres llocs adequats per amagar-hi res, però els vam enganyar, perquè no van sospitar mai que aquell prototip de la maternitat americana i el seu nen innocent estiguessin introduint il·legalment en el país dues ampolles d'aigua de foc.

La conclusió d'aquesta història és que si intentes passar res de contraban, ho has de fer amb una mare i un bebè amb vestit llarg i flotant.

La Prohibició no només va tenir moltes conseqüències per a mi, sinó que també en va tenir per a la resta del país. Estic convençut que moltes persones ben intencionades que la varen votar i aprovar, ho van fer perquè estaven convençudes que només passarien unes poques setmanes abans que tothom estavellés contra les parets les ampolles que els quedaven i acceptessin l'Esmena.

Aquesta no és una observació especialment original, però el món és ple de gent que creu que pot governar la vida dels altres només aconseguint que s'aprovi una llei. Als Estats Units hi ha grans grups que, si els fos possible, prohibirien l'ús de tot el que personalment no els agrada: fumar, beure, ballar, anar al cinema, menjar salami, i, si es pogués regular, fins i tot l'amor.

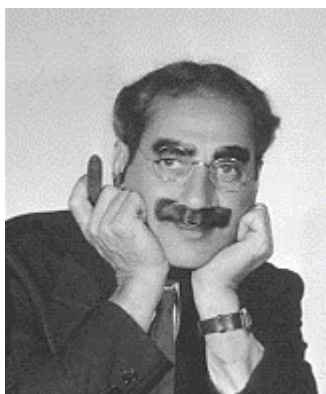
Ara sabem l'èxit que va tenir l'Esmena número divuit. No només no va impedir que la gent begués, sinó que va ajudar a crear les grans bandes de malfactors que, ara per ara, són gairebé tan poderoses com el Govern. [...]

Milions de persones, abstèmies durant tota la seva vida, que no havien estat mai en una taverna o en un cabaret i que experimentaven una indiferència

absoluta cap a les alegries d'un *highball* o d'un Martini, van sentir de sobte un gran interès per l'alcohol. Jo vaig ser un d'aquests milions. No havia begut mai abans del 16 de gener del 1920. No era que desaproves la beguda des d'un punt de vista moral; senzillament, no m'agradava el gust de l'alcohol. De fet, continua sense agradar-me. Bec de tant en tant, en reunions, per evitar que m'atrapin estant sobri. Però amb l'adveniment de la Prohibició, vaig arribar a la conclusió que, si consideraven l'alcohol il·legal, era perquè havia de tenir alguna cosa especial que jo encara no havia descobert.

Groucho Marx, *Groucho i jo*. Cuadernos ínfimos, 79. Tusquets Editores. Barcelona, 1977.

L'autor i la seva obra

Groucho Marx és el més carismàtic del germans Marx, una família d'actors cinematogràfics nord-americans composta per Leonard (Nova York 1891 — 1961; "Chico"), Arthur (Nova York 1893 — 1964; "Harpo"), Julius (Nova York 1895 — Los Angeles 1977; "Groucho"), Milton (Nova York 1894 — Palm Springs, Califòrnia 1977; "Gummo") i Herbert (Nova York 1901 — Palm Springs, Califòrnia 1979; "Zeppo"). Tot i que en algun moment van treballar junts, només Chico, Harpo i Groucho formaren l'equip que tingué una projecció internacional. Les escenes jocosos, d'una comicitat desllorigada, agressiva i carregada d'una crítica —bàsicament social— implacable, són completades per aquelles en què Chico —pianista— i Harpo —arpista—, instrumentistes notables, interpreten alguna peça musical amb absoluta serietat. Actuaren a *El conflicte dels Marx* (1931), *Plomes de cavall* (1932), *Sopa d'oca* (1933), *Una nit a l'òpera* (1935), *Un dia a les carreres* (1937), *Una tarda al circ* (1939), *Els germans Marx a l'Oest* (1940), *Els grans magatzems* (1941), *Una nit a Casablanca* (1946), *Amor en conserva* (1949), etc, gairebé totes amb l'actriu Margaret Dumont.

A més de *Groucho i jo*, Groucho Marx va escriure, entre d'altres: *Memòries d'un amant sarnós* i *Cartes de Groucho Marx*.

Amb el seu germà Chico, Groucho va protagonitzar dos programes de ràdio a principis dels anys 30. Alguns dels guions d'aquests programes estan recopilats en el llibre *Groucho i Chico, advocats: els guions radiofònics dels germans Marx* (traducció de Màrius Serra; editorial Columna, 1989).

Comprensió

- 1) Un dels trets propis de Groucho és la ironia. Destaca tres frases iròniques del primer fragment.
- 2) Explica el motiu pel qual Groucho es dóna de baixa del club. Té sentit? Per què?
- 3) Groucho i la Llei Seca. Explica per què el seu fill Arthur es mereix l'honor de ser el contrabandista més jove d'Amèrica.
- 4) En aquest segon fragment, s'hi diuen un parell de coses molt importants. Quines són?
- 5) Aquí van tres de les moltes frases cèlebres de Groucho. Comenta la seva ironia i el seu fons seriós i de crítica:
 - Es vol casar amb mi? És rica? Contesti primer la segona pregunta.
 - És millor callar i semblar un babau que no pas parlar i treure de dubtes el personal.
 - Sorgint del no-res, hem assolit els cims més alts de la misèria.

Filmografia

Els germans Marx van fer una quinzena de pel·lícules. Aquí va un fotograma d'*Una nit a l'òpera*; pertany a l'escena de la cabina del vaixell, on va entrant gent fins que queda plena a vessar (i mai més ben dit).

FRAGMENT 6

Un àpat i un acudit especials

Ella va fer una ganyota en veure que es posava dues cullerades ben plenes de sucre en aquell cafè amb tanta llet.

Després va demanar torrades amb ous ferrats, més cafè i melmelada de maduixa.

Quan va tornar amb tot allò, com si reprengués una conversa anterior, ell li va dir:

-Sap el de l'home que tenia dos fills bessons?

-No -va contestar ella mentre posava l'esmorzar a taula. Per alguna raó (potser una prudència natural i una reticència instintiva davant els estrangers) no va manifestar el profund interès que Chacko esperava haver despertat en ella amb allò de l'Home que tenia uns Fills Bessons. [...]

-Un home tenia dos fills bessons -va començar a contar a Margaret Kochamma-. Pete i Stuart. Pete era Optimista i Stuart, Pessimista.

Va agafar una rere l'altra les maduixes que hi havia a la melmelada i les va anar col·locant en un costat el plat; en acabat va posar una capa ben gruixuda de melmelada sobre la torrada, que ja estava untada amb mantega.

-El dia que van fer tretze anys, el pare va regalar a l'Stuart, el Pessimista, un rellotge molt car, una caixa d'eines de fuster i una bicicleta

-Chacko va aixecar la mirada per veure si Margaret Kochamma l'estava escoltant-. I va omplir fins a ben amunt l'habitació d'en Pete, l'Optimista, de fems de cavall.

Chacko va posar els ous ferrats sobre la torrada, va trencar els rovells brillants i tremolosos i els va estendre sobre la melmelada de maduixa amb la part de sota de la cullereta.

-L'Stuart va obrir els regals i es va passar tot el matí rondinant. No li feia il·lusió la caixa d'eines de fuster, el rellotge no li agradava i les llantes de la bicicleta no eren les que volia.

Margaret Kochamma havia deixat d'escoltar perquè estava fascinada pel curiós ritual que Chacko desplegava en el seu plat. Va tallar la torrada amb la melmelada i els ous ferrats en quadradets petits i iguals, i hi va posar a sobre

una de les maduixes que havia deixat a banda, després de tallar-les en trossets ben petits.

-Quan el pare va anar a l'habitació d'en Pete, l'Optimista, no el va poder veure, però va sentir com excavava frenèticament i com panteixava per l'esforç. Els fems de cavalls volaven pertot arreu.

Chacko ja s'estava aguantant el riure abans d'acabar l'acudit. Amb les mans tremolenques del riure, posava un bocí de maduixa sobre cada quadradet vermell i groc brillant de la torrada, cosa que donava al seu plat l'aspecte d'una safata de canapès multicolors que una tieta hagués preparat per servir-los durant una partida de bridge.

-“Déu del cel! Què estàs fent?” -va increpar a en Pete el seu pare.

Chacko va tirar sal i pebre sobre els quadradets de torrada. Va fer una pausa abans de rematar l'acudit i va mirar rient Margaret Kochamma, que, al seu torn, mirava el plat somrient.

-D'entre els fems va sorgir una veu que deia: “És que, si hi ha tanta merda, en algun lloc hi deu haver el cavall!”

Chacko, amb la forquilla en una mà i el ganivet en l'altra, es va tirar cap enrere en la cadira d'aquell cafè buit i es va posar a riure amb unes riallades fortes, encomanadisses, entre sanglots, unes riallades d'home gras, fins que les llàgrimes van rodolar per les seves galtes. Margaret Kochamma, que s'havia perdut la major part de l'acudit, al principi només va somriure, però després es va contagiar de la seva hilaritat. La riallada de l'un provocava la de l'altra, i totes dues van anar creixent fins a convertir-se en riallades histèriques.

El port de Cotxín

Era a l'andana de la terminal del port de Cotxín, amb la cara alçada cap a la finestreta del tren. La pell grisa, pàl·lida, privada de la seva lluminositat per la llum de neó de l'estació. La llum diürna detinguda pels trens que eren a l'altre costat. Surots llargs que mantenien la foscor embotellada. El Tren Correu de Madràs: *La Raní Voladora*.

Rahel de la mà d'Ammu. Un mosquit amb corretja. [...] Una Fada d'Aeroport en una estació de tren. Donant puntades de peu a l'andana, aixecant la pols llardosa allotjada a l'estació. Fins que Ammu la va sacsejar i li va dir "Estigues quieta" i ella es va estar quieta. Al seu voltant, la gentada empenyent.

Corrent, afanyant-se, comprant, venent, arrossegant l'equipatge, pagant al camàlic, nens fent caca, gent escopint, anant, venint, demanant, regatejant, comprovant les reserves.

Sorolls d'estació ressonant.

Venedors ambulants de cafè. De te.

Nens demacrats, rossos, malnodrits, venent revistes obscenes i menjar que ells no es podien permetre menjar.

Xocolatines desfetes. Cigarretes de caramel.

Taronjades.

Llimonades.

Coca-Cola. Fanta. Gelat. Batut.

Nines de pell de color rosa. Sonalls. [...]

Periquitos de plàstic farcits de caramels amb caps que es podien descargolar.

Ulleres de sol vermelles amb la muntura groga.

Rellotges de joguina amb l'hora pintada.

Un carregament de raspalls de dents defectuosos.

La Terminal del Port de Cotxín.

Gris sota les llums grises. Gent enfonsada. Sense sostre. Famolencs. Encara sota els efectes de l'última vegada que hi va haver una gran fam. [...]

L'aire estava infestat de mosques.

Un cec sense parpelles, amb els ulls tan blaus com uns texans gastats i la pell plena de marques de verola, xerrava amb un leprós a qui li faltaven els dits, mentre anava xuclant amb gran destresa unes burilles extretes d'una pila d'escombraries que hi havia al costat.

-I tu? Quan vas venir a viure aquí?

Com si haguessin tingut la possibilitat d'escollir. Com si haguessin escollit allò com a llar entre una àmplia col·lecció d'elegants terrenys edificables en un catàleg de paper setinat.

Un home assegut sobre una bàscula vermella es va treure la cama artificial (de genoll cap avall) que tenia pintada una bota negra i un mitjó blanc. El panxell buit i abombat era de color rosat, com han de ser els panxells ben preats (per què repetir els errors de Déu en recrear la imatge humana?). A dins, hi guardava el bitllet. La tovallola. El got d'acer inoxidable. Les seves olors. Els seus secrets. La seva bogeria. La seva esperança. El seu goig infinit. El peu de veritat estava descalç.

Va comprar una mica de te per posar en el got.

Una senyora gran va vomitar. Un bassal ple de grumolls. I va continuar la seva vida.

El món de l'estació. El circ social. On la desesperança, amb la bogeria del comerç, s'anava tornant en contra i, a poc a poc, es convertia en resignació.

Arundhati Roy, *El déu de les coses petites*. El fragment reproduït és una traducció lliure de l'edició feta el 1998 per Editorial Anagrama, S.A. Col·lecció "Nueva Narrativa".

L'autora i la seva obra

Arundhati Roy va néixer a la regió de Kerala, al sud de l'Índia, el 1960. Va estudiar arquitectura a la universitat de Delhi. *El déu de les coses petites* va ser la seva primera novel·la, guanyadora del Premi Booker el 1997 i traduïda a trenta idiomes. En guanyar el premi, Arundhati Roy va rebre 500.000 £ (uns 750.000 €) en concepte de drets d'autor per la venda de la seva obra a 21 països. *El déu de les coses petites* és la història de tres generacions d'una família de Kerala i del retrobament d'alguns d'ells al cap dels anys.

Comprensió

- 1) La forma que té Chacko de menjar-se els ous ferrats i les torrades amb melmelada és força peculiar. És una mania? Creus que hi pot haver gent a qui li pot fer... fàstic? Per què? Quines manies *culinàries* coneixes? En tens alguna? Quina? Què en diuen, els altres? No creus que, a taula, s'ha de guardar sempre una correcció i seguir unes normes establertes? Per què?
- 2) Què pot passar després de les riallades del primer fragment? Explica-ho en una redacció.
- 3) Cotxín (Cochin -nom colonial- o Kochi) és a la costa sud-oest de l'Índia, a l'estat de Kerala. Cotxín té uns 700.000 habitants, la majoria dels quals són pobres. Convé que rellegeixis amb atenció el segon fragment, perquè s'hi dóna molta informació sobre el que pots trobar en un port del Tercer Món. Fes el mateix sobre el que pots veure en una estació de tren o a la terminal d'un aeroport. Posa-hi inventiva.
- 4) “Rahel de la mà d'Ammu. Un mosquit amb corretja. [...] Una Fada d'Aeroport en una estació de tren.” Rachel és una nena i Ammu, el seu germà gran (no gaire més gran). “Un mosquit... Una Fada...” Quina figura retòrica és, aquesta?
- 5) Comenta aquesta frase d'Arundhati Roy: “Crec que, per a mi, la ficció ha estat sempre una manera d'intentar donar sentit al món que conec.”

FRAGMENT 7

Supersticions de les mars del Sud

Parlem ara dels caps. S'havia advertit un gran nombre de signes i presagis a les illes. Un riu baixava amb sang; s'hi havien pescat anguiles vermelles, el mar havia llençat a la costa un peix desconegut en les escates del qual es llegia una paraula de mal averany. Fins aquí, res de particular; podríem estar llegint una crònica monacal; tanmateix, hi havia alguna novetat, moderna i polinèsia alhora. Els déus d'Upolu i de Savaiï, les dues illes principals, competiren fa poc en un partit de críquet. Des d'aleshores estan en guerra. Se sent remor de batalla al llarg de les costes. Una dona veié un home arribar del mar, nedant, i desaparèixer entre les mates; no era del veïnat i digueren que es tractava d'un dels déus, i que s'afanyava per assistir a un consell. Més perspicaç encara, un missioner de Savaiï, que també és metge, sentí una nit que trucaven a la porta de casa seva; encara que no era l'hora de dispensari, despertà el seu servidor i l'envià perquè informés de qui es tractava; el criat mirà per la finestra i veié una multitud de persones ferides de gravetat amb membres deformes, caps tallats i forats de bala que sagnaven. Quan obrí la porta, tots s'havien esvaït. Eren déus que tornaven del camp de batalla. Aquestes narracions tenen, certament, un significat; no és difícil atribuir-les als agitadors polítics o llegir en elles l'amenaça de disturbis imminents; des del punt de vista purament humà, les considero tristos auguris. No obstant això, el que els meus governants discutien en concilis secrets era el seu aspecte espiritual. Perquè s'entengui millor aquest matís complex de l'ànima polinèsia, esmentaré dos exemples apropiats. Una vegada vaig viure en un poblat que m'estimo més no anomenar. El cap i la seva germana eren persones molt intel·ligents, de bones maneres, amb facilitat de paraula. Ella era molt pietosa, assídua concurrent als oficis religiosos, i em renyava quan jo no hi assistia; més tard vaig descobrir que adorava... un tauró. El cap era en certa manera un lliurepensador o, si més no, mostrava gran tolerància; es tractava d'un home versat en tots els coneixements europeus; de caràcter tranquil i irònic, no hi havia res en ell que em fes sospitar que fos supersticiós. Bé doncs, jo havia observat, per signes inconfusibles, que no enterraven els morts gaire profundament en el cementiri del poblat, i així ho vaig indicar al meu amic, com

a autoritat responsable.

-Hi passa una cosa, al cementiri -li vaig dir-; has de procurar solucionar-ho, perquè, si no, hi pot haver conseqüències desagradables.

-De què es tracta? -em preguntà amb una emoció que em sorprengué.

-Si hi passes de nit, cap a les nou, ho comprovaràs tu mateix -li vaig contestar.

Reculà tot exclamant:

-Un esperit!

En resum, en tota l'extensió de les mars del Sud, ningú no té dret a retreure res al seu veí. Blancs i mestissos, devots i llibertins, intel·ligents o babaus, tots creuen en els esperits, tots combinen amb el seu recent cristianisme la por i la fe cap a les velles divinitats insulars. De la mateixa manera que, a Europa, els déus de l'Olimp quedaren reduïts a poc a poc a simples follets; de la mateixa manera que, en l'actualitat, el *highlander* dogmàtic s'oculta del pastor de l'Església Lliure d'Escòcia per dipositar una ofrena en un pou sagrat.

Robert Louis Stevenson, *Illes del Sud*. El fragment reproduït és una traducció lliure de l'edició feta per Ediciones B, S.A. Col·lecció "Biblioteca Grandes Viajeros". Navarra, 1999.

L'autor i la seva obra

Vegeu aquest apartat a *L'illa del tresor*.

Comprensió

- 1) Qui era, segons els nadius, l'home que va arribar nedant?
- 2) Qui eren, els ferits que van trucar a la porta del missioner-metge?
- 3) Robert Louis Stevenson queda perplex de les creences dels illencs. Per exemple, esmenta la germana del cap d'un poblat que anava sempre a missa (i que renyava Stevenson si ell no hi anava). Un dia, sorprenentment, Stevenson va descobrir que la dona adorava...
- 4) L'autor descobreix que els morts del cementiri estan enterrats a poca profunditat, i aleshores els gossos i els animals salvatges els desenterren. Diu al cap del poblat que s'acosti al cementiri i miri què hi passa, i el cap creu que hi ha...
- 5) Segons R. L. Stevenson, on hi ha supersticions?

El cap del poblat, Fanny Osbourne -la dona de R. L. Stevenson-, la germana del cap i l'escriptor a Upolu, Samoa

FRAGMENT 8

Tres dones pàl·lides

No estava sol. L'habitació era la mateixa, no havia sofert cap canvi des que hi havia entrat. Gràcies a la claror podia veure les meves petjades a terra, marcades a la pols. No obstant això, il·luminades per la lluna, al meu davant, hi havia tres dones joves. Tres senyores, si se les jutjava per la roba que vestien i els seus gestos. En veure-les he pensat que somiava, perquè, tot i que la lluna les reflectia pel darrere, no projectaven cap ombra a terra. S'han acostat i m'han mirat una estona, xiuxiuejant entre elles. Dues eren morenes, amb el nas aquilí com el comte i uns ulls grossos penetrants que semblaven rojos en contrastar amb la llum pàl·lida de la lluna. La tercera era rossa, molt rossa, amb uns cabells abundants i daurats, i uns ulls que semblaven zèfirs pàl·lids. El seu rostre m'era conegut com si l'hagués vist en algun malson, però no podia recordar ni on ni quan. Totes tres lluien unes dents brillants i blanques que resplendien com les perles i contrastaven amb el robí dels seus voluptuosos llavis. Alguna cosa en elles m'inquietava, alhora que em produïa desig i por. El meu cor sentia un desig ardent i pervers que em besessin amb aquells llavis rojos. No hauria d'escriure-ho, això, per si de cas algun dia ho llegeix la Mina i li fa mal, però és cert. Xiuxiuejaven i després reien amb una rialla clara i musical, tot i que cruel, com si aquell riure no procedís de la dolçor d'uns llavis humans. Era com la insuportable dolçor musical de les copes d'aigua quan les fa vibrar una mà experta. La noia rossa ha brandat el cap afalagadora i les altres dues l'incitaven.

-Va! Tu primera, nosaltres després -deien-. Tens tot el dret a ser la primera.

-És jove i fort -va afegir l'altra-. Hi ha petons per a totes tres.

Jo m'estava ajagut, mirant-les amb els ulls clucs en una agonia de deliciosa expectació. La noia rossa s'ha acostat i s'ha inclinat tant sobre meu que en podia sentir l'alè. D'una banda era dolça, dolç com la mel, i dins meu sentia el formigueig que em produïa la seva veu, però hi havia un matís agre sota la dolçor. Un matís que em repugnava, com l'olor de la sang.

Em feia por obrir els ulls del tot, però podia veure-la entre les pestanyes. La noia rossa s'ha agenollat i s'ha inclinat sobre meu, com delectant-se.

Manifestava una voluptuositat deliberada, que alhora era emocionant i repulsiva i en girar el coll, s'ha llepat els llavis com un animal, i a la llum de la lluna he vist la humitat de la seva boca escarlata i les dents blanques i esmolades sobre la llengua roja. Ha abaixat més el cap fins que els llavis han arribat a la meua barbata, com delerosos d'enganxar-se al meu coll. Aleshores s'ha aturat i he sentit l'espetec neguitós de la seva llengua en llepar-se els dents i els llavis, tot adonant-me del seu càlid alè damunt el coll. Ha començat a pessigollejar-me el coll com fa la mà que ens vol fer pessigolles i s'acosta cada cop més. Immediatament m'ha arribat el contacte tou i emocionant dels seus llavis damunt la pell hipersensible del coll i les puntes de dues dents esmolades s'hi han posat i s'hi han quedat. He tancat els ulls amb un abatiment extàtic esperant; esperant amb el cor agitat.

En aquest moment, com un llampec, he tingut una altra sensació. Ha estat la certesa de la presència del comte i la seva fúria tempestuosa. He obert els ulls involuntàriament i he vist que subjectava pel coll amb les seves mans de ferro la noia rossa i l'apartava amb una força impressionant; ella tenia els ulls blaus furiosos, les dents carrisquant i les boniques galtes bullint de passió. I el comte! Mai havia imaginat tanta ràbia i tanta fúria, sin tan sols en els dimonis de l'infern. Els ulls eren dues flames roents que desprenien una brillantor intensa com si rere seu resplendissin les flamarades de l'avern. El rostre, pàl·lid com un mort, i les arrugues, tenses com filferros estirats. Les celles espesses que se li ajuntaven per damunt del nas, semblaven ara una barra de metall molt roent. Amb un moviment ferotge del braç havia llençat la dona lluny d'ell i havia fet un gest a les altres dues com empenyent-les enrere. Era el mateix gest que li havia vist fer amb els llops. La veu, baixa i xiuxiuejant, semblava tallar l'aire i ressonava en tota l'habitació.

-Com us atreviu a tocar-lo, cap de vosaltres? -ha exclamat-. Com goseu posar-li els ulls al damunt si us ho he prohibit? Enrere! Aquest home em pertany! Compte amb tocar-lo, perquè us haureu d'enfrontar amb mi!

La noia rossa s'ha girat a contestar amb un somris de coqueteria obscena:

-Tu no has estimat mai. Mai no estimes!

Les altres dues se li han unit i les seves rialles, sense ànima ni alegria, han ressonat per la cambra de tal manera que gairebé m'han fet perdre els

sentits. Semblava l'exaltació dels dimonis. El comte, després de mirar-me amb atenció a la cara, s'ha girat i amb un xiuxiueig ha dit:

-Jo també puc estimar. Vosaltres vàreu comprovar-ho en una altra època, oi? Molt bé, us prometo que quan hagi acabat amb ell, podreu besar-lo tant com vulgueu. Ara, aneu-vos-en! Fora! L'he de despertar perquè tenim feina.

-No tindrem res aquesta nit? -ha dit una d'elles amb el riure contingut, assenyalant el sac que ell havia llençat a terra i que es movia com si contingués algun ésser viu.

Ha assentit i una de les dones l'ha arrabassat i l'ha obert. Si la meua oïda no m'enganyava, ha sonat un so i un gemec sufocat, com d'un infant a punt d'asfixiar-se. Les dones l'han rodejat i he apartat els ulls horroritzat. En tornar a mirar, havien desaparegut i amb elles, l'espantós sac. No hi havia porta on elles havien estat i no podien haver passat vora meu sense adonar-me'n. Senzillament, semblava que s'havien fet fonedisses entre els raigs de lluna i havien sortit a través de la finestra, si més no, he arribat a veure a l'exterior, d'una manera fugaç, unes formes borroses i fosques un moment abans que desapareguessin.

Llavors m'ha vençut l'horror i m'he desmaiat.

Bram Stoker, *Dràcula*. Editorial Barcanova, SA. Col·lecció *Antaviana jove / Clàssics*. Barcelona, 2004. Traducció d'Anna Gasol i Trullols.

L'autor i la seva obra

Bram Stoker va néixer a Clontarf, Dublín, el 1847 i va morir a Londres el 1912. De nom, es deia Abraham, d'aquí l'abreviació "Bram". Funcionari durant deu anys i crític teatral, va ser també periodista i empresari teatral. De la seva producció novel·lística i de narrativa, en la tradició de la novel·la *gòtica*, destaca principalment la novel·la *Dracula* (1897), el protagonista de la qual ha esdevingut un mite de la cultura del s. XX.

Comprensió

- 1) Per què les tres dones no projecten cap ombra?
- 2) Què sent, el noi, davant de les tres dones?
- 3) Com es diu, la seva nòvia?
- 4) Com és, l'alè de la noia rossa?
- 5) Per què el comte les fa fora?

Dràcula fent fora les vampires

Filmografia

Nosferatu (1922). Dirigida per F. W. Murnau. Intèrprets: Max Schreck, Gustav von Wangenheim, Greta Schröder, Alexander Granach, Wolfgang Heinz. Clàssica.

Dràcula (1931). Dirigida per Tod Browning. Intèrprets: Bela Lugosi, Helen Chandler, David Manners, Dwight Frye, Edward Van Sloan, Herbert Bunston, Frances Dade. Clàssica.

Dràcula (1958). Dirigida per Terence Fisher. Intèrprets: Christopher Lee, Peter Cushing, Michael Gough, Melissa Stribling, Valerie Gaunt, Carol Marsh. Clàssica.

Dràcula (1979). Dirigida per John Badham. Intèrprets: Frank Langella, Sir Lawrence Olivier, Donald Pleasence, Kate Nelligan, Trevor Eve, Jan Francis.

Nosferatu (1979). Dirigida per Werner Herzog. Intèrprets: Klaus Kinski, Isabelle Adjani, Bruno Ganz, Roland Topor, Jacques Dufilho. *Remake* de la de l'any 22, és molt molt lenta.

Dràcula (1992). Dirigida per Francis Ford Coppola. Intèrprets: Gary Oldman, Anthony Hopkins, Winona Ryder, Keanu Reeves, Cary Elwes.

L'ombra del vampir (2000). Dirigida per E. Elias Merhige. Intèrprets: Willem Dafoe, John Malkovich, Cary Elwes, John Aden Gillet, Eddie Izzard, Udo Kier. L'argument d'aquesta pel·lícula és bo: Max Schreck resulta ser un vampir de veritat... Però el director no li acaba de treure tot el suc.

Van Helsing (2004). Dirigida per Stephen Sommers. Intèrprets: Hugh Jackman, Kate Beckinsale, Richard Roxburgh, David Wenham, Will Kemp i Elena Anaya. Molt divertida.

De pel·lícules sobre Dràcula, n'hi ha un futimer i n'hi continuen havent. Bela Lugosi en va fer unes quantes, i Christopher Lee, també. He posat les principals, però, repeteixo, com aquell qui diu, cada any se'n fan...

FRAGMENT 9

L'atac dels taurons

-*Galanos* -digué en veu alta.

Havia vist ara la segona aleta que venia darrere de la primera i els havia identificat com els taurons de musell en forma de pala per la bruna aleta triangular i els amplis moviments de cua. Havien captat el rastre i estaven excitats i en l'estupidesa de la seva voracitat estaven perdent i recobrant l'aroma. Però s'acostaven sense parar.

El vell amarrà l'escota i barrà la canya. Després agafà el rem al qual havia lligat el ganivet. L'aixecà el més suaument possible, perquè les seves mans es rebel·laven contra el dolor. En acabat les obrí i tancà suaument per desenganxar-les del rem. Les tancà amb fermesa perquè ara aguantessin el dolor i no cedissin, i clavà la vista en els taurons que s'apropaven. Podia veure'n els caps amples i aixafats de punta de pala i les amples aletes pectorals de blanca punta. Eren uns taurons odiosos, pudents, menjadors de carronya, i també uns assassins, i quan tenien gana eren capaços de mossegar un rem o un timó de vaixell. Aquests eren els taurons que tallaven les potes de les tortugues quan nedaven adormides per la superfície, i atacaven un home a l'aigua si tenien gana encara que l'home no dugués a sobre sang ni mucositat de peix.

-Ai! -digué el vell-. *Galanos*. Veniu, *galanos*!

Vingueren. Però no vingueren com ho havia fet el *mako*. L'un virà i es perdé de vista, cap avall, i pel sotrac del bot el vell sentí que el tauró escometia el peix i li feia estrebades. L'altre mirà el vell amb els seus ulls grocs enfonsats i tot seguit vingué ràpidament amb el mig cercle de mandíbula oberta per escometre el peix on ja havia estat mossegat. Després aparegué clarament el seu cap bru, i una mica més enrere el lloc on el cervell s'unia a l'espina dorsal, i el vell clavà el ganivet que havia lligat al rem en l'articulació. L'enretirà i el tornà a clavar en els ulls grocs de felí del tauró. El tauró deixà anar el peix i lliscà cap avall empassant-se el que havia agafat mentre moria.

El bot encara trontollava pels estralls que l'altre tauró estava fent al peix, i el vell arrià l'escota perquè el bot virés en rodó i fes sortir de sota el tauró. Quan va veure el tauró, s'inclinà sobre la borda i li clavà força ganivetades.

Només trobà carn, i la pell estava endurida i tot just pogué fer-hi entrar el ganivet. Els cops no només li van fer mal a les mans, sinó també a l'espatlla. Però el tauró pujà ràpid, tragué el cap i el vell l'encertà en el mateix centre d'aquell cap pla mentre el musell sortia de l'aigua i s'enganxava al peix. El vell enretirà la fulla i clavà el ganivet un altre cop al tauró exactament en el mateix lloc. Encara estava enganxat al peix amb les seves mandíbules, i el vell li clavà el ganivet en l'ull esquerre. El tauró seguia enganxat al peix.

Ernest Hemingway. *El vell i la mar*. El fragment reproduït és una traducció lliure de l'edició feta per Alborada Ediciones, S.A., dins la col·lecció "La locomotora", 11. Madrid, 1987.

L'autor i la seva obra

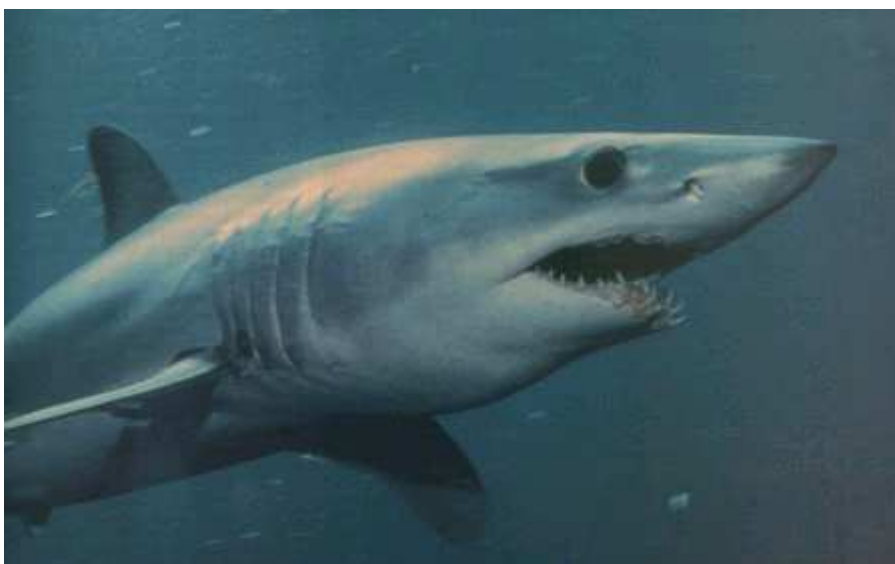
Ernest Hemingway va néixer a Oak Park, Illinois, el 1899 i va morir a Ketchum, Idaho, el 1961. Integrat en la *Generació Perduda*, basà les seves novel·les en experiències personals i usà la guerra com a fons dramàtic dels seus escrits, on, formalment, es caracteritza per un estil de conversa amb frases curtes. *Un adéu a les armes* (1929) va ser producte de la seva actuació al front italià durant la Primera Guerra Mundial. El 1937 va ser corresponsal de guerra als fronts d'Aragó, visqué els bombardeigs de Barcelona de l'abril del 1938, i al novembre, la batalla de l'Ebre. D'aquestes experiències, en van sorgir una sèrie de reportatges per a diversos periòdics nord-americans i la novel·la *Per a qui toquen les campanes* (1940). També va escriure *Mort a la tarda* (1932), *La quinta columna* (1938), *Més enllà del riu i sota els arbres* (1950) i *El vell i la mar* (1952), pel qual li fou concedit el premi Pulitzer. Va rebre el premi Nobel de literatura el 1954. Internat sovint en centres frenopàtics, se suïcidà en ser-li diagnosticat un càncer.

Comprensió

- 1) Com s'ha fet, el vell, una llança?
- 2) Com tenen el cap, els *galanos*?
- 3) Per què el vell els odia?
- 4) Què és, un *mako*?
- 5) Per què el segon tauró no deixa anar el peix tot i que el vell li clava i li reclava el ganivet?

Aquest tauró és un *galano*...

... i aquest altre, un *mako*.

Filmografia

El vell i la mar (1958). Dirigida per John Sturges. Intèrprets: Spencer Tracy, Felipe Pazos, Harry Bellaver, Don Diamond, Don Blackman, Mary Hemingway.

El vell i la mar (1990). Dirigida per Jud Taylor. Intèrprets: Anthony Quinn, Gary Cole, Joe Santos, Francesco Quinn, Valentina Quinn, Patricia Clarkson, Paul Calderon, Sully Diaz. Pel·lícula rodada per a la televisió.

El vell i la mar (2000). Dirigida per Aleksandr Petrov. Film d'animació estrenat als cinemes IMAX. Òscar al Millor Curt d'Animació.

FRAGMENT 10

Crema de llibres

Stoneman li mostrà amb un gest ràpid la targeta d'alarma telefònica amb la denúncia signada darrere la còpia:

“Tinc raons per sospitar de l'àtic. Elm, 11. Ciutat.

E.B.”

-Deu ser la senyora Blake, la veïna -va dir la dona en llegir les inicials.

-Be, nois, som-hi, a buscar-los!

Després d'això van començar a pujar enmig d'una obscuritat amb olor de resclosit. Enfonsaven les destrals platejades en portes que després resultava que no eren tancades amb clau, ensopegaven com nens petits, cridant i fent gatzara. “Ep!” Una cascada de llibres va caure sobre Montag mentre pujava, vacil·lant, l'escarpada escala. Que incòmode! Abans era sempre senzill com bufar una espelma. La policia hi arribava primer, tapava la boca de la víctima amb cinta adhesiva, la lligava i se l'enduia dins els seus cotxes-escarabat llunts. Així, quan arribaves trobaves una casa buida. No feies mal a ningú, només feries coses! I com que, de fet, les coses no poden ser ferides, perquè no sentien res i no cridaven ni gemegaven -que era el que aquella dona podia posar-se a fer en qualsevol moment-, després no hi havia res que et torturés la consciència. Simplement feies una feina de neteja. Com ara una minyona. Cada cosa al seu lloc. “Afanyeu-vos amb el querosè! Qui té un misto?”

Però ara, aquesta nit, algú havia fallat. Aquella dona espatllava el ritual. Els homes feien molt soroll, reien, enfotent-se'n, per mirar d'amagar el terrible silenci acusador d'ella, des del pis de baix. Va fer que les cambres buides gemeguessin acusant-los i que deixessin anar una fina pols de culpa que se'ls ficava pel nas mentre es movien d'una banda a l'altra. Això no era correcte, no era jugar net. Montag sentia una gran irritació. Per damunt de tot, ella no hauria de ser aquí!

Els llibres van bombardejar-lo a les espatlles, als braços, al rostre aixecat cap amunt. Un llibre va caure-li a les mans, gairebé obedient, com un colom blanc agitant les ales. A la llum feble i vacil·lant veié una pàgina que penjava i era com una ploma blanca de neu, amb paraules delicadament impreses. En l'ardor i la fogositat del moment només tingué temps per llegir una

línia, però, durant el minut següent, aquesta va cremar-li dins el cervell com si la hi haguessin gravat amb un ferro roent. "El temps s'ha adormit en el sol del capvespre." Va llençar el llibre. Tot seguit li'n va caure un altre a les mans.

-Montag, puja!

La seva mà va tancar-se com una boca, va prémer el llibre contra el pit amb una devoció salvatge, amb cega inconsciència. Mentrestant, els altres, al pis de dalt, abocaven piles de revistes a l'aire polsós. Queien com ocells exterminats i la dona s'estava a baix, com una nena petita, entre els cossos.

Montag no havia fet res. La seva mà ho havia fet tot; la seva mà, amb un cervell propi, amb consciència i curiositat en cada dit adelerat, s'havia convertit en lladre. Ara enfonsava el llibre sota el braç, el premia contra l'aixella amarada i sortia buida, amb gest màgic. Veieu això? Ho veieu bé? Doncs ara ja no hi és!

Sorprès, va mirar-se detingudament aquella mà blanca. Va estendre el braç, com si no hi veiés de prop. Va acostar-se-la als ulls, com si fos miop.

-Montag!

S'estremí.

-No et quedis clavats com un enze!

Els llibres jeien com un pilot de peix posat a assecar. Els homes ballaven, relliscaven, hi queien al damunt. Alguns títols feien brillar els seus ulls daurats, s'enfonsaven i desapareixien.

-Querosè!

Van bombejar el líquid fred de dins els dipòsits amb les xifres 451 que duïen a l'esquena. I, amb ell, van xopar cada llibre, van omplir-ne les habitacions.

S'afanyaren escales avall. Montag, el darrer, tentinejava a causa del vapor del querosè.

-Vinga, dona!

La dona s'agenollà sobre els llibres, acaronent la pell i el cartó molls de querosè, llegint els títols culpables amb els dits mentre els seus ulls acusaven Montag.

-No podeu prendre'm els meus llibres -va dir.

-Coneix la llei -féu Beatty-. On és el seu sentit comú? Cap d'aquests llibres no està d'acord amb el que diuen els altres. S'ha passat anys aquí

tancada amb una Torre de Babel ben abominable. Deixi-ho córrer! La gent d'aquests llibres mai no va existir. Vingui aquí!

Va fer que no amb el cap.

-Hem de cremar la casa -li digué Beatty.

Amb poca traça, els homes van arribar a la porta. Allà es giraren a contemplar Montag, que s'estava a la vora de la dona.

-No pensarà deixar-la! -protestà a Beatty.

-No vindrà.

-Doncs obliguem-la!

Beatty alçà la mà en què duia el llançaflames.

-Hem de tornar al parc. D'altra banda, aquests fanàtics sempre se suïciden; és la tradició.

Montag posà la mà a l'espatlla de la dona.

-Pot venir amb mi.

-No -va fer ella-. Gràcies, de tota manera.

-Comptaré fins a deu -digué Beatty-. Un, dos.

-Si us plau -va dir Montag.

-Marxi -li demanà la dona.

-Tres, quatre.

-Va, dona -féu Montag, estirant-la.

La dona, serenament, respongué:

-Vull quedar-me aquí.

-Cinc, sis.

-Pot deixar de comptar -va dir ella. Va obrir una mica els dits d'una mà: hi tenia un únic objecte molt prim.

Un misto de cuina.

Només veure'l, els homes van baixar esperitats i van sortir de la casa. El capità Beatty, amb el rostre rosat i lluent de mil altres focs i sortides nocturnes, caminà enrere a poc a poc, mantenint la dignitat, fins a la porta principal. "Déu meu -va dir-se Montag-, és veritat: sempre és de nit, que hi ha les alarmes. Mai de dia. Potser és perquè el foc fa més bonic quan és fosc? Més maco de veure, un millor espectacle?" La cara rosada de Beatty mostrava ara, de la porta estant, una lleugera expressió de pànic. La mà de la dona va crispar-se al

voltant del llumí. L'envoltaven els vapors del querosè. Montag sentia bategar el llibre amagat com un cor contra el seu pit.

-Marxi -va dir la dona.

I Montag va adonar-se que anava retrocedint, sortí de l'habitació darrere de Beatty i llavors escales avall i travessà el jardí, en la gespa del qual havien quedat tot de petjades de querosè, com el rastre d'un cargol diabòlic.

La dona s'estava immòbil al porxo del davant, a on havia sortit per aclaparar-los calladament amb la mirada, amb el seu silenci esdevingut condemna.

El Capità va moure els dits per encendre el querosè.

Massa tard. Montag va fer un crit sufocat.

Al porxo, la dona, amb un gest de menyspreu per a tots, s'avançà i fregà el llumí contra la barana.

Tot al llarg del carrer la gent va sortir de les cases.

Ray Bradbury, *Fahrenheit 451*. Les Eines, 5. Proa - Enciclopèdia Catalana. Barcelona, 2001. Traducció de Jaume Subirana.

L'autor i la seva obra

Ray Bradbury va néixer el 1920

a Waukegan, Illinois, entre els grans llacs i el Mississipí. Durant la Gran Depressió es va traslladar amb la seva família a Los Angeles. Si bé va donar per acabada la seva educació el 1938, va continuar formant-se per ell mateix fins que el 1943 es va convertir en escriptor professional. Les seves obres més conegudes són *Les cròniques marcianes* (1950), una col·lecció de relats que descriuen la colonització de Mart, *L'home il·lustrat* (1951), on cadascun dels tatuatges d'un home -que en té el cos ple- dona lloc a una història, i *Fahrenheit 451* (1953), una antiutopia en què els llibres estan prohibits i un grup clandestí de "llibres vivents" malda per transmetre els llibres clàssics de boca en boca. Aquesta novel·la és una faula sobre un futur aparentment feliç, despreocupat i acolorit, però dominat per l'estupidesa de la gent, a qui li encanta mirar la televisió. L'enfrontament entre el govern i els pocs ciutadans que volen llegir llibres és una paràbola de les nostres pròpies renúncies. Més de mig segle després de la publicació de *Fahrenheit 451*, en un món replet de

teleaddictes i conformistes (joves i no tan joves), aquesta al·legoria de Ray Bradbury té una rabiosa actualitat. Té pàgina web.

Comprensió

- 1) Resumeix el text.
- 2) Què vol dir, "Fahrenheit 451"?
- 3) Amb què compara el narrador els llibres? Per què?
- 4) Enllaça la resposta de l'apartat 3 amb aquesta frase: "Montag sentia bategar el llibre amagat com un cor contra el seu pit."
- 5) Comenta aquesta frase de Miguel de Unamuno: "Com menys es llegeix, més mal fa el que es llegeix".

Filmografia

► *Fahrenheit 451* (1966). Dirigida per François Truffaut. Intèrprets: Oskar Werner, Julie Christie, Cyril Cusack, Anton Diffring, Jeremy Spenser, Alex Scott. És un film molt bo i amb un començament ben curiós (els títols de crèdit no hi surten escrits, sinó que ens els diu una locutora, perquè, és clar, en el futur, no hi ha llibres ni paraula escrita).

FRAGMENT 11

Un atac de l'aviació alemanya durant la II Guerra Mundial

El vint d'abril, tanmateix, encara no s'havia acabat.

Estava mig despul·lat davant la palangana de tres potes, a l'entrada de la tenda, amb David Coke, intentant treure'm de sobre la suor de la batalla, quan vam sentir una explosió tremenda, seguida del repiqueig de metralladores i el rugit de motors. Vaig fer un bot, com en David, i en alçar la vista vam veure una llarga filera de Messerschmitt 109 que es dirigien en línia recta cap a nosaltres, volant molt baix i disparant les metralladores. Ens vam tirar a terra i vam esperar el pitjor.

No m'havien metrallat mai des de l'aire, estant jo a terra, i us ben asseguro que no és una experiència agradable, especialment si t'enganxen a l'aire lliure amb els pantalons abaixats. Estàs estirat, veient com les bales s'estavellen contra l'herba, aixecant trossos de gespa al teu voltant i, a no ser que hi hagi una rasa fonda a prop teu, no pots fer res per protegir-te. Els 109 van arribar per darrere nostre, en vol rasant l'un rere l'altre per damunt de les tendes i, quan passaven rugint sobre els nostres caps, sentia el vent de les hèlices en el meu cul nu. Recordo que vaig girar el cap a ambdues bandes per observar-los i vaig poder veure els pilots a les seves cabines, amb casquets negres i mascaretes d'oxigen de color caqui sobre el nas i la boca; un d'ells lluïa un mocador esportiu de color groc viu lligat al coll, recollit primorosament dins de la camisa oberta. No duïen ulleres protectores i un o dos cops vaig captar un parell d'ulls germànics, relluents per la concentració i mirant directament al davant.

-Ja els tenim aquí! -va cridar en David-. Se'ns carregaran els avions!

-A l'infern els avions! -li vaig cridar jo-. Què passa amb nosaltres?

-Busquen els Hurricanes! -va cridar en David-. Se'ls carregaran l'un rere l'altre! Ja ho veuràs!

Els alemanys sabien que els pocs avions que ens quedaven a Grècia acabaven d'aterrar després de la batalla i estaven essent reabastats, la qual cosa era l'ocasió propícia perquè els metrallessin. Però el que no sabien és que les defenses del nostre aeròdrom consistien en una única metralladora Bofors amagada entre les roques que hi havia darrere les tendes. En aquells dies, la

majoria dels aeròdroms de primera línia estaven fortament protegits contra els atacs a baixa altura i, per això, cap pilot s'arriscava a fer un metrallament en vol rasant. Jo en vaig fer alguns, posteriorment, i no em van agradar gens ni mica. Voles tan ràpid i tan baix que si et toquen tens molt poques possibilitats de salvar-te. Els alemanys no devien saber que només teníem una trista metralladora per protegir l'aeròdrom, i per tant només van fer una passada per damunt del camp i en acabat es van retirar.

Van desaparèixer tan ràpidament com van arribar i, una vegada se n'havien anat, va regnar en el camp un silenci astorador. Per un moment em vaig preguntar si els haurien mort tots menys en David i a mi. Ens vam incorporar i vam inspeccionar el panorama. Llavors es van sentir unes veus demanant lliteres i [...] vaig veure que traslladaven algú amb sang a la roba cap a la tenda del metge. Però la sorpresa del moment va ser que la solitària metralladora Bofors havia tocat un Messerschmitt. El vam veure a l'altra banda de l'aeròdrom, a uns quaranta peus d'altura, llençant fum negre i flames ataronjades pel motor. Lliscava en silenci, provant d'aterrar, i en David i jo l'estàvem mirant quan va fer un viratge compromès en direcció al camp d'aterratge.

-Aquest pobre diable es rostirà si no s'afanya -va dir en David.

L'avió va picar de panxa a terra enmig d'un tremend estrèpit de metall esquinçat i va lliscar uns trenta metres abans d'aturar-se. Vaig veure que alguns dels nostres sortien corrents per ajudar el pilot, un d'ells amb un extintor a les mans, i després van desaparèixer de la vista entre el fum, tractant de treure l'alemany de l'avió. Quan els vam tornar a veure, el treien del foc, arrossegant-lo pels braços, i després es va acostar una camioneta i el van posar a la part del darrere.

Però, què havia passat amb les nostres avions? Els vam veure de lluny, escampats per la pista, i cap d'ells cremava.

-Tenien tanta pressa que no n'han encertat cap -va dir en David.

-Això sembla -vaig dir.

Llavors va aparèixer corrents l'oficial de servei, tot cridant:

-Tots els pilots als seus avions! Els avions preparats per enlairar-se de seguida! Vinga! Moveu-vos! -Va passar pel nostre costat cridant:- Vosaltres! Vestiu-vos! Aneu i enlaireu-vos amb els avions!

Era pràctica habitual de fer una segona onada de metrallament poc després d'efectuada la primera i, amb tota la raó, el cap de l'esquadrilla volia veure els nostres avions enlairats abans que arribessin.

Roald Dahl, *Volant sol*. El fragment reproduït és una traducció lliure de l'edició feta el 1988 per Editorial Alfaguara, del grup Santillana. Madrid.

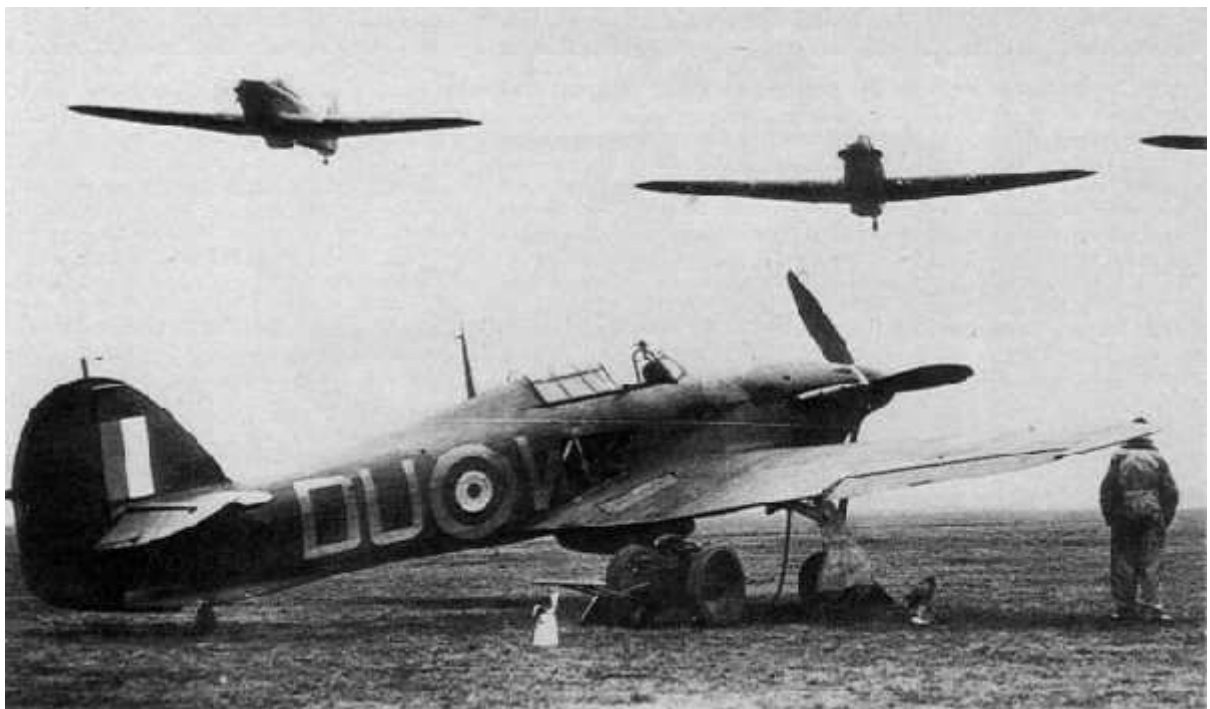
L'autor i la seva obra

Roald Dahl va néixer a Llandaff (país de Gal·les) el 1916 i va morir a Oxford el 1990. Els seus pares eren noruecs. En la seva producció literària es va orientar cap a un tipus de narració curta on predomina l'humor negre. Va escriure guions cinematogràfics (*Chitty Chitty Bang Bang*) i per a la televisió (*Històries extraordinàries de Roald Dahl*). Al costat de la seva obra per a adults, Roald Dahl es va consolidar com un dels mestres i renovadors més importants de la narrativa per a infants. Sobretot, arran de l'èxit de *Charlie i la fàbrica de xocolata* (1964). També cal destacar *James i el préssec gegant* (1961), *Danny campió del món* (1975), *Els Culdolla* (1980), *La girafa, el pelicà i jo* (1982), *El Gran Amic Gegant* (1982), *Les bruixes* (1983), *Agu trot* (1985) i *Matilda* (1988). Té una pàgina web molt original i divertida.

Comprensió

- 1) Roald Dahl és metrallat en plena guerra però conserva el sentit de l'humor. On ho veus, això?
- 2) Quins són, els avions alemanys? I els anglesos?
- 3) Per què els avions alemanys no baixen més i s'asseguren els blancs? Quina és, però, la realitat?
- 4) Quina és, la sorpresa que hi ha quan es retiren els avions?
- 5) Tot i haver estat atacats, quin és el tracte que els anglesos donen a l'aviador alemany abatut?

FRAGMENT 12

Un espadatxí invencible

En sentir aquell estrèpit, quinze o vint clients que es trobaven en una sala contigua van fer acte de presència precedits per un individu gegantí armat amb un espasot, cofat amb un xamberg ample adornat amb plomes i lleugerament inclinat i amb el pit cobert per una vella cuirassa de pell de Còrdova.

-Què passa aquí? -digué rudement aquell home, desembeinant l'espasa.

-Passa, cavaller -contestà Carmaux inclinant-se davant seu amb aire burlesc-, una cosa que a vós no us importa. No teniu per què ficar el nas en assumptes que no són de la vostra incumbència.

-Per tots els diables! -cridà l'espadatxí arrugant les celles-. És evident que no coneixeu el senyor de Gamara y Miranda, comte de Badajoz, marquès de Camargua i duc de...

-Dels inferns -digué flegmàticament el Corsari Negre, aixecant-se i mirant fixament el nouvingut-. Sou res més, cavaller, a part de comte, marquès i duc?

El senyor de Gamara i tants llocs més es posà tan vermell com una peònia. Després empal·lidí i digué amb veu ronca:

-Per totes les bruixes de l'infern! Crec que us enviaré a l'altre món a fer companyia al gos del Corsari Roig, que està penjat amb els seus catorze bergants a la plaça de Granada.

En sentir aquestes paraules, va ser el Corsari Negre qui empal·lidí horriblement. Amb un gest va contenir Carmaux, que es disposava a llançar-se sobre el senyor de Gamara; es tragué la capa i el xamberg i, amb un ràpid moviment, despullà l'acer dient enfurit:

-El gos sou vós, i la vostra ànima és a punt d'anar a fer companyia als penjats, maleït brivall.

Va fer un signe als presents perquè li fessin lloc i es col·locà davant del senyor de Gamara -l'aspecte del qual, més que de noble, era el d'un vulgar aventurer- posant-se en guàrdia amb una elegància i seguretat que desconcertaren el seu adversari.

-En guàrdia, vescomte dels inferns! -digué entre dents-. D'aquí a no res,

hi haurà un mort!

L'aventurer es posà en guàrdia. Però, gairebé immediatament, deposà l'arma tot dient:

-Un moment, cavaller. Quan un home es bat, té dret a conèixer el nom del seu adversari.

-Sóc més noble que vós. En teniu prou?

-No. Vull saber com us dieu.

-Ho voleu saber? Sigui. Però pitjor per a vós. No puc permetre que continueu viu després de saber com em dic. Compreneu-ho, ningú més ho ha de saber.

S'acostà a l'aventurer i murmurà uns mots a la seva oïda.

El senyor de Gamara, llançant un crit d'espant i astorament, reculà unes passes com volent refugiar-se entre els presents i confiar-los el nom que tan secretament li havia dit el corsari. Però aquest inicià vivament el seu atac, obligant-lo a defensar-se.

El duel tenia lloc dins del cercle que els espectadors formaven al voltant dels contendents. A primera línia hi havia Carmaux i el negre Moko, que no semblaven gaire preocupats pel desenllaç d'aquella baralla, sobretot Carmaux, que sabia sobradament del que era capaç el terrible corsari.

Després d'aturar els primers cops, l'aventurer comprengué que tenia al seu davant un formidable adversari, un home disposat a matar-lo a la primera oportunitat, i recorria a tots els recursos de l'esgrima per frenar la pluja d'estocades que li queia a sobre.

L'adversari del Corsari Negre, tanmateix, no era un espadatxí qualsevol. Alt, gros i molt robust, de pols ferm i braç vigorós, oposava una gran resistència i no seria presa fàcil.

El corsari, per la seva part, no li donava ni un moment de respir. Havia comprovat la perfecta esgrima del seu contrincant i no es prenia el més mínim descans.

La seva espasa amenaçava contínuament l'aventurer, obligant-lo a efectuar contínues parades. La brillant punta descrivia un gran nombre de línies, batia l'acer del contrincant arrencant-li guspires i tirava a fons amb tan gran velocitat que desconcertava els espectadors.

Al cap de dos minuts, i malgrat la seva força quasi hercúlia, l'aventurer

començà a donar mostres de cansament. Se sentia gairebé impossibilitat per contenir les escomeses del seu adversari i havia perdut la calma primitiva. Comprenia que la seva pell corria un seriós perill i que, efectivament, era molt possible que anés a fer companyia als penjats a la plaça de Granada.

El Corsari Negre, en canvi, semblava que acabava de desembeinar l'espasa.

Saltava cap endavant amb l'agilitat d'un jaguar, escometent el seu adversari cada vegada amb més vigor. La còlera que el dominava només quedava reflectida en la seva mirada, animada per un llòbrec foc.

No apartava ni un sol moment els ulls dels de l'aventurer, com si pretengués torbar-lo. El cercle format pels espectadors s'havia obert per deixar més espai al senyor de Gamara, que seguia retrocedint i acostant-se a la paret. Carmaux, sempre a primera línia, començava a riure i preveia ja el final d'aquell terrible duel.

Emilio Salgari. *El Corsari Negre*. El fragment reproduït és una traducció lliure de l'edició feta per Grupo Editorial Random House Mondadori, S.L. Col·lecció "DeBolsillo", 94. Barcelona, 2006.

L'autor i la seva obra

Emilio Salgari va néixer a Verona el 1862 i va morir a Torí el 1911. Autor de moltes obres d'aventures, les quals, tot i fer-lo famós ja en el seu temps, no li van donar cap tranquil·litat econòmica, ans al contrari, el van menar a dur una vida d'excessos i ximpleria, que el va deixar sense recursos i el va abocar al suïcidi als 48 anys. Entre les seves novel·les, cal destacar *El tigre de Malàisia* (1884), *Els pirates de Malàisia* (1897), *El Corsari Negre* (1899), *Sandokan al rescat* (1907)... Bona part d'elles han estat portades al cinema.

Vocabulari

Xamberg: barret rodó d'ala ampla aixecada d'un costat, propi de la guàrdia xamberga. / Guàrdia xamberga: regiment creat per Marianna d'Àustria (1669) amb funcions de guàrdia reial, a Madrid, que entre altres peces de la seva vistosa indumentària lluïa el xamberg i la xamberga (casaca militar en què el folre, voltant la roba, formava les solapes i les botes de les mànigues).

Peònia: gènere d'herbes perennes de flors blanques, vermellores o rosades.

Comprensió

- 1) Quan decideix el Corsari Negre enfrontar-se en duel a espases contra el senyor de Gamara?
- 2) Aquest li demana com se diu, i el Corsari, després d'avisar-lo, li ho diu a cau d'orella. De què l'avisava?
- 3) Què li passa, al senyor de Gamara, al cap de dos minuts de lluita?
- 4) On es manifesta, la còlera del Corsari Negre?
- 5) Acaba tu el duel.

Filmografia

El Corsari Negre (1971). Dirigida per Sergio Sollima. Intèrprets: Terence Hill, Bud Spencer, George Martin, Edmund Purdom, Diana Loris.

El Corsari Negre (1976). Dirigida per Sergio Sollima. Intèrprets: Kabir Bedi, Mel Ferrer, Carole André. Rodada en part a Vilanova i la Geltrú.

FRAGMENT 13

Assegurança de vida

D'ençà que treballava per a la companyia d'assegurances, l'Esteve Ramis havia prosperat. Se li notava en la roba que duia i en el gest que em va impedir pagar l'àpat del restaurant. Es veia que no li venia d'un euro. A mi sí, per això vaig deixar que pagués.

-La feina és tranquil·la, no et pensis... No res d'empaitar marits infidels per encàrrec de dones neurastèniques, ni de fer informes comercials, ni de tenir problemes amb la bòfia... Feina de despatx, informes sobre accidents... Vuit hores i a caseta.

-Això és el que no m'agrada, Esteve.

-Què?

-Les vuit hores. Hi ha dies que en treballo moltes més, però si un dia em ve de gust anar-me'n al cine, no tinc cap amo que m'ho impedeixi...

-I a final de mes?

-Què vols dir?

-Que tampoc no tens un amo que et passi la mesada. Un mes sí i l'altre també, tant si has pecat molt, com si no has fet ni brot...

-En això tens raó. Però cada matí, quan em mirés al mirall per afaitar-me, em maleiria els ossos. Sóc una bèstia solitària, jo.

-Quan no les pots haver dius que són verdes.

-Per a tu el raïm i per a mi la vinya, Esteve.

Vam sortir del restaurant.

-Tinc el cotxe aquí mateix... Vols que t'acompanyi?

-Si no et sap greu... Voldria passar pel despatx abans d'anar-me'n cap a casa...

-No tens cap feina?

-No. Ahir vaig acabar un assumpte i avui...

-Per què no véns amb mi?... Estic investigant un accident... Podries acompanyar-me i veure quins són els nostres sistemes...

No tenia res millor a fer.

Un cop dins el cotxe -també nou de trinca-, l'Esteve Ramis em va

ensenyar l'expedient del client accidentat. Es tractava d'una pòlissa d'accidents, a nom de Francesc Rotger, de cinquanta-dos anys d'edat, veí de Barcelona, promotor de construccions, amb despatx a Barcelona. Estava casat amb Josefina Rigau, de trenta-quatre anys, i no tenien fills.

L'informe mèdic deia que l'home tenia una salut excel·lent, amb una certa tendència a l'obesitat i tres diòptries a l'ull esquerre i dues i mitja a l'ull dret, amb obligació de dur ulleres.

-Què ha passat? -vaig preguntar a l'Esteve que conduïa el cotxe nou com un gall dindi que ensenya el plomall de la cua.

-Aquesta tarda treuen el cotxe de l'aigua... Les costes de Garraf. L'accident el va denunciar ahir al vespre un conductor que va veure com el cotxe es fotia daltabaix del talús i que va poder prendre la matrícula abans que no s'enfonsés... Segons la vídua, el paio se n'anava a València per qüestions de feina.

-L'has investigat una mica?

-Sí, aquest matí m'hi he dedicat... Sembla que el matrimoni no anava gaire fi. Es barallaven sovint i la dona havia intentat anar-se'n de casa més d'una vegada.

-I el negoci?

-El tal Rotger tenia un soci, un arquitecte anomenat Ferran. He parlat amb ell aquest matí. Segons que m'ha dit, el negoci no anava gaire bé. La crisi, ja se sap. Precisament el viatge a València era per guanyar nous mercats...

-I la pòlissa d'accident... qui beneficia?

-La dona, evidentment.

-Molt?

-Cent mil euros.

En saltar, el cotxe havia arrabassat una part de la barana de protecció.

Hi havia el jutge d'instrucció, el metge forense, els de trànsit amb una grua i uns escafandristes que ja es capbussaven per localitzar el cotxe.

En Ramis em va presentar com un "assessor" de la companyia. I jo, mutis i a la gàbia, vejam si ben aviat podia dur roba cara i comprar-me un cotxe nou.

En un racó, al costat dels cotxes oficials, una dona jove, vestida de

negre i amb ulleres fumades i un paio amb barba i cabells llargs que la consolava.

-Qui són, aquell parell? -vaig preguntar al Ramis.

-La vídua i el soci. Suposo que els ha convocat l'autoritat.

Vaig fer que sí amb el cap.

Els escafandristes ja havien localitzat el cotxe i ara intentaven subjectar-hi el cable de la grua. Els cotxes que passaven alentien la marxa com si tinguessin un pressentiment d'allò que els podia passar si corrien.

Ja treien el vehicle. Era un R-12 de color verd poma, amb el morro aixafat pel patac. A mesura que l'aigua regalimava per la finestrella, hom podia veure-hi el conductor, encara subjectat pel cinturó de seguretat. Es tractava d'un home de mitja edat, grassonet i una mica calb.

Quan el cotxe va ser a terra, el jutge va cridar la vídua perquè identifiqués el cadàver. La dona s'hi va atansar, blanca com el paper, va mirar de reüll el cos de l'accidentat i va esclafir a plorar. Era ell, no hi havia cap dubte. Van treure el cadàver de l'interior del Renault i el van posar en un baiard. Mentre el metge forense feia una primera anàlisi, el comandant de la guàrdia civil de trànsit va cridar en Ramis perquè examinés el vehicle.

L'aigua ho havia empastifat tot, però no havia tingut temps de fer malbé l'interior del cotxe.

La clau de contacte era al seu lloc, en posició d'engegar. El canvi de marxes indicava que el cotxe duia la tercera posada quan es produí la caiguda. A la ràdio-cassette, engegada, s'havia encallat una cinta de música detestable. A terra, a la banda del conductor, vaig descobrir-hi un paquet de tabac mig desfet i un encenedor de plàstic. Vam atansar-nos al mort. L'havien escorcollat i, en un munt, damunt un plàstic, hi havien deixat les seves coses: una cartera de pell amb el carnet d'identitat, el carnet de conduir i diversos bitllets de deu i vint euros, i un de cinquanta. Hi havia, també, una agenda que vaig fullejar: adreces de clients i amb cites apuntades per hores, un clauer amb tres claus que semblaven de porteria, de bústia i de pis i un moneder amb unes quantes monedes. Hi havia, també, un tiquet d'aparcament i un mocador amb les inicials brodades. Al portaequipatges del Renault hi trobaren una bossa de viatge amb una muda de roba interior, una camisa i un necesser amb un raspall de dents, dentífric, sabó d'afaitar, una maquineta, una pinta i dues ampolles:

una de gel de dutxa i l'altra de colònia. Hi havia, també, un *attaché* de pell, ple de papers d'oficina i de plànols d'arquitecte.

-No hi ha dubte -va dir en Ramis-: és un accident. Haurem de pagar.

-Jo no ho faria -li vaig dir.

-Per què?

-Aquest home no conduïa el cotxe al moment de l'accident.

I li ho vaig explicar.

L'endemà, a l'oficina, vaig rebre una targeta d'en Ramis i un sobre amb cinc-cents euros. La targeta deia:

"Gràcies, Lluís. La policia ha fet confessar la dona. Ella i el soci l'havien estabornit al despatx, l'havien carregat al cotxe i l'arquitecte se n'havia anat fins a les costes de Garraf. Allí havia posat el cadàver al seient del conductor, havia engegat el vehicle, entrat la tercera i posat en marxa el cassette -un detall de bon gust- i havia empès el vehicle barranc avall. Sembla ser que ella l'havia seguit amb el cotxe d'ell -de l'arquitecte, vull dir- i un cop fet el fet, l'havia recollit. Pel que ha dit, s'entenien, l'arquitecte i ella. I els cent mil euros de la indemnització eren un bon pessic. Quan tingui un altre cas et consultaré. Esteve Ramis."

Jaume Fuster, *Assegurança de vida* dins *Les claus de vidre* (*Disset aventures de Lluís Arquer*). Edicions de la Magrana, SA. Col·lecció *Els Llibres de Butxaca*, 4. Barcelona, 2000. *Les claus de vidre* es van publicar per primera vegada a la revista "El Món", entre el 25 de desembre de 1982 i el 17 de juny de 1983.

L'autor i la seva obra

Jaume Fuster va néixer a Barcelona el 1945 i va morir a l'Hospitalet de Llobregat el 1998. Va ser un escriptor genuí, amb voluntat de ser-ho i de crear lectors per tal que la literatura catalana pogués arribar al màxim de públic possible. Als catorze anys ja havia escrit la primera novel·la, fruit de la passió que sentia pels còmics, els llibres d'aventures i, sobretot, les pel·lícules de lladres i serenos que els diumenges a la tarda, a la primera sessió (no en va una de les seves novel·les la titulà *Tarda, sessió contínua*, 3,45), un joveníssim Fuster seguia àvidament als cinemes de barriada d'aquella Barcelona grisa i atemorida sota la bota del general Franco. Per això, quan més endavant s'anà conformant l'escriptor, ens adonem que les seves primeres novel·les reflecteixen la influència d'aquestes pel·lícules -amb Humphrey Bogart com a paradigma del detectiu escèptic i tendre alhora- i de la llarga repressió franquista que tocà de viure als nascuts en la postguerra. Escriure i participar activament en els moviments culturals del país seran, en Fuster, indissociables. Fill de la immediata postguerra, molt aviat prendria consciència de la situació social i política del país i de les nefastes conseqüències de viure sota un règim dictatorial. Com a escriptor, les inquietuds literàries de Jaume Fuster abracen un ampli ventall de formes: traductor, guionista de cinema i de televisió i, sobretot, la seva obra narrativa, en la qual les novel·les protagonitzades pel detectiu Lluís Arquer (un homenatge al Lew Archer de Ross Macdonald), tindran un lloc predominant. Al costat de la novel·la negra, trobem un Jaume Fuster devot de Tolkien, una devoció que es transforma en la magnífica trilogia d'espasa i bruixeria iniciada amb *L'illa de les Tres Taronges*, seguida per *L'anell de ferro* i closa amb *El Jardí de les Palmeres*. La trajectòria vital de Jaume Fuster s'estroncà, prematurament, el 31 de gener

de 1998, després d'una operació d'alt risc.

Comprensió

- Explica com Lluís Arquer ha deduït que Francesc Rotger no va tenir cap accident.

FRAGMENT 14

Una nit de terror

La nit era clara i agradable. Els estels brillaven freds i resplendents, mentre una mitja lluna banyava tot l'escenari amb una llum suau i incerta. Davant nostre hi havia la massa fosca de la casa, oferint al cel argentat la dura silueta de la teulada dentegada i les xemeneies encrespades. Unes amples barres de llum daurada de les finestres inferiors s'estenien per l'hort i l'ermot. De sobte, el llum d'una finestra va apagar-se. Els criats havien abandonat la cuina. Només quedava la làmpada del menjador, en el qual s'estaven els dos homes, l'amfitrió assassí i el convidat inconscient, que encara xerraven i fumaven.

Cada minut que passava, aquella vall de cotó blanquinós que cobria la meitat de l'ermot s'acostava a la casa. Els primers flocs prims s'entortolligaven a través del quadrat daurat de la finestra il·luminada. La paret més allunyada de l'hort ja era invisible i els arbres es distingien a través d'un remolí de vapor blanc. Mentre les observàvem, les espirals de boira s'arrossegaven rere els dos extrems de la casa i rodolaven lentament fins a convertir-se en una densa riba damunt la qual el pis superior i la teulada suraven com un vaixell estrany sobre un mar ple d'ombres. Holmes va colpejar enfurismat amb la mà la roca que teníem al davant i va picar de peus amb impaciència.

-Si no surt d'aquí a un quart, el senderol estarà cobert de boira. D'aquí a una hora no ens podrem veure ni les mans.

-Ens hauríem de situar en un lloc més avantatjat?

-Sí, em sembla que serà millor.

Així doncs, a mesura que la riba de boira s'eixamplava, vam retrocedir fins a ser a una mitja milla de distància de la casa, però aquell dens mar blanc, amb la Lluna que il·luminava d'argent el seu extrem més alt, avançava lentament i inexorable.

-No podem anar més lluny -va dir Holmes-. No podem córrer el risc que l'enxampin abans que pugui arribar a la nostra alçada. Hem de mantenir-nos on som costi el que costi -va posar-se de genolls i va enganxar l'orella al terra-. Gràcies al cel, em sembla que el sento venir.

Un so de passes ràpides va trencar el silenci de l'ermot. Amagats entre

les pedres, observàvem atentament la boira que teníem al davant. Les passes se sentien més pròximes i, entremig de l'espessor, com si travessés una cortina, va sorgir l'home que esperàvem. Va mirar amb aire de sorpresa mentre emergia a la clara nit estelada. Després, va caminar ràpidament pel senderol, va passar a prop d'on ens amagàvem i va començar a pujar el llarg pendent que ens quedava al darrere. Tot caminant anava mirant contínuament a dreta i esquerra com aquell qui no les té totes.

-Ssssst! -va exclamar Holmes, i vaig sentir el clic tallant que fa una pistola en carregar-la-. Vigilin! Ja ve!

Vam sentir un picar de peus prims, vigorós, continuat, que venia d'algun indret del cor de la riba que s'anava expandint. El núvol es trobava a cinquanta metres d'on érem i tots tres miràvem amb incertesa quina cosa terrible estava a punt de sorgir del bell mig del núvol. Em trobava vora l'espatlla de Holmes i vaig observar un moment el seu rostre, pàl·lid i exultant, els ulls que lluien brillants a la claror de la lluna i, tot d'una, va mirar endavant amb la mirada rígida, fixa i els llavis oberts en un gest de sorpresa. Al mateix moment, Lestrade va fer un xiscl de terror i es va llençar al terra de bocaterrosa. Jo vaig saltar, la mà quieta subjectant la pistola i la ment paraitzada per l'espantosa figura que havia saltat vers nosaltres des de les ombres de la boira. Era un gos, un enorme gos negre com el carbó, però no era cap mena de gos com el que estan avesats a veure els ulls humans. De la boca li sortia foc, els ulls refulgien amb la lluisor del caliu, el musell, el pèl i la papada estaven perfilats per flamarades que espurnejaven. Ni la ment més malalta hauria pogut imaginar, en el seu somni delirant, una cosa més salvatge, més espantosa, més infernal que aquella forma negra i aquella cara salvatge que havia sorgit de la paret de la boira.

Tot fent llargs salts, l'enorme criatura negra es precipitava camí enllà seguint les petjades del nostre amic. Estàvem tan paraitzats per l'aparició que vam deixar-la passar abans de recobrar-nos. Llavors, Holmes i jo vam disparar alhora i la criatura va fer un lladruc terrible, la qual cosa demostrava que almenys un de nosaltres l'havia ferit. No va aturar-se, no obstant això, sinó que va continuar trotant cap endavant. En la llunyania, vam veure que Sir Henry mirava enrere, la cara blanca a la llum de la claror, les mans alçades en senyal de terror, mirant indefens aquella cosa terrible que se li volia tirar al damunt.

Sir Arthur Conan Doyle, *El gos dels Baskerville*. Edebé. Col·lecció *Nòmades del temps*, 5. Barcelona, 2000. Traducció d'Anna Gasol.

L'autor i la seva obra

Arthur Conan Doyle va néixer a Edimburg el 1859 i va morir a Crowborough, Sussex, el 1930. Descendent d'una família catòlica irlandesa, va estudiar medicina a Edimburg i creà la figura del detectiu Sherlock Holmes, que esdevindria l'heroi de ficció d'una sèrie de narracions i novel·les d'aventures, que culminà a *Les aventures de Sherlock Holmes* (1892) i a *Memòries de Sherlock Holmes* (1904). Prengué part, com a metge, en la guerra dels bòers, i escriví una història del conflicte: *La Gran Guerra Bòer* (1900). En el mateix estil humorístic de Sherlock Holmes creà el professor Challenge, protagonista, entre d'altres, de l'obra *El món perdut* (1912). Els darrers anys de la seva vida va escriure una *Història de l'espiritisme* (1926). També creà el personatge del brigadier Gerard (1895).

Comprensió

- 1) Qui és, l'home que estan esperant Holmes, Watson i l'inspector Lestrade?
- 2) De qui és, el picar de peus prims, vigorós i continuat?
- 3) Descriu-lo.
- 4) Què fa, en Lestrade, quan el veu?
- 5) Què fan, Holmes i Watson?

Filmografia

El gos dels Baskerville (1939). Dirigida per Sidney Lanfield. Intèrprets: Richard Greene, Basil Rathbone, Wendy Barrie, Nigel Bruce, Lionel Atwill, John Carradine, Barlowe Borland.

El gos dels Baskerville (1959). Dirigida per Terence Fisher. Intèrprets: Peter Cushing, André Morell, Christopher Lee, Marla Landi, David Oxley, Francis De Wolff, Miles Malleon.

El gos dels Baskerville (1968). Intèrprets: Peter Cushing, Nigel Stock, Ballard Berkeley, Philip Bond, Christopher Burgess, Bob Harris. Episodi doble d'una sèrie per a la televisió.

El gos dels Baskerville (1977). Dirigida per Paul Morrissey. Intèrprets: Peter Cook, Dudley Moore, Denholm Elliot, Joan Greenwood, Kenneth Williams, Terry-Thomas. Paròdia de qualitat.

El gos dels Baskerville (1988). Dirigida per Brian Mills. Intèrprets: Jeremy Brett, Edward Hardwicke, Neil Duncan, Kristoffer Tabori, Edward Romfourt. Episodi doble d'una sèrie per a la televisió.

El gos dels Baskerville (2003). Dirigida per David Attwood. Intèrprets: Richard Roxburgh, Ian Hart, Richard E. Grant, Matt Day, John Nettles. Pel·lícula rodada per a la televisió. Curiosament, la millor adaptació fins ara de la novel·la.

El gos dels Baskerville (1959)

FRAGMENT 15

Quasimodo salva Esmeralda

L'ardiaca va acostar-se a ella lentament. Àdhuc en aquella extremitat el va veure portar sobre la seva nuesa una mirada guspirejant de luxúria, de gelosia i de desig. Després va dir-li en alta veu:

-Jove noia, heu demanat perdó a Déu de les vostres culpes i dels vostres mancaments? -I ben a prop, a l'orella, va afegir (els espectadors creien que rebia la darrera confessió)-: Em vols? Encara puc salvar-te!

Ella se'l mirà fixament.

-Vés-te'n, dimoni! O si no et denuncio.

Ell somrigué amb un somriure horrible.

-No et creurien. No faries més que afegir un escàndol a un crim. Respon de pressa. Em vols?

-Què has fet del meu Phoebus?

-És mort -digué el capellà.

En aquell moment el miserable ardiaca va aixecar maquinalment el cap i a l'altre cap de la plaça, al balcó de la casa Gondelaurier, hi va veure el capità amb Fleur-de-Lys. Va vacil·lar, es passà la mà pels ulls, mirà de nou, murmurà amb una maledicció i les faccions se li contragueren violentament.

-Doncs bé -digué entre dents-, mor-te! Ningú no et tindrà.

I aixecant la mà damunt de la gitana, cridà amb una veu fúnebre:

-I nunc, anima anceps, et sit tibi Deus misericors!

Era la terrible fórmula amb la qual s'acostumava a cloure aquelles tristes cerimònies. Era el senyal convingut entre el capellà i el botxí.

El poble va agenollar-se.

-*Kyrie Eleïson* -digueren els capellans des de sota l'ogiva de la portalada.

-*Kyrie Eleïson* -repetí la gentada amb aquell murmuri que corre sobre tots els caps com el moure's d'una mar agitada.

-*Amén* -digué l'ardiaca. [...]

La condemnada quedà immòbil en el seu lloc esperant que disposessin d'ella. [...]

La malaurada, al moment d'anar a pujar al tombarell fatal per a caminar vers la darrera estació, va sentir potser una pena immensa de deixar la vida. Va aixecar els ulls rojos i secs vers el cel, vers el sol, vers els núvols d'argent tallats ací i allà per trapezis i per triangles blaus i després va abaixar-los a l'entorn seu, vers la terra, vers la gent, vers les cases... Tot d'una, mentre un dels homes grocs li lligava els colzes, va fer un crit terrible, un crit de joia. En aquell balcó, allà baix, a l'angle de la plaça, acabava de veure el seu amic, el seu senyor, Phoebus, la seva vida! El jutge havia mentit! El capellà havia mentit!, era ell, no podia dubtar-ho, era allà, bell, viu, vestit amb el seu brillant uniforme, amb la ploma al cap i l'espasa al flanc!

-Phoebus! -va cridar-, Phoebus meu!

I volgué estendre vers ell els braços tremolosos d'amor i d'èxtasi, però els tenia lligats.

Aleshores va veure el capità arrugar les celles i una noia que s'estava al seu costat mirar-se'l amb els ulls irritats i una ganyota desdenyosa; després Phoebus va pronunciar alguns mots, i tots dos van eclipsar-se precipitadament darrera els vidres del balcó que va tancar-se. [...]

Un pensament monstruós li va venir. Va recordar-se que havia estat condemnada per assassinat en la persona de Phoebus de Chateaupers.

Ho havia suportat tot fins aleshores. Però aquest darrer cop era massa fort. Va caure sense coneixement a terra.

-Porteu-la al tombarell -digué Charmolue-, i acabem!

Ningú no havia encara remarcat a la galeria de les estàtues dels reis, damunt mateix de les ogives de la portalada, un espectador estrany que ho havia mirat tot fins aleshores amb una tal impassibilitat, amb un coll tan estirat, amb un rostre tan deforme que, si no hagués estat pel seu vestuari mig partit vermell i violeta, se l'hauria pogut prendre per una d'aquelles gàrgoles de pedra que des de fa sis-cents anys escupen les aigües de les teulades de la catedral. Aquell espectador no havia perdut cap detall del que havia ocorregut des de migdia davant de la portalada de Nostra Senyora. I des dels primers instants, sense que ningú pensés a observar-lo, havia lligat fortament a una de les columnetes de la galeria una grossa corda de nusos, l'extremitat de la qual arribava fins a baix sobre l'escalinata. Fet això, s'havia posat a mirar tranquil·lament i a xiular de tant en tant quan alguna merla passava per davant

seu. Tot d'una, en el moment en què els criats del botxí es disposaven a executar l'ordre flegmàtica de Charmolue, va saltar la balustrada, va agafar la corda amb els peus, els genolls i les mans i se'l veié escórrer-se façana avall com una gota de pluja que rellisca per un vidre, córrer vers els dos botxins amb la rapidesa d'un gat caient d'una teulada, estabornir-los amb els seus punys enormes, agafar la gitana amb una mà, com un infant una nina, i d'un sol bot arribar fins a l'església aixecant la noia damunt del seu cap cridant amb una veu formidable:

-Asil! [...]

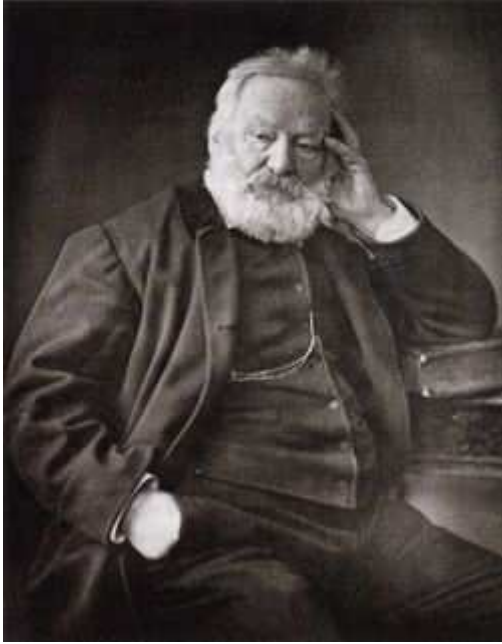
Charmolue quedà estupefacte, també els botxins i tot el seguici. En efecte, a l'enclòs de Nostra Senyora, la condemnada era inviolable. La catedral era un lloc de refugi. Tota justícia humana s'acabava en el llindar.

Quasimodo s'havia aturat sobre la gran portalada. Els seus peus semblaven tan sòlids sobre el paviment de l'església com els pesants pilars romans. La seva enorme testa peluda s'enfonsava a les espatlles com la dels lleons que tenen una crinera i no tenen coll. Portava la noia tota palpitant suspesa a les mans calloses com una draperia blanca; però la portava amb tanta precaució que semblava témer trencar-la o marcir-la. Hom hauria dit que sentia aquella cosa delicada, exquisida i preciosa, feta per a altres mans que les seves. Per moments, semblava no gosar tocar-la ni amb l'alè. Després, tot d'una, la va estrènyer fort amb el braç sobre el seu pit angulós, com el seu bé, com el seu tresor, com hauria fet la mare d'aquella criatura; el seu ull de gnom, posat damunt d'ella la inundava de tendresa, de dolor i de pietat i s'aixecava sobtadament llampeguejant. Aleshores les dones reien i ploraven, i la gentada cridava d'entusiasme perquè en aquell moment Quasimodo tenia veritablement la seva bellesa. Era bell, ell, aquell orfe, aquell infant trobat, aquell rebuig, se sentia august i fort, mirava a la cara aquella societat que l'havia menyspreat i a la qual acabava d'arrabassar la seva víctima, tots aquells tigres obligats a entornar-se'n de buit, aquells esbirros, aquells jutges, aquells botxins, tota aquella força del rei que acabava de vèncer, ell, malalt, amb la força de Déu.

A més, era una cosa commovedora aquella protecció vinguda d'un ésser tan deforme sobre un altre ésser malaurat, una condemnada a mort salvada per Quasimodo. Eren les dues misèries extremes de la naturalesa i de la societat que es trobaven i s'ajudaven.

Victor Hugo, *Nostra Senyora de París 1482*. Les Millors Obres de la Literatura Universal (MOLU), 6. Edicions 62 i "la Caixa". Barcelona, 1981. Traducció de Rafael Folch i Capdevila.

L'autor i la seva obra

Victor Hugo (Besançon, 1802 - París, 1885) és l'autor romàntic francès més important. Va participar en la revolució de 1848 i es va oposar a Napoleó III. Es va exiliar el 1851 després del cop d'Estat, i va tornar a França el 1870. Va ser un autor molt popular, amb els seus llibres de poemes i les seves novel·les, sobre tot *Nostra Senyora de París* (1831) i *Els miserables* (1862).

Comprensió

- 1) Resumeix el text.
- 2) Aquesta és la catedral de Nostra Senyora de París, al costat del Sena. Descriu-la.

- 3) A Quasimodo “se l’hauria pogut prendre per una d’aquelles gàrgoles de pedra que des de fa sis-cents anys escupen les aigües de les teulades de la catedral.” Aquí en tens una, de gàrgola. Descriu-la. Observa que mira cap al Sena i que, al fons, hi pots veure la torre Eiffel.

- 4) *Nostra Senyora de París* és una novel·la negra, gòtica, terrorífica, però alhora sentimental; aquest tipus de novel·la era moda a l'època en què V. Hugo va rebre l'encàrrec d'escriure-la. I és, per tot això, una novel·la romàntica. Diques quins trets de l'acció t'ho indiquen.
- 5) Quasimodo és molt lleig, però, tanmateix, el narrador també ens diu que és bell. Com ho expliques, això?

Filmografia

► *El geperut de Nostra Senyora de París* (1923). Dirigida per Wallace Worsley. Intèrprets: Lon Chaney, Patsy Ruth Miller i Norman Kerry.

► *Esmeralda la zíngara* (1939). Dirigida per William Dieterle. Intèrprets: Charles Laughton, Maureen O'Hara, Cedric Hardwicke i Thomas Mitchell.

► *Notre Dame de París* (1957). Dirigida per Jean Delannoy. Intèrprets: Anthony Quinn, Gina Lollobrigida, Jean Danet.

► *El geperut de Notre Dame* (1981). Dirigida per Michael Tuchner. Intèrprets: Anthony Hopkins, Lesley-Anne Down, Derek Jacobi, John Gielgud, Robert Powell. Pel·lícula rodada per a la televisió.

► *El geperut de Notre Dame* (Walt Disney, 1996).

FRAGMENT 16

L'arquer ocult

-Què passa, Appleyard? -demanà Dick.

-Què ha de passar?... Els ocells.

Sobre la part superior del bosc, des d'on baixava com una llengua a través dels prats per acabar en un parell d'oms verds, a un tret de fletxa aproximadament del lloc on els nostres interlocutors es trobaven, un estol d'ocells voletejava d'un costat a l'altre en evident alarma.

-Bé... els ocells... I què? -preguntà Bennet.

-Veritablement -contestà Appleyard-, feu bé de marxar a la guerra, mestre Bennet! Els ocells són bons sentinelles: en els boscos solen ser els primers en la línia de batalla. Mireu, si això fos un campament, bé hi podria haver arquers sotjant per disparar-nos, i, tanmateix, estaríeu aquí com si res.

-Què dius, desgraciat! -cridà Hatch-. Si al nostre voltant no hi ha més homes que els de sir Daniel, a Kettley! Aquí estem més segurs que a la torre de Londres, i encara ens vols posar la por al cos amb l'espantall d'uns quants pardals que volen o d'algun pinsà.

-Però què esteu dient! -es queixà Appleyard-. Quants brivalls es deixarien tallar les orelles per tal de donar-se el gust de poder enviar una fletxa a qualsevol de nosaltres! Sant Miquel ens valgui! Si ens odien com si fóssim gats muntosos!

-És cert que odien sir Daniel! -respongué Hatch una mica més assossegat.

-L'odien a ell i a tothom qui el serveix -remugà Appleyard-, i en primer lloc en Bennet Hatch i el vell Nicolas, l'arquer. Escolteu: si allà lluny, a l'extrem del bosc, hi hagués un home forçut i vós i jo romanguéssim aquí a la seva mercè tal com estem ara, a qui creieu que escolliria?

-Aposto que a tu -respongué Hatch.

-Aposto el meu capot contra un cinturó de cuir que seríeu vós l'escollit! -exclamà el vell arquer-. Vós vau incendiar Grimstone, Bennet, i això no us ho perdonaran mai, amic meu. Quant a mi, si Déu vol, aviat seré a lloc segur, lluny d'un tret de fletxa i també d'una canonada... i de totes les vileses dels meus enemics. Ja sóc vell i m'acosto ràpidament al meu sojorn, on ja tinc preparat el

jaç. Però vós, Bennet, quedareu a mercè de tots els perills, i si arribeu a la meva edat sense que us hagin penjat, serà perquè el genuí i castís esperit anglès haurà mort.

-Ets el vell ximple de més mal geni de tot el bosc de Tunstall -li contestà Hatch, enfadat per aquells auguris amenaçadors-. Vés a armar-te d'una vegada abans que arribi sir Oliver, i deixa't estar, per una vegada en ta vida, de tanta xerrameca inútil. Si a Enric V li parlaves tant, tindria molt feina a escoltar-te, i en acabat, segur que no en treia ben res.

Va xiular a l'aire una fletxa com un abellot gegantí i es clavà entre els dos omòplats del vell Appleyard, travessant-lo de part a part i fent-lo caure de cap sobre les cols. Hatch va contenir un crit i va saltar a l'aire; després, ajupint-se tot el que podia, corregué a refugiar-se a la casa. Mentrestant, sir Dick Shelton s'havia amagat darrere uns lilàs, i amb l'arc tens i repenjat a l'espatlla apuntava cap al bosc.

No s'hi movia ni una fulla. Les ovelles pasturaven tranquil·lament i els ocells s'havien calmat. Però a terra hi havia el vell, amb una fletxa d'una vara de llarg clavada a l'esquena. Hatch s'acollia a la protecció que li donava la volada del sostre, i Dick, ajupit darrere l'arbre, es mantenia a l'aguait disposat a disparar.

-Veus res? -cridà Hatch.

-No es mou ni una branca -contestà Dick.

Robert Louis Stevenson. *La fletxa negra*. El fragment reproduït és una traducció lliure de l'edició feta per Editorial Molino dins la col·lecció "Famosas novelas". Barcelona, 1946.

L'autor i la seva obra

Vegeu aquest apartat a *L'illa del tresor*.

Comprensió

- 1) Defineix, dins del seu context, les paraules següents: mestre, sojorn, vara.
- 2) Què poden indicar, per al vell Nicolas Appleyard, els ocells voletejant?
- 3) Per què Appleyard diu que primer aniran per Hatch que no pas per ell?
- 4) Amb què compara, el narrador, la fletxa?
- 5) Per què, després de sortir la fletxa disparada del bosc, no s'hi movia res, les ovelles pasturaven tranquil·lament i els ocells s'havien calmat?

Filmografia

La fletxa negra. Sèrie de televisió de principis dels anys 1970.

La fletxa negra (1985). Dirigida per John Hough. Intèrprets: Benedict Taylor, Georgia Slowe, Oliver Reed, Fernando Rey, Steve Chase, Donald Pleasence, Roy Boyd, Aldo Sambrell.

FRAGMENT 17

Una revelació inesperada

L'home que ara es trobava davant d'André Louis, suplicant, tremolós, amb el rostre pàl·lid i el front banyat de suor, era completament diferent de l'home que André Louis havia vist uns moments abans, en entrar.

-Estimat padrí, jo us complauria si em demanéssiu qualsevol cosa raonable. Però no puc fer això. Fer fugir la senyora de Plougastel, tan sols pretendre-ho, podria suposar la desgràcia d'Alina, la vostra i la meva, cavaller.

-Doncs cal córrer aquest risc.

-És natural que parreu només per vós...

-I també per tu, André; creu-me, fill meu. Et suplico que creguis la meva paraula, que accedeixis al meu prec i obtinguis aquest permís per a la comtessa de Plougastel.

André el mirava perplex. A la fi va poder dir:

-És inaudit, estimat padrí. Tinc un grat record de l'interès que aquesta dama em va mostrar durant uns dies, essent jo un nen, i de l'amabilitat amb què més recentment, a París, va tractar de convertir-me al que ella en deia "una bona causa". Però això no és motiu suficient perquè arrisqui el cap per ella... i el d'Alina, i fins i tot el vostre.

-Però, André!...

-És la meva última paraula, cavaller. Se'm fa tard i vull dormir a París aquesta nit.

-No, no! Espera! -el senyor de Kercadiou donava mostres de gran inquietud-. André Louis, cal que aconseguieixis aquest permís.

Hi havia en aquella insistència i en l'accent desesperat del cavaller un punt tan irracional, que André Louis no va poder evitar de pensar que hi havia entremig algun motiu fosc i misteriós.

-Cal? -repetí-. Per què cal? Quina raó em podeu donar?

-La raó més poderosa, André Louis.

-Si us plau, cavaller, deixeu que jo mateix jutgi si ho és o no. Feu-me-la saber.

Aquesta exigència semblava augmentar la desesperació del senyor de Kercadiou, que recorregué l'estança amb les mans creuades a l'esquena i les

celles arrugades. A la fi s'aturà davant del seu fillol.

-No en tens prou amb la meva paraula? -digué ple d'angoixa.

-En un assumpte com aquest en què m'hi jugo... en què ens hi juguem tots els cap? Això és raonable, cavaller?

-Si t'ho dic, faltaré a la meva paraula d'honor, al meu jurament -digué el senyor de Kercadiou retorçant-se desesperadament les mans. I després afegí:- Però en aquest cas extrem, en aquest cas desesperat, ja que hi insisteixes amb tan poca generositat, t'ho hauré de dir. Que Déu m'ajudi, ja que no hi ha més remei... Ella ho comprendrà quan ho sàpiga... André, fill meu -aquí es va tornar a aturar un altre cop, temorós. Posà una mà sobre l'espatlla d'André Louis i el jove veié amb gran sorpresa que els ulls del seu padrí relluïen plens de llàgrimes-. La comtessa de Plougastel és la teva mare!

Rafael Sabatini. *Scaramouche*. El fragment reproduït és una traducció lliure de l'edició feta per Editorial Molino dins la col·lecció "Famosas novelas". Barcelona, 1951.

L'autor i la seva obra

Rafael Sabatini va néixer a Jesi, Itàlia, el 1875 i va morir a Adelboden, Suïssa, el 1950. La seva mare era anglesa i el seu pare, italià, tots dos eren cantants d'òpera i mestres. Rafael Sabatini parlava sis idiomes, i va decidir d'escriure en anglès perquè era la llengua de la seva mare i així ella entenia millor els contes que ell escrivia. Després de dedicar-se durant un temps al món dels negocis, va decidir dedicar-se a la literatura. Va aconseguir l'èxit amb *Scaramouche* (1921), obra ambientada a la Revolució Francesa. Altres obres seves són *El Falcó del Mar* (1915), *El capità Blood* (1922) i *El Cigne Negre* (1934), totes tres adaptades al cinema.

Comprensió

- 1) Quina relació té el senyor de Kercadiou amb André Louis?
- 2) Per què André no vol ajudar a fugir la comtessa de Plougastel?
- 3) Quin record en té, André, de la comtessa?
- 4) Davant la insistència de Kercadiou, André li demana les seves raons, però Kercadiou, d'entrada, no els hi vol donar. Per què?
- 5) Qui és, finalment, la comtessa de Plougastel?

Filmografia

Scaramouche (1923). Dirigida per Rex Ingram. Intèrprets: Ramon Novarro, Alice Terry, Lewis Stone.

Scaramouche (1952). Dirigida per George Sidney. Intèrprets: Stewart Granger, Eleanor Parker, Janet Leigh, Mel Ferrer, Henry Wilcoxon, Lewis Stone, Nina Foch.

FRAGMENT 18

Un invent infernal

-Aquí teniu els nostres obusos! -digué Herr Schultze.

Aquesta vegada, Marcel es veurà obligat a reconèixer que aquells ginys no s'assemblaven a res d'allò que ell coneixia. Eren uns enormes tubs de dos metres de llarg i d'un metre amb deu de diàmetre, revestits exteriorment amb una camisa de plom destinada a emmotllar-se al ratllat interior del canó i tancats pel cantó del darrera per mitjà d'una placa d'acer que hi era fixada amb perns i pel cantó del davant mitjançant una ogiva d'acer que duia adaptat un botó de percussió.

Quina era la naturalesa especial d'aquells obusos? Pel seu aspecte, res no es podia detectar. Només es podia pressentir que devien contenir en el seu interior algun terrible explosiu que ultrapassava tot allò que, en aquest gènere, s'hagués fet mai.

-No ho endevineu? -va demanar Herr Schultze, adonant-se que Marcel es quedava silenciós.

-De veritat, no, senyor Schultze! Per què un obús tan llarg i tan pesant, almenys en aparença?

-L'aparença us enganya -respongué Herr Schultze- i el pes no és gaire diferent d'aquell que tindria un obús ordinari del mateix calibre... ja veig que us ho hauré d'explicar tot...! Obús-coet de vidre, revestit de fusta de roure, carregat a setanta-dues atmosferes de pressió, interior d'àcid carbònic líquid. Quan cau s'origina l'explosió de l'embolcall i el líquid torna a l'estat gasós. Conseqüència: un fred d'uns cent graus sota zero en tota la zona veïna i, ensems, barreja d'un volum de gas àcid carbònic a l'aire ambiental. Qualsevol ésser viu que es trobés dintre d'un radi de trenta metres del centre de l'explosió es trobaria congelat i asfixiat alhora. Dic trenta metres només com a base de càlcul, ja que l'acció s'estendria, versemblantment, molt més lluny, potser en un radi de cent a dos-cents metres! I encara hi ha una altra circumstància més avantatjosa: com que el gas àcid carbònic es manté molt de temps per les capes inferiors de l'atmosfera -en raó del seu pes, que és, com sabeu, superior al de l'aire- la zona perillosa conservaria les seves propietats sèptiques moltes hores després de l'explosió i tot ésser que provés de penetrar-hi moriria

infal·liblement. És una canonada d'efecte instantani i durador alhora!... i, també, amb el meu sistema, res de ferits... només morts!

Herr Schultze sentia un plaer manifest mentre desenvolupava els mèrits de la seva invenció. El bon humor li havia tornat, estava roig d'orgull i ensenyava les dents. Afegí:

-Imagineu, des d'aquí, un nombre suficient de les meves boques de foc apuntant una ciutat assetjada! Suposem una peça per hectàrea de superfície, o sigui, per a una ciutat de mil hectàrees, cent bateries de deu canons establertes convenientment. Continuem suposant totes les peces en posició, cada una d'elles amb el tir regulat, una atmosfera de calma i favorable i, finalment, el senyal general, donat per un fil elèctric... En un minut, no quedaria un sol ésser viu en una superfície de mil hectàrees! Un veritable oceà d'àcid carbònic submergiria la ciutat! Aquesta idea em va ésser suggerida en llegir l'informe mèdic, l'any darrer, de la mort accidental d'un jove minaire del pou d'Albrecht. Ja n'havia tingut la primera inspiració a Nàpols, quan vaig visitar la gruta del gos¹, però l'accident del qual ara parlàvem ha donat al meu pensament l'impuls definitiu. Heu comprès bé el principi, oi? Un oceà artificial d'àcid carbònic pur! Tingueu en compte que una proporció d'una cinquena part d'aquest gas converteix l'aire en irrespirable.

Marcel no deia cap paraula. Havia quedat reduït al silenci. Herr Schultze va sentir tan vivament el seu triomf que no volgué abusar-ne i va dir:

-Només em neguiteja un detall...

-I quin és? -va preguntar Marcel.

-És que no he reeixit a suprimir el soroll de l'explosió i això fa que el tret del meu canó s'assembli massa al tret d'un canó corrent. Imagineu allò que seria si arribés a assolir un tir silenciós! Aquesta mort sobtada arribaria, sense cap mena de soroll, a cent mil homes alhora, en una nit calma i serena! [...]

Les dents, que recordaven fitxes de dòmino, brillaven en aquell moment amb un esclat tan insuportable a la boca de Herr Schultze, que a Marcel li entraren ganes de trencar-n'hi una dotzena.

¹ La gruta del gos, prop de Nàpols, deu el seu nom a la propietat curiosa que la seva atmosfera posseeix d'asfixiar un gos o un altre quadrúpede de potes curtes, sense que faci mal a un home dempeus; propietat deguda a una capa de gas àcid carbònic d'uns seixanta centímetres d'alçada, mantinguda arran de terra pel seu pes específic.

Jules Verne, *Els cinc-cents milions de la Begum o de la Princesa Índia*. L'Atsar Edicions. Lectures de l'estudiant, 27. Barcelona, 1985.
Traducció: Joan Valls i Royo.

L'autor i la seva obra

Jules Verne (Nantes 1828 - Amiens 1905) va ser un escriptor que va començar escrivint obres de teatre, sense gaire èxit, i llibrets d'òpera còmica. El gènere que el va consagrar va ser el de la novel·la científica. Hereu en certa manera dels ideals romàntics (el capità Nemo n'és un exemple), en les seves obres va reflectir un concepte moralista de la ciència i el progrés, en tant que duen l'home a la felicitat. Alhora, la seva obra va contribuir a despertar un interès científic en amplis sectors de públic. L'èxit li va arribar amb la novel·la *Cinc setmanes amb globus* (1863). Després d'aquesta -i sempre dins el gènere de la novel·la científica, amb grans dosis d'aventures i de ficció, però amb troballes enginyoses totalment avançades i inimaginables per a la seva època, com ara els vehicles espacials, la televisió o el submarí- va escriure, entre moltes altres de famoses, *Viatge al centre de la Terra* (1864), *De la Terra a la Lluna* (1865), la trilogia *Els fills dels capità Grant* (1867-68), *Vint mil llegües de viatge submarí* (1870) i *L'illa misteriosa* (1874), *La volta al món en vuitanta dies* (1873), *Miquel Strogoff* (1876), *Un capità de quinze anys* (1878), *El castell dels Càrpats* (1892), etc. Durant força anys va ser llegit àvidament pel jovent, i una bona part de les seves novel·les han estat portades al cinema.

Comprensió

- 1) La novel·la *Els cinc-cents milions de la Begum* va ser publicada el 1879, i en ella Verne ens explica la història del doctor Sarrasin, un metge francès, i la del doctor Schultze, un químic alemany, tots dos hereus d'una fortuna de més de 500 milions de francs d'una princesa índia. El metge dedicarà la seva part de l'herència a construir als Estats Units una ciutat utòpica, France-Ville (neta, sense malalties, amb telèfon a cada casa, rellotge elèctric a cada plaça...), i el químic la dedicarà a construir-ne una altra no gaire lluny, Stahlstad, la ciutat de l'acer, dedicada a produir tot tipus d'armes. Mentre els habitants de France-Ville procuren pensar com allargar la vida i fer-la més còmoda, els habitants de Stahlstad pensen com fer armes més modernes, més potents i més mortíferes. La pacífica France-Ville es converteix en l'oponent de la militarista Stahlstad. El protagonista és el jove Marcel, un enginyer amic del doctor Sarrasin. Aquest noi entrarà a la ciutat de l'acer sota una falsa identitat, s'assabentarà dels plans destructius del doctor Schultze i salvarà de la mort els habitants de France-Ville. El doctor Schultze morirà congelat arran de l'esclat d'un dels seus propis projectils.

Jules Verne ens presenta aquí algunes idees avançades al seu temps, que es van fer realitat al segle XX: els habitants de la ciutat de l'acer són només números sense identitat pròpia i viuen sota un règim totalitari molt semblant al nazisme; apareixen armes químiques; un canó de llarg abast (antecessor del Gran Berta, usat pels alemanys a la Primera Guerra Mundial); un satèl·lit artificial; el règim del terror militar, i Herr Schultze ens fa pensar en un antecessor de Hitler en ser un racista convençut. Anem a pams. Què fa, l'obús-coet que ha inventat Herr Schultze en caure?

- 2) Si arriba a disparar l'obús, quants ferits calcula que hi haurà, Herr Schultze?
- 3) Què sent, Herr Schultze, en explicar el seu invent a Marcel? Com ho saps?
- 4) Segons Herr Schultze, el seu invent té una pega. Quina és?

5) Per què creus que Marcel té ganes de trencar-li les dents a Herr Schultze?

El psicòpata de Herr Schultze ha construït un canó com aquest

FRAGMENT 19

L'aposta més famosa de la història

-Afirmo -va fer Stuart- que les possibilitats d'èxit estan a favor del lladre, que forçosament ha de ser espavilat!

-Apa! -va respondre Ralph-, no hi ha cap país on es pugui refugiar.

-I ara!

-On voleu que vagi?

-No en tinc ni idea -va respondre Andrew Stuart-, però, fet i fet, la terra és força gran.

-N'era, de gran, abans... -va dir a mitja veu Phileas Fogg.

Tot seguit afegí bo i oferint les cartes a Thomas Flanagan:

-Us toca escapçar, senyor.

Durant la mà, la conversa es va interrompre. Però ben aviat Andrew Stuart la va reprendre dient:

-Com, abans? És que la terra s'ha fet més petita, per casualitat?

-Oi tant! -respongué Gauthier Ralph-. Comparteixo el parer de Mr. Fogg. La terra s'ha fet més petita, ja que la recorrem deu vegades més de pressa que fa cent anys. Això és el que, en el cas que ens ocupa, farà més breus les investigacions.

-I també més fàcil la fugida del lladre!

-Us toca jugar, senyor Stuart! -va precisar Phileas Fogg.

L'incrèdul Stuart, però, no n'estava convençut, i, així que va acabar la partida, hi va tornar:

-Hem d'admetre, senyor Ralph, que heu trobat una manera amable de dir que el món s'ha fet petit! Com que ara podem fer-hi la volta en tres mesos...

-En vuitanta dies, només -va precisar Phileas Fogg.

-Sí, senyors -s'hi va afegir John Sullivan-, vuitanta dies, d'ençà que s'ha inaugurat el trajecte entre Rothal i Allahabad per l *Great Indian Peninsular Railway*, vet aquí el càlcul que ha establert del *Morning Chronicle*:

Des de Londres fins a Suez pel mont Cernis i Bríndisi, ferrocarrils i vaixell.....	7 dies
Des de Suez fins a Bombai, vaixell.....	13 dies
Des de Bombai fins a Calcuta, ferrocarril.....	3 dies
Des de Calcuta fins a Hong Kong, vaixell.....	13 dies
Des de Hong Kong fins a Yokohama, vaixell.....	6 dies
Des de Yokohama fins a San Francisco, vaixell.....	22 dies
Des de San Francisco a Nova York, ferrocarril.....	7 dies
Des de Nova York a Londres, vaixell i ferrocarril.....	9 dies

Total: 80 dies

-Sí, vuitanta dies! -exclamà Andrew Stuart, que, per descurt, va fallar amb un trumfo sobre una carta que manava-. Però sense comptar-hi el mal temps, els vents desfavorables, els naufragis, els descarrilaments, etc.

-Comptant-ho tot! -va replicar Phileas Fogg mentre continuava jugant, ja que, aquesta vegada, la polèmica havia deixat de respectar el *whist*.

-Fins i tot si els hindús o els indis arrenquen les vies, aturen els trens, saquegen els furgons i arrenquen el cuir cabellut dels viatgers? -preguntà Andrew Stuart.

-Comptant-ho tot! -repetí Phileas Fogg, i, mostrant les seves cartes, va afegir:- Domino amb dos trumfos.

Andrew Stuart, que passava a ser mà, va recollir les cartes tot dient:

-Teòricament, teniu raó, senyor Fogg, però a la pràctica...

-A la pràctica també, senyor Stuart.

-M'agradaria que us hi trobéssiu.

-Només depèn de vós. Marxem plegats.

-Déu me'n guard! -va exclamar Stuart-. Però apostaria ben bé quatre mil lliures que aquesta volta, en les condicions que exposeu, és impossible.

-Al contrari, és molt possible -va replicar Phileas Fogg.

-Doncs feu-la!

-La volta al món en vuitanta dies?

-Sí.

-Entesos.

-Quan?

-De seguida.

-Us heu begut l'enteniment! -va exclamar Andrew Stuart, que es començava a picar per la insistència del seu company de joc-. Prou! És millor que juguem!

-Torneu a repartir -va respondre Phileas Fogg-, que heu donat malament.

Andrew Stuart va tornar a agafar les cartes amb desfici; després, tot d'un plegat, les va deixar sobre la taula i va dir:

-Doncs, sí, senyor Fogg, sí. Hi aposto quatre mil lliures!

-Benvolgut Stuart -va dir Fallentin-, una mica de calma. Això no pot ser.

-Quan dic aposto -va replicar Andrew Stuart-, és que és així.

-Així sia! -va dir Mr. Fogg.

I es va girar cap als seus companys:

-Tinc dipositades vint mil lliures a l'establiment dels germans Baring. Les arriscaré amb molt de gust.

-Vint mil lliures! -va exclamar John Sullivan-. Vint mil lliures que un retard imprevist us pot fer perdre!

-L'imprevist no existeix -va respondre sense embuts Phileas Fogg.

-Però, senyor Fogg, aquest lapse de vuitanta dies ha estat calculat com un mínim de temps!

-N'hi ha ben bé prou amb un mínim ben esmerçat.

-Però per a no superar-lo, cal saltar matemàticament dels trens als vaixells i dels vaixells als ferrocarrils!

-Doncs saltaré matemàticament!

-Feu broma!

-Un anglès de pedra picada mai no en fa, de broma, quan es tracta d'una cosa tan seriosa com ara una aposta -respongué Phileas Fogg-. Aposto vint mil lliures contra el qui vulgui que farà la volta al món en vuitanta dies o menys, és a dir, en mil nou-cents vint hores o en cent quinze mil dos-cents minuts. Accepteu?

-Acceptem -respongueren els senyors Stuart, Fallentin, Sullivan, Flanagan i Ralph, després d'haver-se posat d'acord.

-Molt bé -va dir Mr. Fogg-. El tren de Dover se'n va a tres quarts de nou. L'agafaré.

-Aquest vespre mateix? -va preguntar Stuart.

-Aquest vespre mateix -respongué Phileas Fogg-. Per tant -va afegir consultant un calendari de butxaca-, com que avui és dimecres, 2 d'octubre, hauré d'haver tornat a Londres, en aquest mateix saló del Reform Club, el dissabte 21 de desembre, a tres quarts de nou del vespre; si no hi sóc, senyors, les vint mil lliures dipositades actualment en el meu compte dels germans Baring us pertanyeran de fer i de dret. Us lliuro un xec amb aquest valor.

Es va aixecar acta de l'aposta, que varen firmar tot seguit els sis interessats. Phileas Fogg es mantenia serè. En realitat, no havia apostat per guanyar, i si hi havia empenyorat aquelles vint mil lliures, la meitat de la seva fortuna, era tan sols perquè preveia que podria haver-ne de despesar l'altra meitat per portar a bon terme aquell projecte difícil, per no dir irrealitzable. Pel que fa als seus adversaris, ells semblaven trasbalsats, no pas per la quantitat de la juguesca, sinó perquè els provocava un cert malestar lluitar en aquelles condicions.

Aleshores varen tocar les set. Oferiren a Mr. Fogg suspendre el *whist* per tal que pogués preparar el viatge.

-Sempre estic preparat! -va respondre aquell impassible cavaller, i tan bon punt va haver donat les cartes, en girà una i digué:

-Manen diamants. Vós comenceu, senyor Stuart.

Jules Verne, *La volta al món en vuitanta dies*. Aula Literària, 23. Editorial Vicens Vives, S.A. Barcelona, 2001. Traducció de Nathalie Bittoun i Josep Maria Sala. Aquesta edició conté una introducció molt interessant i assequible (biografia detallada de Jules Verne i comentari de l'obra) de Manuel Otero.

L'autor i la seva obra

Vegeu aquest apartat a *Els cinc-cents milions de la Begum o de la Princesa Índia*.

Comprensió

- 1) Un lladre s'ha endut cinquanta mil lliures del Banc d'Anglaterra i els membres del Reform Club de Londres ho comenten tot fent una partida de *whist*, un joc de cartes... A partir d'aquí, la conversa desembocarà en l'aposta de Phileas Fogg de fer la volta al món en vuitanta dies. El senyor Stuart, però, en quant temps creia que es podia fer?
- 2) Stuart pensa que Phileas Fogg no ho aconseguirà. Quant s'hi juga?
- 3) I Phileas Fogg, quant s'hi juga?
- 4) Phileas Fogg està segur que ho aconseguirà malgrat els imprevistos, perquè... quin és el seu lema?
- 5) En quant de temps creus que es pot fer, avui dia, la volta al món?

Filmografia

► *La volta al món en vuitanta dies* (1956). Dirigida per Michael Anderson. Intèrprets: David Niven, Mario Moreno Cantinflas, Shirley MacLaine, Charles Boyer, Robert Newton, Ronald Colman, John Gielgud, Marlene Dietrich, Frank Sinatra i Buster Keaton. Film guanyador de cinc òscars, entre ells el de millor pel·lícula, va tenir un pressupost de 6 milions de dòlars, i en va recaptar 16 a taquilla. Produïda per Michael Todd, que després de casar-se amb Elizabeth Taylor -i de tenir una filla amb ella- es va morir en un accident d'aviació. La pel·lícula dura tres hores. Hi ha qui la considera supercine, i hi ha qui la considera un avorriment.

► *La volta al món en vuitanta dies* (1981). Dirigida per Lluís Ballester Bustos i Fumio Kurokawa. Sèrie de dibuixos animats (Willy Fog, Rigodón, Tico...).

► *La volta al món en vuitanta dies* (1989). Dirigida per Buzz Kulik. Intèrprets: Pierce Brosnan, Eric Idle, Peter Ustinov, Roddy McDowall, Lee Remick, Julia Nickson-Soul. Pel·lícula rodada per a la televisió.

► *La volta al món en vuitanta dies* (2004). Dirigida per Frank Coraci. Intèrprets: Jackie Chan, Steve Coogan, Cécile De France, Ewen Bremner, Kathy Bates, Arnold Schwarzenegger, John Cleese, Owen Wilson, Luke Wilson. Pel·lícula de lluïment de Jackie Chan. Compte, ni Passepartout és francès (aquí és xinès, és clar), ni la noia és índia, ni princesa, ni res... És divertida, això sí, però totalment oblidable.

FRAGMENT 20

Les illes Salomó

Per una banda, no resulta exagerat afirmar que les Salomó són un grup d'illes difícils i dures. Per altra banda, en el món hi ha llocs pitjors. Tanmateix, al novell, que no comprèn, per instint, el que són els homes i la vida dura, li poden resultar terribles.

És cert que la febre i la disenteria hi són sempre presents, que hi abunden repugnants malalties de la pell, que l'aire està saturat d'un verí que mossega cada porus, tall o ferida, per provocar-te úlceres malignes, i que homes molt forts que hi han pogut sobreviure tornen als seus països convertits en ruïnes humanes. També és veritat que els nadius de les Salomó són un grup de salvatges afeccionats a la carn humana i amb una gran debilitat pels caps. El seu únic sentit de l'esport és sorprendre algú d'esquena per pegar-li, amb una maça, un violent cop que li trenqui l'espina a la base del crani. També és cert que en algunes illes, com Malaita, les altes i baixes del cens només es deuen als homicidis. Els caps humans constitueixen un mitjà d'intercanvi, i els dels homes blancs són força valuosos. Sovint, uns quants llogarets fan un fons comú, que augmenta cada lluna fins que algun guerrer porta un cap d'home blanc acabat de tallar per reclamar la recompensa.

Tot el que s'ha dit fins ara és veritat i, tanmateix, hi ha europeus que s'han estat una dotzena d'anys a les Salomó i senten melangia quan les abandonen. Per viure a les Salomó, només cal estar sempre atent i tenir molta sort; però, tanmateix, cal tenir la fibra adequada. S'ha de dur a l'ànima el segell de l'inevitable home blanc. Cal sentir una despreocupació gairebé total per les probabilitats, estar molt satisfet d'un mateix i tenir una egolatria racial que et convenci que un sol blanc val més que mil negres en qualsevol dia de la setmana. [...] Tot això és el que fa inevitable l'home blanc. I encara hi ha una altra cosa: el blanc que vulgui esdevenir inevitable no només ha de menysprear les castes inferiors, sinó que, a més, no ha de tenir excessos d'imaginació. No ha de voler comprendre els instints, costums i procés mental de negres, grocs o bruns, ja que no ha estat aquesta la manera com l'home blanc ha obert la seva règia ruta al llarg del món.

Jack London, *Les terribles Salomó*. El fragment reproduït és una traducció lliure de l'edició feta el 1990 per Ediciones 29. Col·lecció "Grandes autores". Barcelona.

L'autor i la seva obra

Jack London va néixer a San Francisco el 1876 i va morir a Glen Ellen (Califòrnia) el 1916. El seu nom autèntic era John Grittith. Va treballar en diversos oficis i viatjà molt; a *El fill del llop* (1900) parla de la febre de l'or, i a *La crida del bosc* (1903) i *Ullal blanc* (1906), de la seva actitud davant la vida. A *El taló de ferro* (1907) va ser influït per Nietzsche, i *La gent de l'abisme* (1903), influïda per Marx, reflecteix la vida dels suburbis de Londres. *El llop de mar* (1904) i *Contes de la mar del sud* (1911) són narracions sobre la seva vida a la mar. La seva curta vida va ser tan aventurera, tan moguda i tan apassionant, que hi ha qui es pregunta d'on dimonis treia el temps per escriure. Té pàgina web.

Comprensió

- 1) On són, les illes Salomó?
- 2) A l'autor, li agraden les Salomó? Per què?
- 3) Creus que l'autor exagera, quan diu que els caps humans -sobretot els dels homes blancs- constitueixen a les Salomó un mitjà d'intercanvi? Per què?
- 4) Quin és, segons l'autor, "el segell de l'inevitable home blanc"?
- 5) Et sembla bé, el que diu l'autor? Per què ho diu?

FRAGMENT 21

Un petimetre amb punteria

-*Greenhorn?* -vaig contestar, molt ofès pel mot-. Suposo, *mister* Henry, que ho deu haver dit sense intenció de molestar-me.

-Doncs no ho suposi! He parlat a consciència: vostè és un *greenhorn* de cap a peus... És cert que té a dins del cap tot el que diuen els seus llibres, perquè, veritablement, és sorprenent el que els fan aprendre en aquelles terres d'Europa... Vet aquí un galifardeu que sap, sense equivocar-se ni un metre, la distància a què estan situades les estrelles; que coneix tot el que va escriure el rei Nabucodonosor en les seves tauletes d'argila, i que, sense dubtar-ho, ens diu el que pesa l'aire, i això que no el pot veure. I perquè sap tot això es pensa que és un noi llest! On vostè ha de ficar el nas és a la vida, a la vida real, i al cap de cinquanta anys potser arribarà a esbrinar en què consisteix la vertadera ciència. El que vostè sap no val ni un xavo, i el que pot fer encara val menys, moltíssim menys... Si ni tan sols sap disparar una escopeta!

El bon Henry va dir això últim amb tant d'aplom i amb un menyspreu tan profund com si es tractés d'una veritat demostrada.

-Que no sé disparar una escopeta? -vaig respondre somrient-. Vaja! És potser aquesta la famosa pregunta que em volia fer?

-Aquesta mateixa, i n'espero resposta.

-Doni'm un bon rifle i li contestaré com cal; però no abans.

Mister Henry va deixar estar el canó de l'escopeta en la qual estava treballant; es va posar dret, se'm va acostar mirant-me atònit i va exclamar:

-Que li doni un rifle? Però, com creu que se'm pot passar pel cap aquest disbarat? Les meves armes, mentre jo pugui evitar-ho, no aniran a parar mai sinó a mans que les puguin honrar.

-Així són les meves -vaig contestar impertèrrit.

L'armer em va mirar de forma inquisidora, de cap a peus, i va tornar a seure i a treballar en el seu canó, remugant:

-En ma vida he vist tanta insolència! Aquest *greenhorn* em traurà de polleguera...

Jo vaig callar; vaig treure un cigarret, el vaig encendre i me'l vaig fumar tranquil·lament. Ell també va callar, i així, sense parlar, ens vam estar més de

deu minuts; però Henry, que ja no es podia aguantar, va mirar a la llum el canó d'escopeta, el va tornar a mirar, i a la fi va dir:

-Tirar és molt més difícil que contemplar estrelles o desxifrar les tauletes d'argila de Nabucodonosor, entesos? Ha tingut mai una escopeta a les mans?

-És clar que sí!

-Quan?

-Fa temps, però moltes vegades.

-I va apuntar?

-És clar!

-I va encertar?

-I tant!

L'armer va deixar anar un altre cop el canó que examinava, em va mirar i em va dir:

-Bé, però, on va encertar?

-Al blanc, com és natural.

-Vostè somia!

-Res d'això, *mister* Henry: li estic dient la veritat.

-Doncs que vingui el diable i ho entengui! Apostaria que no fa blanc en una paret de vint vares d'alt i cinquanta de llarg, encara que m'ho assegurí amb aquesta cara tan seriosa, que em remou la bilis. Jo no sóc com els noiets als quals fa classe... Un *greenhorn*, un ratolí de biblioteca amb pretensions de saber disparar! Això no s'aprèn remouent lligalls plens de pols, llibrots turcs, àrabs i altres patracols... Au, agafi aquell fusell vell, que penja de l'escàrpia, i posi-se'l a la cara... Ja veurem el que és bo! L'avisó, cavalleret, que és un *mataóssos*; el millor que ha sortit d'aquestes mans.

Jo, sense badar boca, vaig despenjar el rifle i me'l vaig posar a la cara.

-Ei! -va exclamar l'armer, posant-se dempeus d'un salt-. Com és possible? Fa anar el rifle més pesant del món com si fos un bastó! D'on treu tanta força? [...] La veritat és que amb aquests músculs de ferro és una llàstima que tingui tanta afició als llibrots. Els hauria d'haver exercitat més.

-És el que he fet.

-De debò?

-De debò.

-Sap boxejar?

-La boxa no és pròpia de la meva terra; allà ens dediquem a la gimnàstica i a la lluita.

-Sap muntar a cavall?

-Sí, senyor.

-I l'esgrima, la coneix?

-He estat professor d'esgrima.

-Vinga, no exageri!

-Si vol que fem una prova...

-Gràcies: en tinc prou amb la d'abans... A més, no puc deixar la feina...

Au, segui.

Vaig obeir sense dir res i l'armer va tornar al seu banc. El diàleg següent es va reduir a monosíl·labs. Henry semblava estar cavil·lant quelcom de molta importància. De sobte, com mogut per una pensada, va aixecar el cap i em va dir:

-Ha estudiat matemàtiques?

-És un dels meus estudis predilectes.

-Vull dir aritmètica, geometria...?

-Justament.

-I topografia?

-Amb preferència. Moltes vegades, sense necessitat ni obligació, he anat carregat amb el teodolit o el taquímetre. [...]

Henry, que segons semblava havia acabat la feina que estava fent, va treure d'una caixa un tros de ferro de figura polièdrica, els angles de la qual va començar a llimar, i que en cadascuna de les seves cares, hi tenia un forat.

-I això, també serà una peça de fusell, *mister* Henry?

-Ho serà, sí... -va contestar l'armer com si de sobte recordés que hi havia un estrany al taller.

-Doncs no conec cap arma que tingui una peça així.

-És ben veritat... perquè encara no existeix aquesta arma, i quan existeixi, es dirà "Sistema Henry".

-Ah! Així, és un invent seu?

-Sí, senyor, ben meu. [...] Aquest ferro, que ara té tants cantells, quan li hagi llimat els angles es convertirà en una esfera, que es mourà excèntricament com jo vulgui. Cadascun dels vint-i-cinc orificis que veu aquí contindrà un

cartutx, i cada vegada que es dispari, la mateixa esfera empenyerà fins al canó el cartutx següent [...]. Fins avui he tingut nom com a armer; demà aquest nom serà famós pertot el món i guanyaré els diners a cabassos.

-I la consciència que se'n vagi al diable!

El vellet em va mirar sorprès.

-Per què diu això?

-Als assassins, no els remordeix la consciència?

-Zxounds! És que sóc un assassí?

-Encara no.

-Però ho seré?

-Ben segur: la complicitat en l'assassinat és tan dolenta com el mateix assassinat.

-Vagi a pastar fang! Jo no seré mai còmplice de cap assassinat!

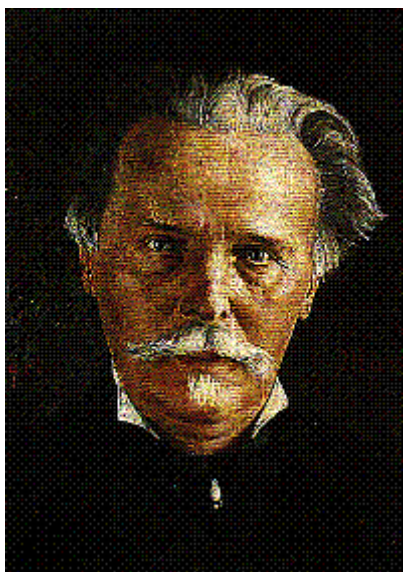
-De només un assassinat, no; però sí de matances senceres.

-Què diu, ara? No l'entenc!

-Si vostè construeix un rifle que dispari vint-i-cinc trets seguits i el posa en mans del primer malfactor que se li presenti, començarà el vessament de sang a la praderia, a les muntanyes, als boscos verges; es caçarà els pobres indis com si fossin coiots, i d'aquí a uns anys no quedarà cap pell roja per explicar-ho. Es carregarà tot això sobre la consciència? [...] Si una arma tan perillosa pot ser a l'abast d'algú que pagui per ella un grapat de monedes, no hi ha dubte que l'afortunat armer vendrà milers de fusells en molt poc temps; però al cap d'uns anys hauran desaparegut els mústangs, els bisons i tots els animals dels quals s'alimenten els indis; centenars, milers de caçadors s'armaran amb els rifles del sistema Henry i arrasaran l'Oest. La sang d'homes i d'animals correrà pertot arreu i xoparà els camps; i d'aquí a poc, les comarques que envolten les Muntanyes Rocalloses estaran despoblades del tot.

Karl May. *La muntanya d'or*. El fragment reproduït és una traducció lliure de l'edició feta el 1972 pel Círculo de Lectores, S.A. Barcelona.

L'autor i la seva obra

L'escriptor alemany **Karl May** va néixer a Hohenstein-Ernstthal el 1842, i va morir a Radebeul, Dresden, el 1912. Era el cinqué fill d'una família de teixidors. Va perdre la vista poc després de néixer i no va recuperar la visió fins als cinc anys, després de ser operat. Durant aquests anys de ceguesa es va formar en el nen un profund i impressionant món interior, alimentat pels relats del seu padrí i del seu avi. El 1861 va aconseguir el títol de mestre, però va exercir la professió durant poc temps: l'acusació d'haver robat un rellotge de butxaca el va fer anar a parar a la presó i el va privar de la llicència per ensenyar. Durant anys es van succeir els delictes contra la propietat, comesos per gana i amargor, i les estades a la presó, on va descobrir les possibilitats redemptores de l'escriptura. El 1875 May va començar a col·laborar en alguns diaris. Quatre anys més tard, el 1879, va passar a treballar com a col·laborador fix en una revista dedicada a la família, on va escriure una sèrie d'articles sobre l'Orient. Des d'aquest moment va tenir assegurada una forma de guanyar-se la vida que, a poc a poc, el va anar convertint en un burgés respectable. Les seves novel·les transcorren principalment a l'Oest americà i al pròxim Orient. En el primer cas el protagonista és Old Shatterhand (qui parla amb l'armer en el fragment llegit), acompanyat del seu amic, l'indi apatxe Winnetou. En el segon, el protagonista es fa dir Kara ben Nemsi, i el seu company d'aventures és un jove musulmà. L'escriptor, seduït pels seus propis somnis i pels dels seus lectors, va fer creure als seus admiradors que l'heroi de les seves obres, Old Shatterhand o Kara Ben Nemsi, era ell mateix. Karl May va ser un autor que va saber oferir als

lectors elements fantàstics i aspectes realistes, possibilitats d'afirmar-se i de fugir de la realitat, estímuls pacifistes i una visió romàntica de la naturalesa. Les seves obres s'han editat en forma de llibres, quaderns, còmics, films, guions, i sèries de TV i han entusiasmat a milions de lectors que s'identificaven amb les seues herois: Old Shatterhand, Winnetou, Old Death...

Comprensió

- 1) Què és, un *greenhorn*?
- 2) Quina és, la professió del protagonista? Com ho saps?
- 3) Què és, un teodolit? I un taquímetre?
- 4) Exactament, quina és l'arma que està fabricant l'armer amb el "Sistema Henry"?
- 5) Destaca els dos trets principals del protagonista.

Filmografia

- *Old Surehand* (1965). Dirigida per Alfred Vohrer. Intèrprets: Stewart Granger, Pierre Brice, Larry Pennell, Leticia Román, Terence Hill, Erik Schumann. Pel·lícula alemanya rodada a Iugoslàvia.
- De pel·lícules basades en novel·les de Karl May, n'hi ha unes quantes, totes elles alemanyes o bé coproduïdes amb altres països, com Espanya. L'actor nord-americà Lex Barker en va protagonitzar algunes als anys 1960.

FRAGMENT 22

Contra el Ku Klux Klan

-Què dimonis porten?

-Ara ho veurà -va contestar Old Death molt satisfet-. Tanqui i tothom cap dins.

Els nostres amics es van quedats bocabadats en veure el nostre botí, i el vell alemany no es va poder estar d'exclamar:

-Caram! Però si ens porten dos Ku Klux! Són vius o morts?

-Vius, és clar -va respondre Old Death-. Ja veuen que he estat encertat d'endur-me'n el meu amic. S'ha portat com un valent, deixant fora de combat el cap dels criminals.

-Ni més ni menys que el cap! Però, on són, els altres, i per què ens porten aquest parell?

-No ho endevina? És més clar que l'aigua. Aquest jove i jo ens posarem les caputxes d'aquests miserables, sortirem a buscar els altres, que estan apostats a la quadra, i els farem entrar a la ratera.

-És boig? Arrisquen la pel! Si descobreixen que són Ku Klux falsificats...!

-Això és el que cal evitar -va contestar tranquil·lament el meu company-. Old Death sap el que es fa, i aquest jove *master* no és tan babau com sembla.

El *westman* els va contar llavors tot el que havíem esbrinat i en acabat els va explicar el seu pla. Jo, convertit en el *Serraller*, aniria a la quadra i avisaria els meus suposats companys que hi havia pas lliure, mentre Old Death, disfressat amb la roba del capità, que li estava d'allò més bé, faria el paper de cap.

-És clar que els dos hem de parlar sempre en veu baixa, perquè així totes les veus s'assemblen -va acabar dient el vell *westman*.

-Bé, doncs: si s'atreveixen, endavant -va observar Lange-: ja saben que es juguen la vida; però nosaltres, què fem, mentrestant?

-Primer, vagin sense fer soroll a buscar fustes per barrar portes i finestres un cop els tinguem tancats en el parany. Després, apaguin els llums i amaguin-se. El que vindrà a continuació no ho podem saber, i dependrà de les circumstàncies.

Pare i fill van sortir al corral a buscar les fustes, mentre nosaltres trèiem les disfresses als presoners. Aquestes disfresses eren negres, amb figures de tela blanca cosides a sobre. La del capità portava en el cap, en el pit i sobre cada cuixa un punyal, i la del *Serraller* diverses claus. El punyal era, per tant, distintiu de jerarquia. L'espia de la taverna, anomenat *Cargol*, devia portar la figura d'un cargol al caputxó.

En treure-li al capità els calçons, semblants als dels segadors suïssos, que duia sobre els pantalons vertaders, es va despertar mirant-nos a tots amb gran estupefacció. Tot seguit intentà posar-se dempeus i ficar la mà a la butxaca on s'acostuma a portar el revòlver, però Old Death li va donar una empenta i li va posar la punta del ganivet al pit tot dient:

-Quiet! Si fas un moviment, un gest que no m'agradi, tindràs un forat nou al cos.

El Ku Klux era un home d'uns trenta anys, amb barba a l'estil militar. El seu rostre dur, de faccions ben marcades i color bronzejat, indicava el seu origen meridional. Es va posar les mans al front, adolorit pel cop, i va preguntar:

-On sóc? Qui sou?

-Ets a casa de Lange, la que pensàveu assaltar, i aquest jove i jo som els alemanys que està buscant el *Cargol*. Ja veus que el destí t'ha col·locat al davant de l'objecte dels teus desitjos.

L'home es va mossegar els llavis i va mirar al seu voltant amb ulls d'espant. En aquell moment Lange tornava amb el seu fill, duent els troncs i una serra, i dient:

-Hi ha prou material per lligar vint homes, si cal.

-Doncs vinga, lliguem de moment aquest parell.

-A mi no em lliga ningú -rugí el capità provant de nou de posar-se dret.

Però allà hi havia Old Death per impedir-ho amb la punta del seu ganivet, i li digué:

-No gosis moure't. Veig que oblides qui sóc. Em dic Old Death, i ja saps què vol dir: ja saps que no sóc amic de negrers ni de Ku Klux.

-Old... Old Death... -quequejà el capità mort de por.

-Jo mateix. Per tant, no et facis il·lusions. Ja sé que volies penjar el jove Lange, assotar el seu pare fins a deixar-lo en els ossos i calar foc a la casa pels

quatre costats. Així que, si vols que et tracti amb alguna consideració, no oposis resistència i resigna't amb la teva sort sense piular.

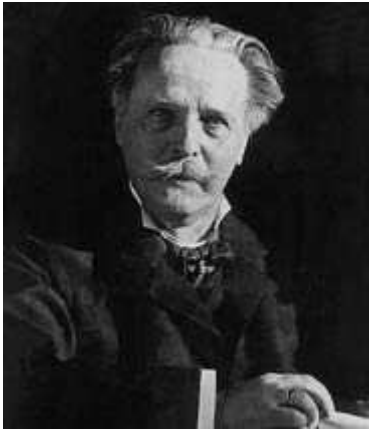
-Old Death! Old Death! -va repetir el bandit, pàl·lid com un cadàver-.
Llavors, estic perdut!

-Encara no, perquè nosaltres no som assassins despietats com vosaltres. Potser us respectarem la vida, si us doneu sense resistència.

Karl May. *La venjança de Winnetou*. El fragment reproduït és una traducció lliure de l'edició feta el 1972 pel Círculo de Lectores, S.A. Barcelona.

L'autor i la seva obra

Vegeu aquest apartat a *La muntanya d'or*.

Comprensió

- 1) Què és, el Ku Klux Klan?
- 2) Els protagonistes, disfressats de membres del Ku Klux Klan, s'infiltraran en el bàndol enemic. Com dissimularan, però, la seva veu?
- 3) Com van disfressats, els del Ku Klux Klan?
- 4) Què vol dir, "origen meridional"? I si fos "septentrional"?
- 5) Quina diferència diu Old Death que hi ha entre ells i el Ku Klux?

Tres membres del Ku Klux Klan arrestats el 1871

Filmografia

- Vegeu aquest apartat a *La muntanya d'or*.

FRAGMENT 23

El duel final

Vaig sentir que tot s'havia acabat i em vaig deixar caure a terra, sentint-me summament frustrat. Però, a l'instant, em vaig tornar a posar dret, perquè un xiscle, un crit de dona, travessà el bosc. Fent ús de les meves últimes forces, vaig córrer fins al lloc on l'havia perdut de vista, em vaig girar, i el vaig veure, un cop més. Però, ah!, no el vaig poder atrapar. En aquell moment, Rupert descavalcava una noia; sens dubte, havia estat ella qui havia cridat. Semblava la filla d'un granger o d'un pagès, i duia un cistell sota el braç. Segurament anava, molt d'hora, al mercat de Zenda. El seu cavall era un animal fort, de bona estampa. Rupert la deixà a terra, mentre ella xisclava estridentment; estava molt atemorida. Ell, tanmateix, la tractà amb delicadesa, rigué, la besà i li donà diners. Tot seguit, va muntar d'un salt i es va asseure a la geneta, com una dona; llavors es va quedar esperant-me. Jo també l'estava esperant.

Aleshores va cavalcar cap a mi, però guardant les distàncies. Alçà la mà i digué:

-Però, què hi fèieu, al castell?

-Matava tres amics vostres -vaig contestar.

-Com? Heu entrat a les cel·les?

-Sí.

-I el rei?

-Detchard el va ferir abans que jo el matés a ell, però confio que sigui viu.

-Insensat! -va dir Rupert, divertit.

-Encara he fet una altra cosa.

-Quina?

-Perdonar-vos la vida. Era darrere vostre en el pont i tenia un revòlver.

-No em digueu! Déu meu! Estava entre dos focs.

-Baixeu del cavall -vaig cridar-, i bateu-vos com un home.

-Davant d'una dama? -va contestar, assenyalant la noia-. Vinga, Majestat!

Llavors, cec de ràbia, sense saber gairebé el que feia, em vaig llançar cap a ell. Per un moment va semblar que vacil·lava; després va estirar les regnes i es va quedar esperant-me. Embogit, vaig arribar fins a ell, vaig agafar la brida i el vaig escometre. Va esquivar el cop i me'n va donar un al seu torn. Vaig fer un pas enrere i em vaig tornar a llançar contra ell. Aquesta vegada li vaig arribar al rostre, fent-li un tall a la galta, i em vaig fer estalvi abans que pogués tornar-me el cop. Semblava desconcertat per la ferocitat del meu atac; de no ser així, crec que m'hagués matat. Em vaig agenollar panteixant, esperant que cavalqués cap a mi. I així ho hagués fet, i allà i llavors no tinc el menor dubte que un de nosaltres, o tots dos, hauríem mort; però en aquell moment va sonar un crit darrere nostre i, en girar-me a mirar, just al revolt del caminet, vaig veure un home a cavall. Venia al galop i empunyava una pistola. Era Fritz von Tarlenheim, el meu fidel amic. Rupert el veié, i veié també que el joc s'havia acabat. Va aturar la seva cursa, va passar la cama pel damunt de la sella i encara es va esperar un segon. S'inclinà cap endavant, es va apartar els cabells del front, somrigué i digué:

-Au revoir, Rudolf Rassendyll!

Llavors, amb la sang que li queia galta avall, però somrient i balancejant-se en la sella amb gràcia i desimboltura, em saludà amb una inclinació de cap; va saludar també la noia, que s'havia apropat tremolosa i fascinada, i féu un signe amb la mà a Fritz que, entrant a la distància de tret, va disparar contra ell. La bala va estar a punt de complir la seva missió, ja que rebotà contra l'espasa i la hi arrencà de la mà fent-li proferir un jurament. Llavors Rupert premé els punys, clavà els esperons a fons i partí al galop.

Vam veure com avançava avinguda enllà, cavalcant com si fes un passeig de plaer, taral·lejant una cançó i il·lès, de no ser pel tall a la galta.

Es va girar un cop més per saludar-nos; després, se'l va empassar la penombra dels matolls i el vam perdre de vista. S'havia esfumat -agosarat i cautelós, arrogant i malvat, agraciat, vil i invicte-. Ple d'ira, vaig llençar la meva espasa a terra i vaig cridar a Fritz que l'empaités, però Fritz va aturar la seva muntura, descavalcà i corregué cap a mi, s'agenollà i m'abraçà. I a dir veritat, arribava en el moment oportú, perquè se m'havia obert la ferida feta per Detchard i estava regant el terra amb la meva sang.

Anthony Hope. *El presoner de Zenda*. El fragment reproduït és una traducció lliure de l'edició feta el 1991 per Grupo Anaya, S.A. Col·lecció "Tus libros", 78. Madrid.

L'autor i la seva obra

Sir Anthony Hope va néixer a Londres el 1863 i hi va morir el 1933. Va estudiar a Cambridge i va fer d'advocat entre el 1887 i el 1894. La seva novel·la més famosa és *El presoner de Zenda* (1894), la qual ens porta al regne fictici de Ruritània, on el rei Rudolf V és substituït durant un temps pel seu cosí Rudolf Rassendyll (qui s'enamora de la princesa Flàvia). Val a dir que la semblança física dels cosins és absoluta. De fet, la trama és més embolicada, perquè el rei és segrestat i empresonat al castell de Zenda. En Rudolf no només ha d'alliberar el seu cosí, sinó que ha d'enfrontar-se també al complot d'uns quants personatges de la cort, el més perillós dels quals és Rupert de Hentzau.

Comprensió

- 1) Com es diu, el bo? I el dolent?
- 2) Què vol dir, “asseure’s a la geneta”?
- 3) Què li ha passat, al rei?
- 4) Qui ve a salvar el protagonista?
- 5) Com se’n va, el dolent?

Rupert de Hentzau

Filmografia

- *El presoner de Zenda* (1913), protagonitzada per James Hackett, que ja havia representat el paper al teatre. És la primera pel·lícula produïda per Adolph Zukor, que llavors dirigia la Famous Players i aviat es faria amb el control de la Paramount.
- *El presoner de Zenda* (1915), dirigida per George Loane-Tucker i interpretada per Henry Ainley, Jane Gail, Gerald Ames i Arthur Holmes-Gore. Aquestes dues primeres pel·lícules no tenen la grandiositat de les posteriors versions de Hollywood.
- *El presoner de Zenda* (1921), amb Ramon Novarro (en el paper de Rupert de Hentzau), Lewis Stone (en el paper de Rudolf Rassendyll) i Alice Terry. Tots tres es tornarien a trobar en *Scaramouche*. El film estava dirigit per Rex Ingram (considerat el romàntic més gran del cinema mut) i va suposar el llançament de Ramon Novarro com a nou *latin lover*, després de Rudolph Valentino.
- *El presoner de Zenda* (1937), primera versió sonora, dirigida per John Cromwell, i protagonitzada per Ronald Colman (Rudolf), Douglas Fairbanks Jr. (Rupert), Madeleine Carroll, Raymond Massey, Mary Astor i David Niven. El clímax de la pel·lícula era un dels millors i més enginyosos duels amb espasa de la història del cine, entre Colman i Fairbanks, coreografiats per l'especialista Ralph Faulkner.
- *El presoner de Zenda* (1952), primera versió en color, dirigida per Richard Thorpe i protagonitzada per Stewart Granger (Rudolf), James Mason (que interpretava un Rupert cínic i seductor) i Deborah Kerr.
- Dues paròdies:
 - La de 1965: *La carrera del segle*, de Blake Edwards, que inclou una seqüència de lluita amb espases entre Tony Curtis i Jack Lemmon a dins d'un castell.
 - *L'estrafolari presoner de Zenda* (1978), dirigida per Richard Quine i protagonitzada per Peter Sellers.

FRAGMENT 24

La lliçó de vida de l'aventurer

Dedico aquest llibre d'aventures al meu fill

ARTHUR JOHN RIDER HAGGARD

amb l'esperança que, en els dies que vindran, ell i altres nois que no coneixeré mai puguin descobrir, en els fets i pensaments d'Allan Quatermain i els seus companys, tal i com aquí han estat recollits, allò que els ajudi a assolir el que, amb sir Henry Curtes, considero que és la categoria més alta que podem assolir: la condició i la dignitat d'un cavaller anglès.

1887

Havia passat una setmana i estàvem sopant en el menjador de la missió, amb l'ànim decaigut perquè ens havíem d'acomiar dels nostres amables amics els Mackenzie i partir de matinada. No havíem tornat a sentir ni a veure els massai, i de no ser per una llança o dues que encara hi havia a l'herba, o pels cartutxos buits a la part exterior del mur del kraal, ningú es podria imaginar que en aquell campament hi havia hagut una batalla tan sangonenta. Mackenzie, gràcies a la seva naturalesa d'home ben temperat, es recuperava ràpidament de les seves ferides i podia caminar pels voltants amb l'ajuda d'un parell de crosses. Pel que fa als altres ferits, un va morir de gangrena i la resta es recuperà amb facilitat. La caravana del senyor Mackenzie també va tornar de la costa, de manera que la missió estava fortament guardada.

Malgrat les càlides i insistents invitacions perquè ens quedéssim, en aquelles circumstàncies vam decidir de partir cap al mont Kenya, i d'allí cap al desconegut, a la recerca de la misteriosa raça blanca que ens havíem proposat descobrir. En aquesta ocasió vam decidir de fer servir com a mitjà de transport l'humil però útil ase, del qual en vam aconseguir fins a una dotzena, per carregar amb totes les nostres coses i, si fos necessari, amb nosaltres mateixos. Només ens quedaven dos wakwafis com a servents i fou impossible aconseguir més nadius, ja que no els poguérem convèncer que s'aventuressin per les zones desconegudes que ens proposàvem explorar, i no se'ls podia donar la culpa. Al cap i a la fi, com va dir el senyor Mackenzie, era una bogeria que tres homes que tenien tot el que fa que la vida valgui la pena -salut, prou

diners, posició, etc.- s'embarquessin en una empresa absurda per voluntat pròpia, en la qual les possibilitats de tornar eren gairebé nul·les. Però és així com som els anglesos, aventurers fins al moll de l'os; i tota la nostra magnífica llista de colònies, cadascuna de les quals es convertirà en una gran nació, és el testimoni de l'extraordinari valor de l'esperit d'aventura que a primera vista pot semblar una mania llunàtica. "Aventurer": aquell que surt a l'encontre del que la vida li posi pel camí. Més o menys, això és el que tots fem al món d'una forma o d'una altra i, parlant per mi, m'enorgulleixo d'aquest qualificatiu, perquè implica un cor valerós i una gran confiança en la Providència. A més, quan les persones riques, a les quals la gent adora, i molts il·lustres polítics contemporanis són oblidats, els noms d'aquells vells aventurers d'altres mires que han fet d'Anglaterra el que és, seran recordats i les seves figures presentades amb amor i orgull als nens els esperits verges dels quals dormen encara en el si dels segles que vindran. No és que nosaltres tres poguéssim esperar una cosa així, però sí podíem fer prou, potser, per tapar la nuesa de la nostra bogeria. [...]

Bé, arribà el matí i a les set els ases ja estaven carregats i l'hora de partir s'acostava. Foren uns moments molt tristos, sobretot en acomiadar-nos de Flossie. Ella i jo ens havíem fet grans amics i solíem enraonar, però els seus nervis no s'havien recuperat encara del segrest a mans dels sanguinaris massai.

-Oh, senyor Quatermain! -exclamà i es llançà amb els ulls plens de llàgrimes als meus braços i m'envoltà el coll-. No puc suportar haver-vos de dir adéu. Quan ens tornarem a veure?

-No ho sé, estimada -vaig dir-. Jo estic en un dels extrems de la vida, i tu en l'altre. Em queda poc temps i la major part de la meva existència ja és cosa del passat; tanmateix, espero que a tu et quedin molts anys llargs i feliços, i que el futur et depari molta prosperitat. A poc a poc et faràs una dona molt maca, Flossie, i tota aquesta vida a la selva et semblarà com un somni. Encara que no ens tornem a trobar mai més, confio que pensis en el teu vell amic i que recordis els meus mots. Procura ser sempre bona i fer el que està bé, [...] ja que al final, per molt que digui la gent, el que és bo i el que produeix la felicitat és el mateix. No siguis egoista i, sempre que puguis, ajuda els altres... perquè el món és ple de sofriment, estimada, i alleugerir-lo és el camí més noble que

podem prendre. Si actues així esdevindràs una dolça criatura temerosa de Déu i faràs que la vida d'altres persones brilli més, i així no hauràs viscut per res.

Sir Henry Rider Haggard, *Allan Quatermain*. El fragment reproduït és una traducció lliure de l'edició feta per Ediciones Abraxas dins la col·lecció "Serie Aventuras". Barcelona, 2001.

L'autor i la seva obra

Sir Henry Rider Haggard va néixer a Norfolk, Anglaterra, el 1856 i va morir a Londres el 1925. Sir Henry Bulwer, nebot de sir Edgard George Bulwer, l'autor de *Els últims dies de Pompeia*, era amic i veí del pare de Haggard. Sir Henry Bulwer havia estat nomenat governador de KwaZulu-Natal, a Sud-àfrica, el regne dels zulús, i al pare de Haggard se li va acudir recomanar el seu fill, llavors de dinou anys, perquè l'acompanyés. Un cop a Àfrica, Haggard va recórrer tot el continent i s'hi va estar vuit anys. De tornada a Anglaterra, es casa i el matrimoni se'n va cap a Durban (també a Sud-àfrica) on es va trobar amb la guerra dels bóers i va tornar al seu país. A principis de 1885 es trasllada a Londres, on escriu la seva primera gran obra de la nissaga africana: *Les mines del rei Salomó*, on apareix el caçador d'elefants Allan Quatermain, considerat com el prototip de "caçador blanc". El llibre va tenir tant d'èxit que es va convertir en un model a seguir. Aquell mateix any acaba *Allan Quatermain*, novel·la més ambiciosa que l'anterior, i que acaba amb la mort del personatge, tot i que Haggard el tornarà a fer servir en altres títols. El 1886 escriu *Ella*, la reina blanca africana de vida

eterna, i el 1905, la seva continuació, *Ayesha*, l'acció de la qual es trasllada a l'Àsia central. El 1888 Haggard viatja a Egipte, país que l'inspirarà per escriure *Cleopatra*, *La venjança de Maiwaa*, *El testament de Mr. Meedson*, *Beatrice* i *El desig del món*. Quan el seu fill Arthur John -anomenat "Jock"- tenia sis anys, Haggard li va dedicar el seu llibre *Allan Quatermain*. El seu fill va morir als deu anys (1891), mentre ell estava viatjant per Mèxic, i això el va fer caure en una crisi emocional de la qual ja no va sortir fins a la seva mort, per bé que va continuar escrivint.

Comprensió

- 1) Fixa't bé en la dedicatòria que encapçala aquest fragment i en la seva data. Segons l'autor, quina és la categoria més alta que es pot assolir? Per què creus que opina així? Fes-ne un comentari.
- 2) Quina tribu africana s'esmenta?
- 3) Què creus que pot ser el "kraal"? En quina llengua deu estar, aquesta paraula?
- 4) Torna a llegir la definició que l'autor fa d'*aventurer*: "aquell que surt a l'encontre del que la vida li posi pel camí." Podem dir, llavors, que cadascun de nosaltres és un *aventurer*? Per què?
- 5) Segons Quatermain, què és el que dóna sentit a la vida?

Filmografia

Les mines del rei Salomó (1937). Dirigida per Robert Stevenson. Intèrprets: Paul Robeson, Cedric Hardwicke, Roland Young, Anna Lee, John Loder, Arthur Sinclair, Robert Adams, Arthur Goulet. Paul Robeson es passa mitja pel·lícula cantant *Mighty mountain*. Avorridíssima.

Les mines del rei Salomó (1950). Dirigida per Compton Bennett i Andrew Marton. Intèrprets: Deborah Kerr, Stewart Granger, Richard Carlson, Hugo Haas, Lowell Gilmore, Kimursi, Siriaque, Sekaryongo, Baziga, Benempinga. La clàssica.

Les mines del rei Salomó (1985). Dirigida per J. Lee Thompson. Intèrprets: Richard Chamberlain, Sharon Stone, Herbert Lom, John Rhys-Davies, Ken Gampu, Sam Williams. Ben feta i amb força humor.

Les mines del rei Salomó (1985)

Allan Quatermain i la ciutat perduda de l'or (1986). Dirigida per Gary Nelson. Intèrprets: Richard Chamberlain, Sharon Stone, James Earl Jones, Henry Silva.

Les mines del rei Salomó (2004). Dirigida per Steve Boyum. Intèrprets: Patrick Swayze, Alison Doody, oy Marsden, John Standing, Gavin Hood, Sidede Onyulo, Ian Roberts, Nick Borraine. Pel·lícula rodada per a la televisió.

La Lliga dels Homes Extraordinaris (2003). Dirigida per Stephen Norrington. Intèrprets: Sean Connery, Stuart Townsend, Peta Wilson, Jason Flemyng, Tony Carrant, Shane West. El protagonista és Allan Quatermain. La pel·lícula, però, no té res a veure amb cap obra de H. R. Haggard.

Ella (1935). Dirigida per Lansing C. Holden i Irving Pichel. Intèrprets: Helen Gahanan, Randolph Scott, Helen Mack, Nigel Bruce.

Ella (1965). Dirigida per Robert Day. Intèrprets: Ursula Andress, Peter Cushing, Bernard Cribbins, John Richardson, Rosenda Monteros, Christopher Lee, André Morell, Soraya.

FRAGMENT 25

El capità Ahab i la Balena Blanca

Tampoc no era la seva magnitud insòlita, ni el matís remarcable del seu color, ni tampoc la mandíbula jussana deformada allò que investia la balena d'un terror tot natural, ans la intel·ligent malignitat sense parió que, d'acord amb els informes més detallats, havia demostrat una vegada i una altra en les seves envestides. Sobretot les seves retirades traïdores eren allò que causava més espant que qualsevol altra cosa. Car, quan nedava davant els seus perseguidors exultants amb tots els símptomes aparents d'alarma, se sabia que diverses vegades tot d'un plegat s'havia girat en rodó i, carregant contra ells, els havia esfondrat els bots fets estelles o els havia empès cap al vaixell enmig de gran consternació.

Diverses fatalitats ja s'havien esdevingut en el seu percaçament. Però tot i que uns desastres similars, per poc que fossin divulgats en terra, no eren en absolut poc usuals en l'ofici del baleneig, en canvi semblava tal la premeditació infernal de la ferotgia de la Balena Blanca que cada mutilació o mort que causava no era contemplada com a infligida per un agent sense intel·ligència.

Jutgeu, doncs, a quins graus de fúria inflamada i pertorbadora eren empeses les ments dels seus caçadors més desesperats, quan, entre les estelles dels bots trinxats i els membres de companys destrossats que s'enfonsaven, aconseguien allunyar-se nedant dels blancs coàguls de la còlera horrenda de la balena cap a la llum del sol, serena i exasperant, que somreia com si estiguessin a un bateg i a unes noces.

Amb els tres bots esfondrats al seu voltant, i els rem i els homes giravoltant en els remolins, un capità havia agafat el ganivet de cabestrera de la roda de proa destrossada i s'havia precipitat contra la balena com un duelista d'Arkansas contra el seu enemic, intentant cegament arribar, amb una fulla de sis polzades, a les fondàries insondables de la vida de la balena. Aquest capità era Ahab. I fou llavors quan, passant-li sobtadament per sota la mandíbula jussana en forma de dalla, Moby Dick havia segat la cama d'Ahab, com un dallador talla un bri d'herba al prat. Cap turc enturbantat, cap venecià o malai llogats no l'haurien castigat amb més malícia. Així doncs, hi havia pocs motius per dubtar que, d'ençà d'aquell encontre gairebé fatal, Ahab havia acaronat un

afany salvatge de venjança contra la balena, oi més quan va acabar identificant-hi, en la seva morbositat frenètica, no solament els seus patiments corporals, sinó totes les seves exasperacions intel·lectuals i espirituals.

La Balena Blanca nedava davant d'ell com si fos l'encarnació monomaniàca de tots els elements malignes que alguns homes profunds senten que els devoren, fins que acaben vivint amb mig cor i mig pulmó. Aquesta malignitat intangible ha existit des dels orígens, i fins i tot els cristians moderns li atribueixen el domini de mig món; aquesta malignitat, que era reverenciada pels antics ofites d'orient en forma d'estàtua diabòlica, no era adorada per Ahab com per ells, sinó que, transferint en el seu desvari la seva idea de l'execrada balena blanca, s'esperonà, mutilat com estava, a lluitar contra ella. Tota la follia i tots els turments, tot allò que remou l'escolim de les coses, tota veritat com continguts de malícia, tot allò que destrueix la vigoria i esquerdia el cervell, tots els demonismes subtils de la vida i del pensament, tots els mals eren, per al dement Ahab, personificats visiblement en Moby Dick i en ell eren assolibles a la pràctica. Acumulava damunt del gep blanc de la balena la suma de tota la ràbia i l'odi general que havia sentit la seva raça d'ençà d'Adam. I aleshores, com si el seu pit fos un morter, li disparava la granada ardent del seu cor.

No és probable que aquesta monomania sorgís en ell sobtadament, en l'instant just de la seva mutilació corporal. En precipitar-se contra el monstre, ganivet en mà, només s'havia lliurat a una animositat corporal sobtada i apassionada. I quan va rebre el cop que el va esqueixar, probablement només va sentir l'agònica laceració física i res més.

En canvi, quan es va veure obligat a retornar a casa per culpa d'aquella col·lisió, i quan durant llargs mesos i setmanes Ahab i la seva angoixa varen jeure plegats al mateix coi, tombant en pel hivern aquell cap terrible i udolant de la Patagònia, fou llavors quan el seu cos esqueixat i la seva ànima ferida varen sagnar l'un dins de l'altra i, en aquesta fusió, el tornaren boig. Fou llavors, i només llavors, en el viatge de retorn després de l'encontre, que la monomania final s'ensenyorí d'ell; i això sembla cert a partir del fet que, a intervals durant la travessia, va tenir moments de desvarieig llunàtic i que, tot i mancat d'una cama, encara li quedava tanta força vital en el seu pit egipci, força intensificada pel deliri, que els oficials es varen veure obligats a fermar-lo, mentre navegava,

desvariejant al seu coi. En la seva camisa de força es gronxava al bressoleig foll de les galernes.

Herman Melville, *Moby Dick*. MOLU (Les Millors Obres de la Literatura Universal), núm. 30. Edicions 62. Barcelona, 1984. Traducció de Maria-Antònia Oliver.

L'autor i la seva obra

Herman Melville (Nova York, 1819-1891) era fill de rics comerciants, però la fallida del negoci familiar i la mort del pare quan ell només tenia dotze anys van marcar el seu destí. Després de provar diverses feines, Melville s'embarca com a grumet en un vaixell mercant que va a Liverpool. Li agraden la mar i l'aventura, i així, el 1841 s'embarca cap als Mars del Sud en un balener. Viatja per les illes Marqueses, Tahití i Honolulu fins que, tres anys més tard, torna als Estats Units, on escriu dues novel·les narrant les seves aventures. Aquests dos llibres tenen força èxit, i Melville es pot casar i comprar-se una finca a Massachusets. Es dedica a la literatura i publica cinc novel·les més, entre elles *Moby Dick* o *La balena* (1851). Però aquestes obres no són ben acollides pel públic, que les tracta amb distanciament, rebuig o incomprensió. Després d'un viatge per Europa i Terra Santa i de publicar nous llibres sense èxit, Melville deixa d'escriure novel·les i aconsegueix una feina d'inspector de duanes a Nova York, ciutat on morirà gairebé de manera anònima.

Comprensió

- 1) El nom de Moby Dick és una derivació de Mocha Dick, una cèlebre Balena Blanca -albina, probablement- que va existir de veritat i que va ser vista amb freqüència a partir del 1810 prop de l'illa de Mocha, a Xile. I se li va dir Dick com se li podia haver dit John, o Jack o Tom. Durant força anys va ser vista i perseguida, i va destrossar més de cent baleneres, tot i que, quan no l'atacaven, es mostrava amistosa nedant al costat dels vaixells. Diuen que el 1859 la va matar un arponer suec, però que aleshores Mocha Dick ja gairebé s'havia mort de vella.

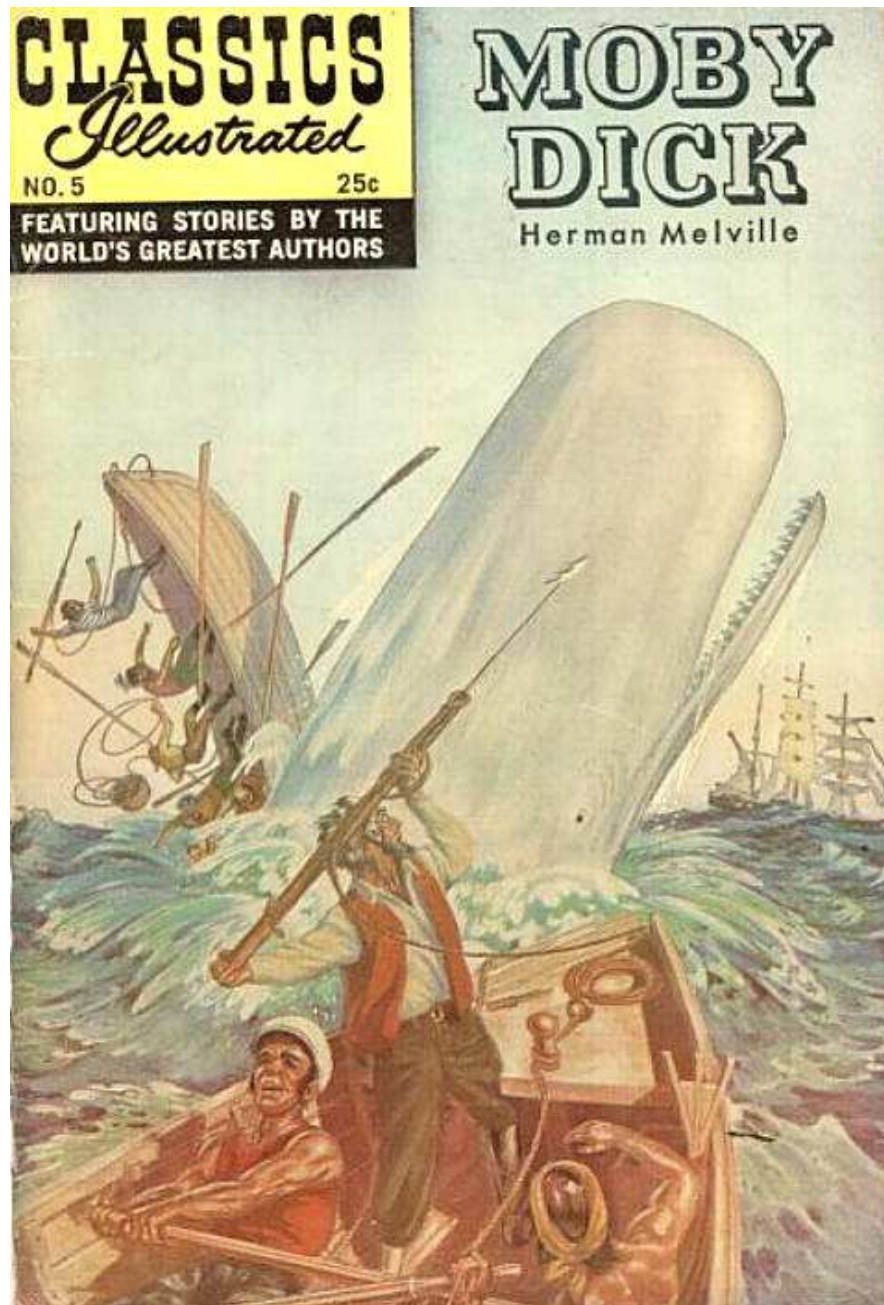
D'aquest tipus de balena, se'n diu balena d'esperma (d'aquí el mot *espe/ma*) o catxalot.

Explica com t'imagines la primera vegada que un vigia va veure la Balena Blanca.

Vista aèria de l'illa de Mocha

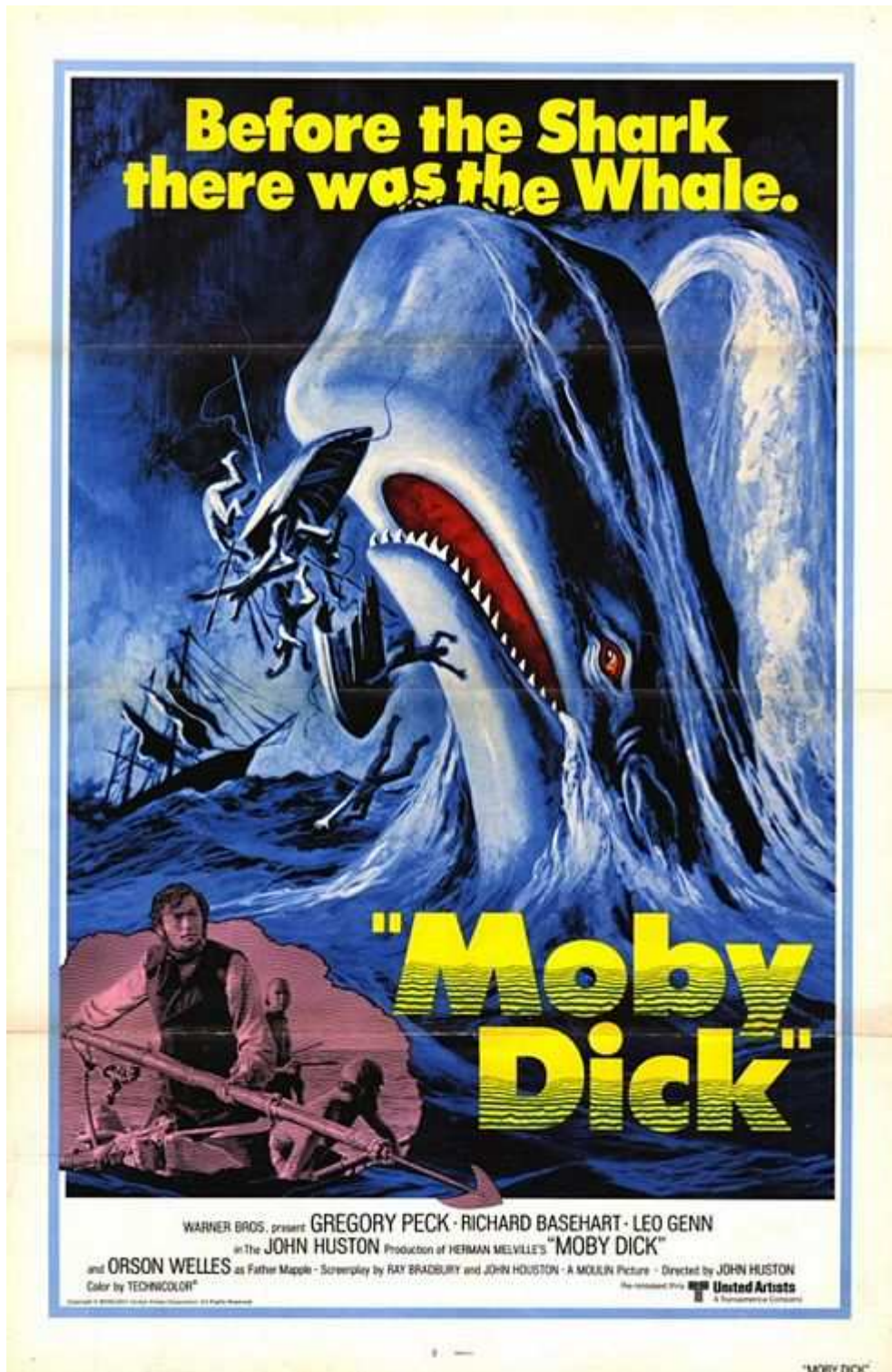
- 2) Descriu el capità Ahab.
- 3) Descriu ara Moby Dick.

- 4) Tres preguntes les respostes de les quals hauries de saber -tot i no haver llegit, potser, el llibre-: Com se'ns presenta el protagonista al principi de la novel·la? Com es diu el seu company, que prové dels mars del sud i té el cos ple de tatuatges? Com es diu el vaixell que mena el capità Ahab?
- 5) *Moby Dick*, més enllà de l'aventura, és considerada una obra al·legòrica sobre el mal que ho destrueix tot (la balena) i també sobre el mal absurd i enderiat (el capità), que pot provocar la mort de molts innocents. Repassa quins personatges històrics han dut milers (i milions) de persones a la mort a causa de les seves obsessions.

Filmografia

► *Moby Dick* (1956). Dirigida per John Huston, i amb guió del mateix Huston i de Ray Bradbury (*Cròniques marcianes*, *Fahrenheit 451...*). Intèrprets: Gregory Peck, Richard Basehart, Leo Genn, James Robertson Justice, Orson Welles i Harry Andrews. Rodada en bona part a Las Palmas de Gran Canària.

Aquest cartell es correspon amb la reestrena de la pel·lícula arran de l'èxit de *Tauró*

► *Moby Dick* (1998). Pel·lícula rodada per a la televisió. Dirigida per Franc Roddam. Intèrprets: Patrick Stewart, Henry Thomas, Bruce Spence i Robin Cumming. Gregory Peck hi té un paper: el mateix que feia Orson Welles a la primera versió. Se'l pot veure a l'esquerra del pòster, amb barba blanca.

► A la pel·lícula *La Lliga dels Homes Extraordinaris* (Stephen Norrington, 2003) hi apareix un Ismael ja gran, que es dóna a conèixer amb la frase amb què s'inicia la novel·la *Moby Dick*.

► *Star Trek IV: Missió: Salvar la Terra* (Leonard Nimoy, 1986). En aquest film, les balenes hi tenen un paper importantíssim (res a veure amb la duresa de *Moby Dick*), i hi apareixen com a animals molt intel·ligents.

FRAGMENT 26

Divendres

En arribar a la cova, li vaig donar pa i raïm, i el vaig fer beure, perquè el pobre estava força assedegat després de la carrera que havia fet. Quan es va haver tranquil·litzat i refrescat, li vaig fer entendre amb signes que anés a dormir, indicant-li un munt de palla d'arròs cobert amb una manta, que sovint em servia de llit. El pobre em va fer cas i es va adormir.

Era un noi de molt bona raça i ben format, de cames fermes, ni massa gros ni massa alt, però molt esvelt i robust, i tindria uns vint-i-cinc anys. La seva cara era agradable, i tenia un aspecte molt viril en les seves faccions, però sense gens de rudesia ni ferocitat. En ell hi havia tota la dolçor, tota la simpatia dels europeus, sobretot quan somreia.

Els seus cabells eren llargs i negres, però sense rínxols; el front, ample i elevat; els ulls, brillants i plens de foc. El color de la seva pell no era negre, sinó bastant embrunit [...]. La cara era plena i rodona; el nas, petit, però aixafat [...]; la boca, ben feta; els llavis, prims; les dents, fortes i tan blanques com l'ivori.

Després d'haver dormit una bona estona, es va llevar i va sortir de la cova per reunir-se amb mi, perquè jo estava munyint les llares que tenia a dins del tancat. [...]

Jo entenia la major part d'aquells senyals, i procurava demostrar-li que estava molt content amb ell. Després vaig provar de parlar-li i d'ensenyar-lo a contestar-me. Vaig provar també de fer-li comprendre el nom que li havia posat, que era Divendres, per ser aquest el dia de la setmana en què li havia salvat la vida. El vaig ensenyar també [...] a dir *sí* i *no*, fent-li entendre el que significaven aquestes paraules. De seguida li vaig portar llet en un bol de fang, i vaig fer que em mirés mentre jo hi sucava pa; en acabat li'n vaig donar un tros perquè pogués fer el mateix, i ho va fer de seguida, i em va donar a entendre que li agradava molt. Vaig passar tota la nit amb ell; però des del moment en què es va fer de dia, li vaig fer comprendre que calia que em seguís, i que li donaria roba; això em va semblar que li agradava, perquè anava tot nu.

Quan vam arribar al lloc on hi havia enterrats els salvatges, me'l va indicar exactament, i em va mostrar els senyals que havia fet per trobar-lo. Després em va fer signes perquè els desenterrés i ens els mengéssim. Llavors

vaig fer cara d'enfadar-me molt, i vaig expressar l'horror que em provocava aquella idea, fent com si tingués ganes de vomitar; tot seguit, amb un gest li vaig indicar que continués el camí, i ho va fer de seguida sense queixar-se.

Daniel Defoe. *Robinson Crusoe*. El fragment reproduït és una traducció lliure de l'edició feta el 1969 pel Círculo de Lectores, S.A. Barcelona.

L'autor i la seva obra

Daniel Defoe va néixer a Londres el 1660 i hi va morir el 1731. El seu pare volia que fos clergue, però ell no tenia vocació i es va dedicar al comerç. El 1685 participà en una rebel·lió fallida contra Jaume II i, el 1688, s'uní a l'exèrcit del nou rei protestant Guillem II, de qui va ser amic i conseller. Durant el regnat de Jordi I va ser el periodista polític més important de l'època, sempre al servei del govern, amb un criteri de signe liberal. La seva activitat incansable no havia millorat el seu estat financer, i això el decidí a escriure obres de temàtica variada. Cap al final de la seva vida va publicar una relació sobre un famós naufrag: *La vida i les aventures extraordinàries de Robinson Crusoe* (1719). L'obra va esdevenir una novel·la d'èxit que el va portar a escriure'n dues continuacions (el 1719 i el 1720). Va publicar en pocs anys altres novel·les: *La vida del capità Singleton* (1720), *Moll Flanders* (1722), *Diari de l'any de la pesta* (1722), *Històries de pirates* (1724-1728), etc. Més tard abandonà el gènere, i fins a la seva mort continuà publicant obres diverses. De la seva vastíssima producció —uns 500 títols— sobresurt un bloc de novel·les suficient per a fer de Defoe un dels millors novel·listes de tots els temps; concís i expressiu, penetrant en l'observació dels fets, artista nat, narrador funcional i apassionat, deixava que es traslluïssin com a fons dels seus relats zones de realitat documental i psicològica; va crear mites perdurables, com el de

Robinson. Burgès pietós, actiu, pràctic i inquiet, va ser, sense proposar-s'ho, el pare de la novel·la moderna.

Comprensió

- 1) Per començar, descriu Robinson Crusoe segons el dibuix que tens al final d'aquest apartat.
- 2) Què està fent Robinson quan el noi es lleva?
- 3) Com es diu, el noi a qui Robinson ha salvat la vida? Per què es diu així?
- 4) Parlen el mateix idioma? Com s'entenen, doncs?
- 5) Digues tres coses que t'enduries a una illa deserta i explica per què.

Filmografia

- *Les aventures de Robinson Crusoe* (1922). Dirigida per Robert F. Hill. Intèrprets: Harry Myers, Gertrude Olmsted, Noble Johnson, Aaron Edwards, Joe Martin the Chimp. Serial de 18 episodis.
- *Robinson Crusoe* (1954). Dirigida per Luis Buñuel. Intèrprets: Dan O'Herlihy, Jaime Fernández, Felipe de Alba, José Chávez, Emilio Garibay.
- *Els Robinsons dels mars del Sud* (1960). Dirigida per Ken Annakin. Intèrprets: John Mills, Dorothy McGuire, James MacArthur, Janet Munro, Andy

Ho, Sessue Hayakawa, Tommy Kirk, Kevin Corcoran, Cecil Parker. Film produït per Walt Disney. No és *Robinson Crusoe*, però te'n fas una idea i és força divertida.

► *Robinson Crusoe* (1997). Dirigida per Rod Hardy i George Miller. Intèrprets: Pierce Brosnan, William Takaku, Polly Walker, Ian Hart, James Frain, Damian Lewis, Sean Brosnan.

► *Nàufreg* (2001). Dirigida per Robert Zemeckis. Intèrprets: Tom Hanks, Helen Hunt, Nick Searcy, Christopher Noth. Un *Robinson Crusoe* modern.

FRAGMENT 27

Una vida perduda

-Sí, desgraciat, ella us estima, i us ho puc revelar perquè sou un home perdut. Més encara: tot i que us digués que us continua estimant, us quedariéu aquí. Sí, heu causat la vostra pròpia perdició. Posseíeu algunes qualitats, un caràcter viu, i éreu intel·ligent; fins i tot hauríeu pogut fer servei a la vostra pàtria, que necessita tanta gent, però romandreu aquí, i la vostra vida s'ha acabat. No us culpo. Pel que veig, tots els russos són així, o mostren tendència a ser-ho. Si no és la ruleta, és alguna cosa semblant. Hi ha molt poques excepcions. No sou el primer que no comprèn el que significa el treball (i no em refereixo al vostre poble). La ruleta és preferentment un joc rus. Fins ara heu estat honrat i us heu estimat més fer de criat abans que robar... Però fa por pensar el que pot passar en el futur. Prou, adéu! Us calen diners, oi? Teniu deu lluísos, són meus; no us en dono més perquè, de tota manera, els perdríeu. Agafeu-los i adéu! Agafeu-los!

-No, *mister Astley*, després de tot el que hem parlat...

-A-ga-feu-los! -cridà-. Estic convençut que encara sou una persona noble, i us els dono com els podria donar a un vertader amic. Si estigués segur que deixaríeu ara mateix el joc, Hamburg, i tornariéu a la vostra pàtria, us donaria mil lliures immediatament perquè comencéssiu una nova carrera. Però no us les dono, i només us dono deu lluísos, perquè mil lliures o deu lluísos són per a vós en aquests moments exactament el mateix. Ho perdreu tot. Teniu i adéu.

-Ho accepto si em permeteu fer-vos una abraçada de comiat.

-Oh, amb molt de gust!

Ens vam abraçar amb sinceritat i *mister Astley* se'n va anar.

No, no té raó! Si jo m'havia mostrat dur i estúpid quant a allò de Polina i De Grillet, ell havia estat dur i lleuger quant als russos. De mi, no en dic res. De la resta... De la resta, per ara no es tracta d'això. Tot són paraules, paraules i paraules, i el que calen són fets! Ara el principal és Suïssa! Demà mateix... Si fos possible posar-me demà mateix de camí! Regenerar-se, ressuscitar... Cal que els demostris... Que Polina sàpiga que encara puc ser un home. L'únic que em cal... Per altra banda, ara ja és tard; però demà... Tinc un pressentiment, i

no pot ser d'una altra manera! Ara tinc quinze llüisos i vaig començar amb quinze florins! Si començo amb prudència... És possible, és possible que sigui una criatura? És que jo mateix no comprenc que sóc un home perdut? Però, per què no puc ressuscitar? Sí! L'únic que cal és, encara que només sigui un cop a la vida, ser calculador i pacient, vet-ho aquí! Només cal mantenir-se ferm una vegada, i en una hora puc canviar tot el meu destí. El principal és el caràcter. Recordar el que em va passar en aquest sentit fa set mesos a Ruletenburg, just abans de la meva caiguda definitiva. Va ser un cas esplèndid de decisió. Llavors ho havia perdut tot, tot... Sortia del casino quan em vaig adonar que a la butxaca de l'armilla em quedava un florí: "Si més no, podré menjar", vaig pensar, però després de fer cent passes vaig canviar de parer i vaig fer la volta. Vaig posar el florí al *manque* (aquella vegada va ser al *manque*), i, a dir veritat, s'experimenta una sensació molt particular quan un està sol, a terra estranya, lluny de parents i amics i sense saber si menjarà, i aposta l'últim florí, el que es diu ben bé l'últim! Vaig guanyar, i vint minuts després sortia del casino amb cent-setanta florins a la butxaca. Això és un fet! Vet aquí el que de vegades pot significar l'últim florí! I si ara perdés els ànims, si no m'atrevis a decidir-me?

Demà, demà s'acabarà tot!

Fedor Dostoievski, *El jugador*. El fragment reproduït és una traducció lliure de l'edició feta per Salvat Editores, S.A. i Alianza Editorial, S.A. per a la col·lecció "Biblioteca Básica Salvat de Libros RTV", 5. Barcelona, 1969.

L'autor i la seva obra

Fiodor Dostoievski va néixer a Moscou el 1821 i va morir a Peterburg el 1881. El seu pare era un home cruel i tirànic, i el va obligar a estudiar la carrera d'enginyer militar, malgrat la vocació literària que tenia des de l'adolescència. Destinat al departament d'enginyers de la capital, es retirà al cap d'un any per dedicar-se a la literatura. Va traduir *Eugènia Grandet* i va escriure la seva primera novel·la, *Pobra gent* (1845), que el situà d'un sol cop entre els millors escriptors russos del seu temps. Dostoievski presentava, amb una força i una penetració extraordinàries, la tragèdia social dels dissortats de les ciutats russes. El seu realisme es caracteritza per la profunditat de l'anàlisi psicològica, filosòfica i social. Atret per les teories dels socialistes utòpics francesos, entrà en relació amb un cercle revolucionari. Per l'abril del 1849 va ser detingut; passà nou mesos a la fortalesa de Pere i Pau, i va ser condemnat a mort, amb uns altres vint acusats. Quan el piquet d'execució estava a punt d'afusellar-los, arribà l'indult. El simulacre d'afusellament deixà un solc molt pregon en la seva ànima, i en diferents llocs de les seves obres evoca l'estat d'esperit de l'home que espera ser executat a qualsevol hora. Li va ser commutada la pena de mort per quatre anys de presidi a Omsk, seguits del servei com a soldat ras a prop de la frontera xinesa. Els quatre anys de presidi (1850-54), sense possibilitats d'escriure ni de llegir cap més llibre que la Bíblia, no van matar la seva vocació. No va escriure novel·les, però les meditava. D'aquells anys de reclusió i de treballs forçats —que van agreujar l'epilèpsia que sofria— en va treure personatges i idees per a les seves obres. Per fi, a mitjans de desembre del 1859 va poder residir a Peterburg. Amb el seu germà Mikhail va fundar una revista des de la qual feia propaganda de les seves noves idees: la intel·lectualitat s'havia d'acostar al poble, i el poble rus i

l'Església Ortodoxa havien de conservar l'esperit del cristianisme (traït a l'occident d'Europa), fet que permetria a Rússia de superar el feudalisme i d'evitar el capitalisme. El 1864 van morir la seva dona -amb qui s'havia casat pocs anys abans- i el seu germà. L'any següent, la revista s'enfonsà. Esperonat per les necessitats materials, començà una de les seves grans novel·les, *Crim i càstig* (1866), però havia de lliurar-ne una altra en una data fixa o hauria perdut els drets d'autor de les seves pròpies obres durant nou anys. Aleshores dictà en vint-i-sis dies *El jugador* (1866) a una taquígrafa i admiradora seva de vint anys amb qui es casà. Assetjat pels creditors, el matrimoni se n'anà a l'estranger i van fer llargues estades a Ginebra, a Florència i sobretot a Dresden. Aquests anys van ser penosos, però també d'activitat intensa: va escriure, entre d'altres, *L'idiota* (1868) i *Els germans Karamàzov* (1878-80), la seva obra cabdal. Dostojevskij, que havia patit molt (i deia que per ser poeta — escriptor— cal patir molt), va ser un gran coneixedor de l'ànima humana i dels impulsos contradictoris que sorgeixen de l'inconscient. També va comprendre, amb lucidesa genial, les contradiccions de la societat capitalista. Per a ell no hi havia imaginació més rica que la mateixa vida, a la qual l'artista sempre ha de ser fidel. La seva obra, tot i que escrita al s. XIX, reflecteix l'home i la societat d'avui.

Comprensió

- 1) Quin problema té, el protagonista d'aquesta novel·la?
- 2) Per què creus que el títol del fragment és *Una vida perduda*?
- 3) Per què Mr. Astley li dóna deu lliures per anar a jugar en lloc de mil lliures per començar una nova vida?
- 4) Si el protagonista, tal com es diu, té un caràcter viu i és intel·ligent, com t'expliques que sigui esclau del joc?
- 5) Busca un final *real* per a aquesta història.

Filmografia

El gran pecador (1949). Dirigida per Robert Siodmak. Intèrprets: Gregory Peck, Ava Gardner, Walter Huston, Melvyn Douglas, Ethel Barrymore, Agnes Moorehead i Frank Morgan.

FRAGMENT 28

Un despertar molt poc agradable

En llevar-me, em sorprengué una curiosa sensació de feblesa i falta d'equilibri. Estenent unes mans tremoloses, vaig caminar fins a la finestra lentament; tanmateix, em vaig fer mal en un genoll en entrebancar-me amb una cadira que s'interposava en el meu camí. [...]

Em vaig recolzar a la taula del tocador, vaig tancar els ulls, els vaig tornar a obrir de nou i vaig intentar pensar. Tot resultava massa real per ser un somni. M'inclinava a pensar que encara hi havia certes llacunes en la meva memòria com a conseqüència de la ingestió d'aquell estrany licor; que potser havia passat a gaudir de la meva herència i que d'imprevist havia perdut la noció de tot des que m'havia estat anunciada la meva bona sort. Potser, si m'esperava una mica, tornaria a veure les coses amb claredat. Però el sopar amb el vell Elvisham em resultava ara singularment nítid i recent; el xampany, els obsequiosos cambrers, les pólvores i els licors. Hauria apostat la meva ànima que tot això havia passat feia unes poques hores.

I llavors em va passar una cosa tan trivial i, tanmateix, tan terrible que una esgarripança em recorre en pensar en aquell moment. Vaig parlar en veu alta i vaig dir:

-Com dimonis he vingut a espetegar aquí?...

I la veu que va parlar no era la meva.

No, no era la meva, perquè aquesta era fina i balbucejava en articular els mots; la ressonància dels meus ossos facials era, a més, diferent. Llavors, per tranquil·litzar-me, vaig posar una mà sobre l'altra, i vaig percebre uns plecs de pell caiguda, amb la laxitud pròpia de l'edat.

-Sense dubte -vaig dir amb aquella horrible veu que d'alguna manera se m'havia instal·lat a la gola-, sense dubte, això és un somni!

Immediatament, i de forma involuntària, em vaig ficar els dits a la boca. La meva dentadura havia desaparegut. [...]

Aleshores vaig experimentar un apassionat desig de veure'm, de comprovar de seguida en tot el seu horror l'horripilant transformació que s'havia operat en mi. Vaig anar fent tentines cap a la lleixa de la xemeneia, i la vaig estar resseguint per trobar-hi les mistos. Mentre ho feia, una tos aguda em

brotà de la gola [...]. Allà no hi havia mistos, i de sobte em vaig adonar que tenia fred a les cames. Moquejant i tossint, gemegant una mica, potser, vaig tornar a les palpentes cap al llit. “Segur que és un somni”, em vaig murmurar a mi mateix mentre m’arrossegava, “segur que és un somni”. Era una repetició senil. [...] Era clar que es tractava d’un somni: al matí tot s’hauria acabat i jo tornaria a despertar amb la força i el vigor de la meva joventut i tornaria als meus estudis. Vaig tancar els ulls, vaig respirar amb regularitat i, trobant-me desvetllat, vaig repetir lentament la taula de multiplicar.

Però el desitjat son no acabava d’arribar. No aconseguia dormir. I la persuasió de la inexorable realitat de la transformació que havia sofert anava creixent en mi progressivament. Abandonada la taula de multiplicar, em vaig trobar amb els ulls oberts com taronges i els dits ossuts en les meves encongides genives. M’havia convertit sobtadament i bruscament en un vell.

Herbert George Wells, *El cas del difunt senyor Elvisham* dins *Relats fantàstics*. El fragment reproduït és una traducció lliure de l’edició feta per Ediciones Vicens Vives, S.A. Col·lecció “Aula literaria”, 12. Barcelona, 1996.

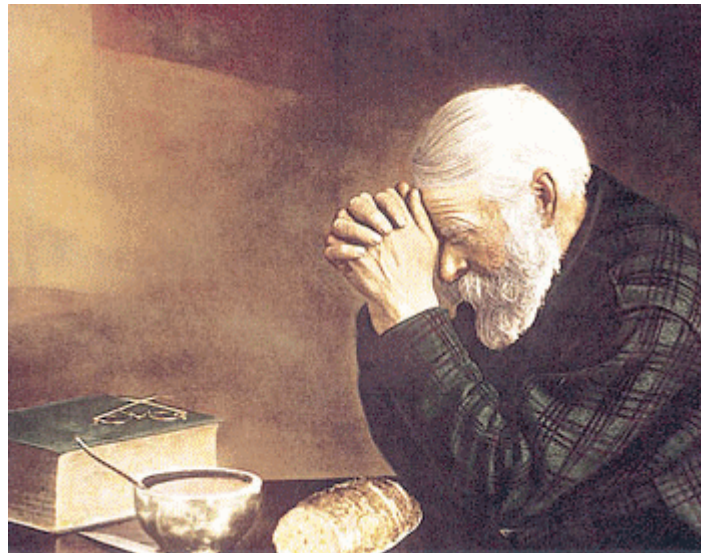
L'autor i la seva obra

Herbert George Wells va néixer a Bromley, Kent, el 1866, i va morir a Londres el 1946. De família molt humil, va aconseguir de llicenciar-se en ciències i treballà també com a dependent, mestre i periodista. La seva producció es pot dividir en tres períodes, el primer dels quals es caracteritza per una encertada mescla de ficció i realisme, com en *La Màquina del Temps* (1893), *L'illa del doctor Moreau* (1896), *L'home invisible* (1897), *La guerra dels mons* (1898), *Els primers homes a la lluna* (1901) i *L'aliment dels déus* (1904). El segon període s'acosta cap a la comèdia social, com en *Ann Veronica* (1909) i *El nou Maquiavel* (1911), sense excloure la crítica dels seus companys socialistes. El tercer i últim període accentua una desconfiança en el progrés humà, com en *El món de William Clissold* (1926). Autor d'una curiosa autobiografia, *Experiment d'autobiografia* (1934), va treballar amb Julian Huxley i el seu fill gran, G. P. Wells, en una obra de divulgació científica, *La ciència de la vida* (1929-1930), i és autor d'obres històriques, com *Esquema de la història* (1919), i de guions radiofònics i de cinema. És una de les figures literàries més prolífiques i polèmiques de la literatura anglesa del s. XX.

Comprensió

- 1) El protagonista, Edward George Eden, que és qui parla en aquest relat, és un estudiant de medicina de divuit anys. Quina sensació té, en llevar-se? Com estan les seves mans?
- 2) El protagonista diu una frase en veu alta i... què nota?
- 3) Per què es fica els dits a la boca? De què s'adona, llavors?
- 4) Ell pensa que es troba en un somni i es vol tornar a adormir. Ho aconsegueix? Per què?
- 5) El protagonista no només s'ha convertit en un vell, sinó que, quan a la fi es contempli al mirall, veurà que té la cara del vell Elvisham, que li ha pres l'aspecte físic. Això, òbviament, és impossible, però... què faries tu, si t'arribés a passar?

FRAGMENT 29

Un talismà fatal

El sergent mogué el cap.

-Alguna vegada m'ha passat pel cap la idea de vendre-la; però em penso que no ho faré. Ja ha causat prou desgràcies. A més, la gent no la vol comprar. Hi ha qui sospita que és un conte de fades; uns altres la volen provar primer i pagar-me després.

-I si us concedís tres desitjos més -digué el senyor White-, els demanaríeu?

-No ho sé -contestà l'altre-. No ho sé.

Llavors agafà la mà de mico, la va sacsejar entre el polze i l'índex i la tirà al foc. White la'n recollí.

-És millor que es cremi -digué amb solemnitat el sergent.

-Si no la voleu, Morris, doneu-me-la.

-No la vull -respongué terminantment-: per això l'he tirada al foc; si la guardeu, no em culpeu del que us pugui passar. Tingueu seny i llenceu-la.

L'altre negà amb el cap i examinà la nova adquisició.

-Com es fa? -preguntà.

-Cal aguantar-la a la mà dreta i demanar els desitjos en veu alta. Però us aviso que n'heu de témer les conseqüències.

-Sembla un conte de *Les mil i una nits* -digué la senyora White, aixecant-se per parar taula-. No us sembla que em podríeu demanar un altre parell de mans?

El senyor White tragué de la butxaca el talismà; els tres rigueren en veure l'expressió d'alarma del sergent.

-Si esteu decidit a demanar res -digué agafant el braç de White-, demaneu quelcom raonable.

El senyor White guardà a la butxaca la mà de mico i invità en Morris a seure a taula. Durant el sopar s'oblidaren en part del talismà, i escoltaren, captivats, nous relats de la vida del sergent a l'Índia.

-Si el que ens ha explicat de la mà de mico és tan cert com el que acaba de relatar -digué Herbert quan el foraster tancà la porta i s'allunyà apressadament per agafar l'últim tren-, no aconseguirem gran cosa.

-Li has donat res? -preguntà la senyora, mirant atentament el seu marit.

-Una fotesa -contestà el senyor White, posant-se una mica vermell-. No ho volia acceptar, però li hi he obligat. Ha insistit que tirés el talismà.

-Sens dubte -digué Herbert amb fingit horror-, serem feliços, rics i famosos. Per començar has de demanar un imperi, així no estaràs dominat per la teva dona.

El senyor White tragué de la butxaca el talismà i l'examinà amb perplexitat.

-No se m'acut què demanar-li -digué amb lentitud-. Em sembla que tinc tot el que desitjo.

-Si paguessis la hipoteca de la casa series feliç, oi? -digué Herbert posant-li la mà a l'espatlla-. N'hi haurà prou amb què demanis dues-centes lliures.

El pare somriqué avergonyit de la seva pròpia credulitat i aixecà el talismà; Herbert féu una cara solemne, picà l'ullet a la seva mare i tocà al piano uns acords greus.

-Vull dues-centes lliures -exclamà el senyor White.

Un gran estrèpit del piano contestà les seves paraules. El senyor White féu un crit. La dona i el fill hi van córrer.

-S'ha mogut -digué mirant amb desgrat l'objecte i deixant-lo caure-. Se m'ha retorçat a la mà, com si fos un escurçó.

-Però jo no veig els diners -observà el fill, recollint el talismà i posant-lo sobre la taula-. M'hi jugo alguna cosa que no els veuré mai.

-Deu haver estat la teva imaginació, estimat -digué la dona mirant-lo ansiosament.

El senyor White sacsejà el cap.

-Tant se val. No ha estat res. Però m'ha espantat.

S'assegueren al costat del foc i els dos homes van acabar de fumar les seves pipes. El vent era més fort que mai. El senyor White se sobresaltà en sentir un cop de porta a la primera planta. Un silenci inusitat i depriment els envoltà fins que s'aixecaren per anar-se'n a dormir.

-A la millor trobes els diners en una gran bossa al mig del llit -comentà Herbert en dir-los bona nit-. [...]

Un cop sol, el senyor White s'assegué en la foscor, mirà les brases i hi

veié rostres. L'un d'ells era tan simiesc, tan horrible, que el mirà amb astorament; rigué, molest, i agafà un got d'aigua de la taula per abocar-lo damunt de la brasa; sense voler, tocà la mà de mico; s'estremí, es netejà la mà amb l'abric i pujà a la seva cambra.

William Wymark Jacobs, *La mà de mico* dins *Relats fantàstics*. El fragment reproduït és una traducció lliure de l'edició feta per Ediciones Vicens Vives, S.A. Col·lecció "Aula literaria", 12. Barcelona, 1996.

L'autor i la seva obra

William Wymark Jacobs va néixer el 1863 a Londres i hi va morir el 1943. Tot i que avui dia és cèlebre per *La mà de mico*, una peça perfecta i irrepetible de la literatura de terror, on la premonició i la fatalitat interpreten una desenfrenada dansa macabra, W. W. Jacobs va ser considerat en el seu temps com el millor escriptor d'humor anglès. Però tornem a les seves històries de terror. Els seus relats tenen un llenguatge directe i efectiu, no hi ha gaire descripció per afavorir la fluïdesa de la trama, i l'autor gaudeix desconcertant el lector/a amb un final inesperat. Els seus contes van més enllà del terror i són, senzillament, estremidors. En els seus contes, el terror adopta una forma quotidiana, i sorgeix en la vida dels seus personatges convertit en obsessió, remordiment o en la fosca premonició d'un destí tràgic, la qual cosa els fa més versemblants i propers. William W. Jacobs va morir de manera solitària i gairebé anònima en un asil quan tenia vuitanta anys.

Comprensió

- 1) Qui són, els membres de la família White?
- 2) Qui els dóna el talismà? Què és?
- 3) Quin poder té, el talismà?
- 4) Quin és, el primer desig de la família?
- 5) Acaba el conte. Tingues en compte les conseqüències negatives que pot tenir demanar segons quins desitjos...

No tinguis por i demana alguna cosa, home...

FRAGMENT 30

El vell miner

Ara el braser il·luminava de ple el seu cap gros, amb els seus pocs cabells blancs, amb la seva cara aixafada, d'una pal·lidesa lívida i plena de taques blavoses. Era un home petit, amb un coll enorme, amb les garretes i els talons cap enfora i amb uns braços llargs les mans quadrades dels quals li queien fins als genolls. Com el cavall que romania immòbil damunt les seves quatre potes, sense que el vent semblés molestar-lo, el vell semblava de pedra, com si no tingués esment del fred ni de la ventada que li xiulava a les orelles. Quan hagué tossit com si anés a treure les tripes, escopí prop de la foguera un gargall negrós.

Étienne se'l mirava i es mirava l'escopinada.

-Fa molt de temps que trebal·leu a la mina?

Bonnemort estengué els braços amplelament.

-Si fa temps? Reno! Encara no tenia vuit anys quan hi vaig baixar per primera vegada. Precisament era aquí, al Voreux, i ara ja en tinc cinquanta-vuit... Penseu, fa cinquanta anys... Hi he fet de tot: d'aprenent; després, de rasclador, quan tenia forces per a fer-ne; després, de fogoner durant divuit anys. Més tard, a causa de les cames, em posaren a cavar la terra; després, a amuntegar-la i a adobar el material, fins que em van treure del pou perquè el metge deia que hi deixaria els ossos. Aleshores, des de fa cinc anys, em fan fer de carreter... Eh? És bonic... Cinquanta anys de mina, i quaranta-cinc de pou.

Mentre parlava, el rostre se li encenia amb el reflex dels trossets de carbó de pedra encesos que saltaven del braser.

-Diuen que descansi -continuà-. Però no els vull creure. Es pensen que no sé el que em faig... Estirant un parell d'anys més, en faré seixanta, i aleshores podré tenir una pensió de cent vuitanta francs. Si m'acomiadava ara, només me'n donarien cent cinquanta. No baden, oi? A més, em sento fort, si no fossin les cames. Això de les cames em ve de l'aigua que em va penetrar al cos treballant allà dins. Hi ha dies que no puc bellugar un peu sense cridar.

Una nova crisi de tos tornà a interrompre'l.

-I és això, el que us fa tossir d'aquesta manera? -féu Étienne.

El vell respongué que no amb el cap, violentament. I quan va poder

enraonar, digué:

-No, no... és que em vaig refredar no fa gaire... No tossia mai, però ara no em puc treure aquesta tos... I escupo, escupo que és un gust...

Tornà a ennuagar-se, gargamellejà i escopí una cosa negra, com sempre.

-És sang, això que traieu? -preguntà Étienne, encuriolit.

Amb el revés de la mà, Bonnemort s'eixugà la boca lentament, i respongué:

-És carbó... El tinc ficat a dintre, el carbó... En tinc que pot cremar fins al dia de la mort. I això que fa cinc anys que no davallo als pous per res. El tenia emmagatzemat, segons sembla, sense que jo en sabés res. Ah!, això conserva...

Hi hagué un moment de silenci. El martell llunyà copejava regularment al fons de la mina, i el vent passava, amb el seu plany, com un crit de fam i de lassitud que vingués de la pregonesa de la nit. Davant les brases que s'atiaven, el vell continuava garlant en veu baixa, evocant els seus records. Ah, sí! No era pas cosa d'ahir, que ell i els seus maldaven a les mines! La família treballava a la Companyia de Mines de Montsou d'ençà de la seva constitució, i això datava de molt temps; d'això ja feia cent sis anys. El seu avi, Guillaume Maheu, que aleshores tenia quinze anys, havia trobat el carbó bo a Requillart, la primera mina de la Companyia, una vella mina avui abandonada, allà, prop de la refinaria de sucre Fauvelle. Tothom ho sabia, com ho provava el fet que la veta descoberta es deia la veta Guillaume, perquè l'havia trobada el seu avi. Ell no l'havia conegut, però sembla que era un home gros i fort, que morí de vell a seixanta anys. El seu pare, Nicolas Maheu, per malnom el Roig, va morir quan encara no tenia quaranta anys, treballant a Voreux, on en aquell temps tot just pouaven: hi hagué una ensulsiada, i el Roig hi va romandre fet una coca; la terra se li begué la sang, i les roques li esmicolaren els ossos. Dos oncles seus i tres germans, més tard, també hi deixaren la pell. Ell, Vincent Maheu, n'havia sortit gairebé sencer, només amb les cames bon xic baldades. I per això tots el tenien per llest. Què havia de fer? Treballar i fora. De pares a fills no feien altra cosa, com haurien pogut fer no importa què. El seu fill, Toussaint Maheu, també treballava a les mines, i els seus néts, i tots els de la seva família, que vivia allà, al barri dels minaires. Cent sis anys de maldar, de pares a fills, pel

mateix amo, eh? Hi havia molts de burgesos que no podien contar tan bé com ell llur pròpia història.

-Si aneu tirant i aneu menjant, encara... -murmurà Étienne.

-Això és el que dic. Mentre hi hagi pa podrem viure.

Émile Zola, *Germinal*. Proa • Columna / Enciclopèdia Catalana, S.A. Barcelona, 1994. Traducció d'Alfons Maseras.

L'autor i la seva obra

Émile Zola va néixer a París el 1840 i hi va morir el 1902. Després de la seva adolescència i joventut, a Ais de Provença, on va conèixer el pintor Cézanne, i d'estudis de grau mitjà, va ser cap de publicitat d'una editorial abans de consagrar-se totalment al periodisme i a la literatura. Des dels primers articles de crítica literària mostrà una gran admiració per Balzac i Flaubert, i va pregonar un tipus de literatura analítica que tingués en compte els principis científics i que, alhora, tractés de representar tots els aspectes de la realitat. Després de la publicació de certes obres encara inspirades per una concepció romàntica de la novel·la, com *Thérèse Raquin* (1867), *Els misteris de Marsella* (1867), etc, va començar la publicació d'una obra cíclica (inspirada en la *Comèdia humana*), en la qual va pretendre aplicar les teories dels doctors P. Lucas i Ch. Letourneau sobre les lleis de l'herència i la fisiologia de les passions. Així, *Els Rougon-Macquart*

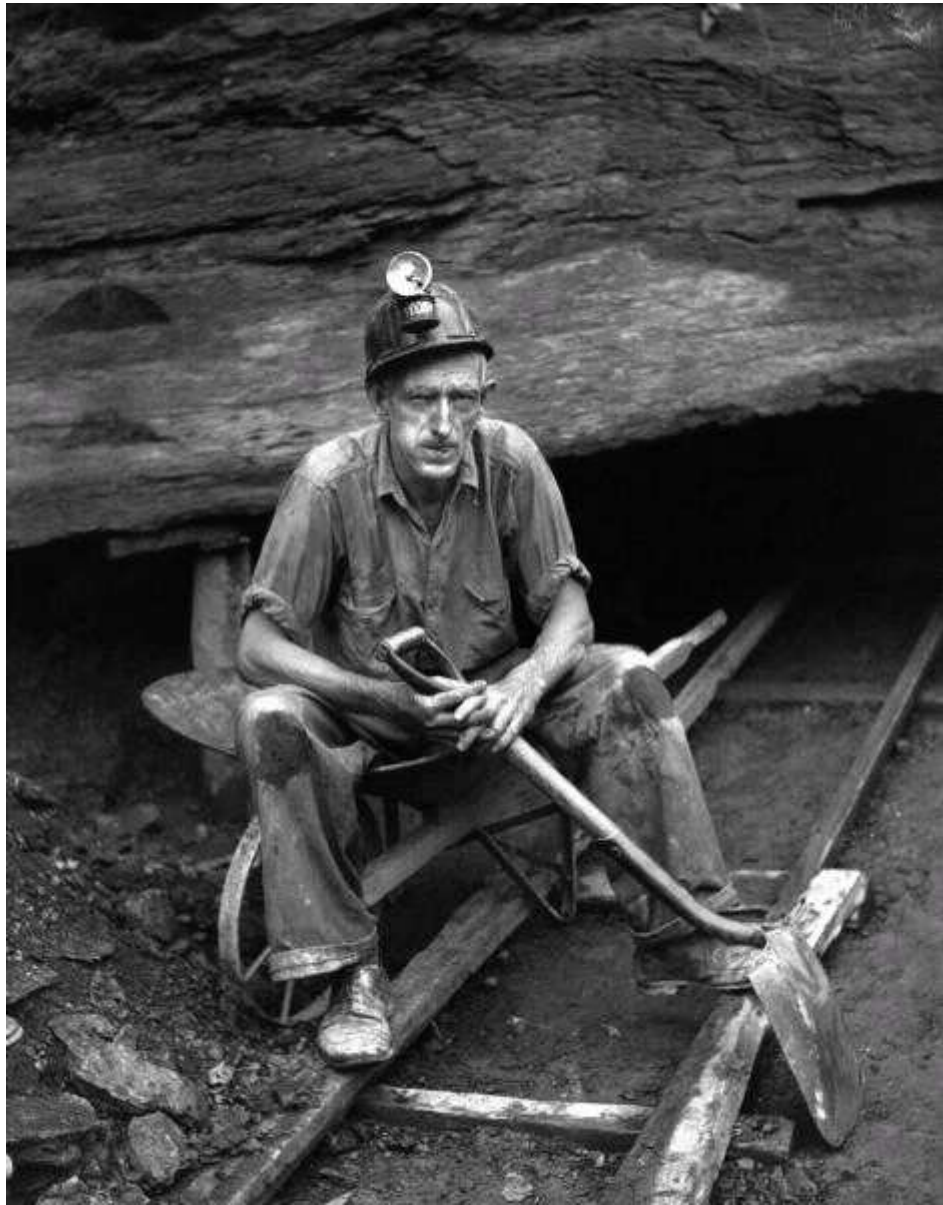
(1871-93) és, segons el subtítol, la "història natural i social d'una família sota el segon Imperi". Construïda entorn d'una intriga violenta, amb personatges de trets acusats, a vegades fins a la caricatura, dóna una visió patètica dels diferents estaments de la societat: el món petitburgès de les ciutats de províncies (*La fortune dels Rougon*, 1871), el París miserable (*La taverna*, 1877), la guerra (*El desastre*, 1892), el món de les mines (*Germinal*, 1885), dels pagesos (*La terra*, 1887), etc. A partir de *Germinal*, sobretot, es fa palesa la ideologia, cada vegada més pronunciada, cap al socialisme. Per la seva intervenció en el cas Alfred Dreyfus, amb un manifest a la premsa (*Jo acuso*, 1898), va ser processat i s'exilià a Anglaterra fins el 1899. Va morir tres anys després, asfixiat a casa seva, en circumstàncies no gaire clares.

Comprensió

- 1) Étienne Lantier arriba a Montsou buscant feina a les mines. Hi troba deu mil miners que hi treballen i malviuen per un trist sou amb què mantenir les seves famílies. Étienne lluitarà per millorar la situació d'aquests infeliços. En aquest fragment, parla amb el miner Bonnemort. A quina edat hi va començar, aquest, a treballar a les mines? Quant temps fa, d'això?
- 2) Per què Bonnemort vol continuar treballant fins als seixanta anys?
- 3) Per què escup coses negres?
- 4) Quan va començar, la família de Bonnemort, a treballar per a la Companyia de Mines de Montsou?
- 5) Com es diu, Bonnemort, de veritat? Quins parents seus han mort a les mines? On treballa, el seu fill? I els seus néts?

Filmografia

Germinal (1994). Dirigida per Claude Berri. Intèrprets: Etienne Lantier, Gérard Depardieu, Miou-Miou, Judith Henry.

FRAGMENT 31

Després de l'atac dels marcians

I pensar que aquell caos ardent era el petit món en què jo havia viscut durant tants anys! Encara no sabia el que havia passat en les últimes set hores, però començava a endevinar la relació entre aquests monstres mecànics i les feixugues baluernes que jo havia vist sortir del cilindre. Obeint un singular impuls d'interès impersonal, vaig girar la cadira de l'escriptori cap a la finestra, hi vagi seure i vaig mirar fixament el país immersit en l'ombra i, sobretot, els tres objectes negres i gegantins que, a la claror de les flames, anaven d'un costat a l'altre del sorral.

Semblaven molt enfeïnats. Jo em vaig començar a demanar què devien ser. Eren mecanismes intel·ligents? Ja sabia que això era impossible. O potser a dins hi havia un marcià que dirigia i utilitzava aquests mecanismes, de la mateixa manera que el cervell de l'home dirigeix el cos? Vaig començar a comparar els objectes amb les màquines humanes i a demanar-me, per primera vegada a la vida, quina idea de cuirassat o de màquina de vapor es devia formar un animal inferior intel·ligent.

La tempesta havia netejat el cel, i ja el puntet minvant de Mart baixava cap a ponent sobre el fum dels camps en flames, quan un soldat va entrar al meu jardí. Vaig sentir un soroll que venia de la tanca; aleshores, sortint de la letargia en què havia caigut, vaig abaixar els ulls i el vaig veure, borrosament, saltant-la. La visió d'un altre ser humà em va deixondir i vaig treure el cap per la finestra amb impaciència.

-Ei! -vaig cridar, amb un fil de veu.

El soldat, cama aquí cama allà, va restar quiet, indecís. Però de seguida va acabar de saltar i, travessant la gespa, va arribar fins a la cantonada de la casa.

-Qui hi ha aquí? -va preguntar, també amb un fil de veu, dret sota la finestra i alçant la vista.

-Es pot saber on va? -vaig preguntar.

-I jo què sé!

-Que s'està amagant?

-Això mateix.

-Entri a casa! -vaig dir.

Vaig baixar, vaig obrir la porta, el vaig fer entrar i la vaig tornar a tancar. No li podia veure la cara. El soldat anava sense gorra i portava l'abric descordat.

-Déu meu! -va dir, un cop a dins.

-Què ha passat? -li vaig preguntar.

-Què no ha passat, deu voler dir!-. En la penombra, li vaig veure fer un gest de desesper-. Ens han liquidat, simplement ens han liquidat -repetia constantment.

Em va seguir, gairebé d'esma, al menjador.

-Tingui, un whisky -li vaig, dir, omplint-n'hi un vas.

Un cop se'l va haver begut d'una tirada, va caure com un sac en una cadira, es va agafar el cap amb les mans i es va posar a plorar com una criatura, desconsolat; mentrestant jo, dret al seu costat, havent oblidat la meua pròpia desesperació, me'l mirava perplex.

Va necessitar una llarga estona per calmar-se i contestar a les meves preguntes, però, amb la veu trencada, només em va dir vaguetats. Era xofer del cos d'artilleria i només havia entrat en acció pels volts de les set, quan a la plana era més intens el bombardeig i tothom deia que el primer grup de marcians es dirigia lentament cap al segon cilindre, protegit sota un escut de metall.

Més tard, aquest escut va tentinejar sobre un trípode i es va convertir en la primera de les màquines de guerra que jo havia vist. Havien desenganxat el canó que el soldat portava a prop de Horsell per dominar els sorral, i la seva arribada havia precipitat l'acció. Quan va portar l'armó cap a la rereguarda, el cavall del soldat va trepitjar un cau de conills i va relliscar, i el soldat va caure en un clot. En aquell mateix moment el canó va explotar, van explotar també les municions, tot al seu voltant va cremar i es va trobar sota un munt d'homes i de cavalls morts i calcinats.

-Jo em vaig quedar quiet -va dir el soldat-, mort de por, amb les potes del davant d'un cavall sobre meu. Ens havien liquidat. I aquella pudor... Déu meu! Aquella pudor com de carn cremada! A més, amb la caiguda del cavall m'havia fet mal a l'esquena, i em vaig haver de quedar allà estirat fins que em vaig trobar millor. Un minut abans allò semblava una parada militar, però després tot

va ser confusió i desordre. Liquidats! -va dir.

H. G. Wells. *La guerra dels mons*. Quaderns Crema, S.A. Col·lecció “Biblioteca mínima”, 62. Barcelona, 1998. Traducció de Josep Maria Fulquet.

L'autor i la seva obra

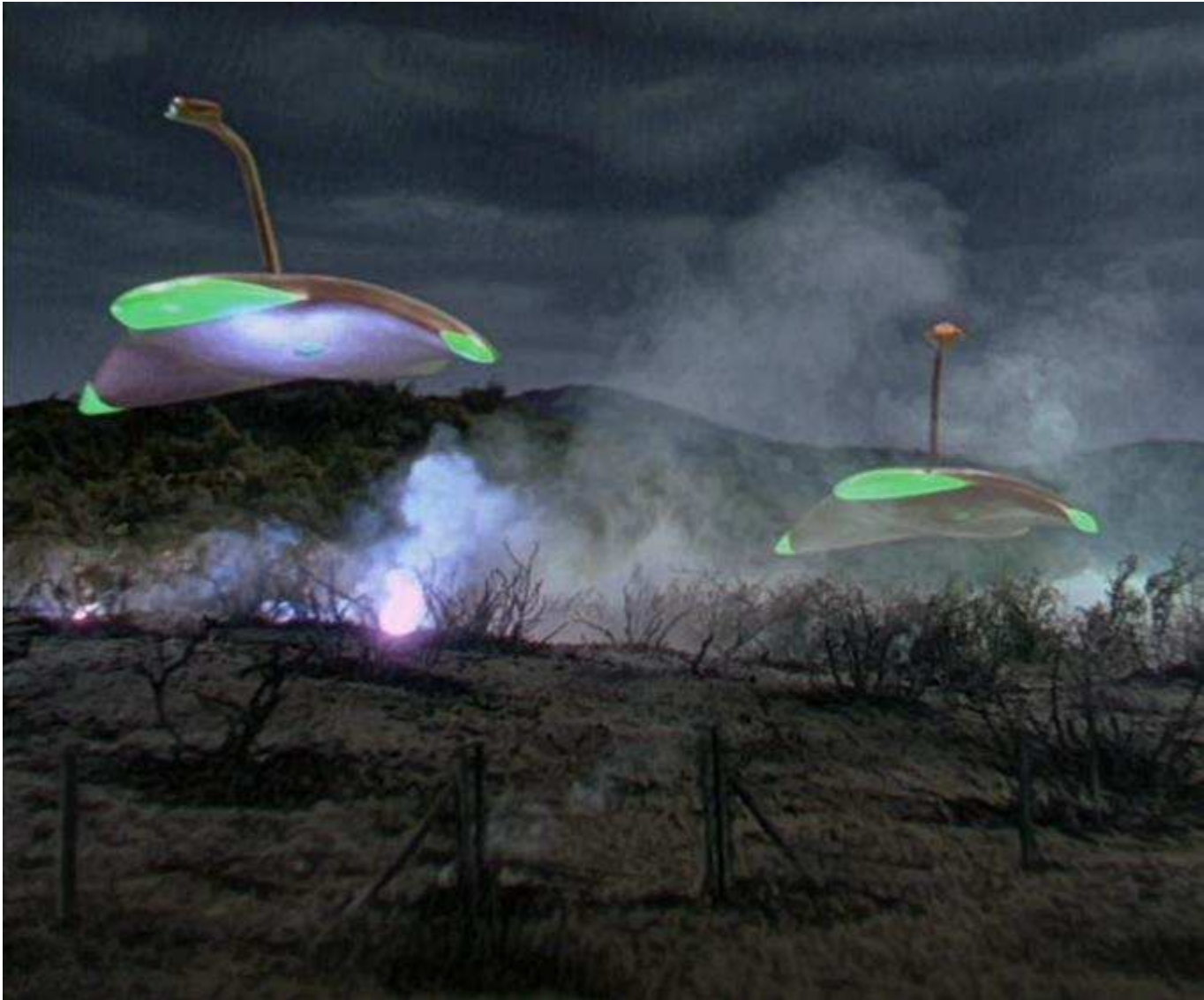
Vegeu aquest apartat a *El cas del difunt senyor Elvisham*.

Comprensió

- 1) El dia de tots sants de 1938, quan va adaptar a la ràdio *La guerra dels mons*, Orson Wells -que pocs anys després esdevindria un dels millors directors de la història del cinema- va fer creure a milions d'oients nord-americans que la Terra havia estat envaïda pels marcians. El pànic va ser sensacional, tot i que, des de l'emissora, es va deixar perfectament clar que es tractava d'un espai dramàtic, amb publicitat inclosa. Tot i així, hi va haver gent que, completament desesperada, es va suïcidar. El text que has llegit és un fragment de la novel·la original. Qui entra, al jardí del protagonista?
- 2) D'on ha sortit?
- 3) Què fa, el protagonista, amb ell?
- 4) Com s'ha salvat, el soldat, de la matança?
- 5) Imagina que existeixen marcians, o venusians, o plutonians, o el que vulguis.

Imagina que es posen en contacte amb nosaltres. Creus que serien agressius?
Per què?

Filmografia

La guerra dels mons (1950). Dirigida per Byron Haskin. Intèrprets: Gene Barry, Ann Robinson, Les Tramayne.

La guerra dels mons (2005). Dirigida per Steven Spielberg. Intèrprets: Tom Cruise, Dakota Fanning, Miranda Otto, Justin Chatwin, Tim Robbins.

FRAGMENT 32

Plutó, el gat negre

Em vaig casar jove i vaig tenir la sort de descobrir en la meva dona una disposició semblant a la meva. En haver advertit la meva afecció pels animals domèstics, no perdia cap oportunitat de mirar d'aconseguir els més agradables. Vam tenir ocells, peixos de colors, un gos magnífic, conills, un mico i un gat.

Aquest darrer era un animal notablement gros i bell, totalment negre i d'una sagacitat sorprenent. La meva dona, que en el fons era una mica supersticiosa, al·ludia sovint a l'antiga creença popular que considerava tots els gats negres com bruixes transformades. Això no vol pas dir que ho cregués seriosament, i només ho exposo perquè m'acaba de venir a la memòria.

Plutó -així es deia el gat- era el meu animal predilecte, el meu company de jocs. Només jo li donava menjar, i em seguia per tota la casa. Fins i tot tenia feina a evitar que em seguís pels carrers.

La nostra amistat va durar d'aquesta manera uns quants anys, durant els quals el meu caràcter i el meu temperament, per culpa del dimoni de la intemperància, van experimentar (em pugen els colors a la cara en confessar-ho) una alteració radicalment funesta. Dia a dia em tornava més taciturn, més irritable, més indiferent als sentiments dels altres. Utilitzava amb la meva dona un llenguatge brutal. Amb el temps fins i tot la vaig tractar amb violència personal. Naturalment, els meus animals favorits també van haver de suportar els canvis del meu caràcter. No solament no els feia cap cas, sinó que els maltractava. Quant a Plutó, encara despertava en mi la consideració suficient per no maltractar-lo; en canvi no tenia cap escrúpol a maltractar els conills, el mico i fins i tot el gos, quan per casualitat o per afecte es creuaven en el meu camí. El meu mal, però, progressava -perquè, quina malaltia es pot comparar amb l'alcohol?-, i finalment el mateix Plutó, que s'anava fent vell, i en conseqüència es tornava més esquerp, va començar d'experimentar els efectes del meu mal geni.

Una nit, en arribar a casa completament ebri de tornada d'un dels meus recorreguts pels bars de la ciutat, em va semblar que el gat evitava la meva

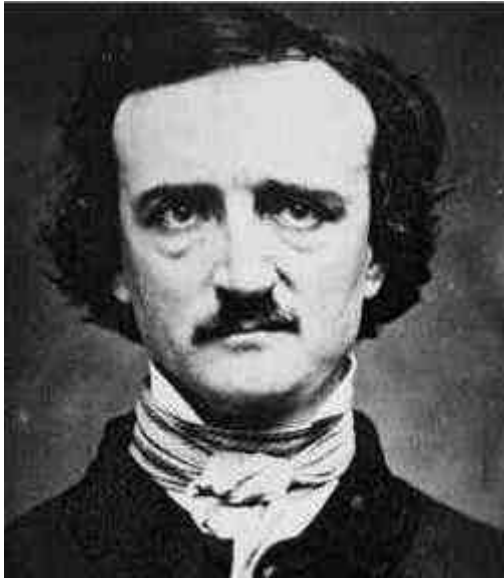
presència. El vaig agafar, però ell, esverat per la meva violència, em va clavar les dents i em va fer una petita ferida a la mà. De sobte es va apoderar de mi una fúria dimonial. Ja no em coneixia a mi mateix. Semblava com si, de cop, la meva ànima original hagués escapat del meu cos i una malignitat més que endimoniada, amarada de ginebra, s'hagués filtrat a cadascuna de les fibres del meu ésser. Vaig treure un ganivet de la butxaca de l'armilla, el vaig obrir, vaig agafar el pobre animal pel coll i, deliberadament, li vaig buidar un ull! Se m'encenen les galtes, em cremen, m'estremeixo, mentre escric aquesta abominable atrocitat.

Quan al matí vaig recuperar el seny, quan es van haver dissipat els vapors de la disbauxa nocturna, vaig experimentar un sentiment mig d'horror, mig de remordiment, pel crim que havia comès. Però, com a màxim, era un sentiment dèbil i equívoc, i l'ànima va continuar tan insensible com abans. Vaig tornar a submergir-me en els excessos i no vaig trigar a ofegar en el vi tot record de la meva acció.

Mentrestant, el gat es va anar refent a poc a poc...

Edgar Allan Poe, *El gat negre i altres contes d'horror*. Aula Literària, 20. Editorial Vicens Vives, S.A. Barcelona, 2002. Traducció de Jordi Arbonès. Aquesta edició conté una introducció molt interessant (biografia detallada de Poe, retrat de l'artista i comentari dels contes seleccionats) de Manuel Broncano.

L'autor i la seva obra

Edgar Allan Poe va néixer a Boston el 1809, fill d'actors ambulants que tot just es guanyaven la vida. El seu pare, un pobre alcohol·lic, va abandonar aviat la dona i els tres fills, i la seva mare va morir de tuberculosi quan Poe tenia dos anys. Cadascun dels tres germans va ser donat en adopció a una família diferent, i Poe va ser adoptat pels Allan, una família de Richmond (capital de l'estat de Virgínia, al sud dels Estats Units), de qui prendria el seu segon nom. Enfrontat quan arriba a l'adolescència amb el seu padrastre, Poe estudiarà a la universitat de Virgínia, però la falta de diners l'abocarà al joc (on contrau força deutes) i a la beguda. El seu padrastre es nega a pagar-li els deutes i el treu de la universitat; Poe torna llavors a Boston. Té divuit anys i s'allista a l'exèrcit; més tard, entrarà a l'acadèmia militar de West Point, d'on serà expulsat per manca de disciplina. Perseguit pels deutes, es refugia a Baltimore, a casa d'una tieta seva. Quan té vint-i-cinc anys, mor el seu pare adoptiu, qui no l'havia reconegut mai com a fill i qui no li deixa res en herència. Als vint-i-set es casa amb la seva cosina Virgínia, que encara no n'ha fet catorze.

Des de petit, Poe sent una gran afició per escriure, sobretot poesia, però també contes. Escriu per a diverses publicacions, però tot i que la gent el llegeix i aconsegueix anomenada, el seu sou sempre és molt minso. Els seus problemes econòmics i amb l'alcohol van augmentant. El seu caràcter, irònic i sarcàstic, farà que vagi perdent les amistats. La seva dona mor de tuberculosi als vint-i-quatre anys en la més absoluta de les misèries, i Poe, que a causa de la pobresa extrema no ha pogut evitar la llarga agonia del

seu amor, cau greument malalt. La tuberculosi s'ha endut totes les persones que estimava, ja que també la seva madrastra n'havia mort, i també el seu germà gran. Els dos últims anys de la seva vida Poe els passa entre Nova York, Boston, Filadèlfia i Providence. Incapaç de deixar la beguda, es mostra desorientat, atordit, i manifesta atacs de mania persecutòria. Continua, però, escrivint. Els últims dies de la seva vida són un misteri, fins que apareix inconscient en un carrer de Baltimore, un dia de tardor del 1849. Dut a l'hospital en estat d'embriaguesa, hi morirà quatre dies després. Tenia quaranta anys.

És curiós, això: en tota la seva vida, Poe no va arribar a guanyar més de tres-cents dòlars (és a dir, menys de tres-cents euros) per totes les seves publicacions; avui dia, un volum qualsevol d'una selecció dels seus textos publicats el 1843 es pagaria, pel cap baix, amb mig milió de dòlars.

El diari *New York Tribune* va publicar un article arran de la seva mort. N'extrec un fragment: *"Edgar Poe ha mort. Va perdre la vida abans-d'ahir a Baltimore. A molts els sorprendrà aquesta notícia, però a pocs els entristirà. El poeta era conegut en tot el país, personalment o per la seva reputació; tenia públic a Anglaterra i a diversos països d'Europa; però pocs o cap amic"*.

La trista vida i mort de Poe va ser aprofitada pels seus enemics, ressentits amb ell, per crear una imatge de l'escriptor que, sembla ser, no es correspon amb la realitat. L'home pervertit, drogoaddicte i alcohòlic, envejós, pervers i depravat, que transcriu les al·lucinacions que té en els seus deliris no és, ni de bon tros, l'home real que va ser, perseguit per l'infortuni des que va néixer, però un home, tanmateix, brillant, enginyós, idealista, romàntic, capaç de fer estremir els lectors amb els seus relats, un home que va estimar i que va patir, impotent, pels seus; un home, en definitiva, a qui la vida no va fer més que posar entrebancs; un home que es mereixia molta més sort de la que va tenir...

Sigui com sigui, el Destí, implacable i cruel, de Poe no va poder impedir que l'escriptor ens llegués la seva obra.

Comprensió

- 1) El protagonista canvia de caràcter a causa de la intemperància. Què és, la “intemperància”? Dedueix-ho pel context.
- 2) Com li canvia, el caràcter, al protagonista?
- 3) Se'n penedeix, d'haver fet tant mal al gat? Per què?
- 4) Llegeix-te l'apartat de “L'autor i la seva obra” i digues en qui es devia inspirar l'autor a l'hora de crear el seu personatge.
- 5) Aquest és un conte de terror, però de terror-terror, amb un final terrible. Inventa-te'n tu un, de final per a aquest conte. I sigues també terrible, però tingues bon gust.

Filmografia

► *Històries de terror* (1962). Dirigida per Roger Corman. Intèrprets: Vincent Price, Peter Lorre, Basil Rathbone, Debra Paget, Maggie Pierce. Film que consta de tres històries basades en els contes de Poe, la segona de les quals, *El gat negre*, és una refosa d'aquest conte amb *La bóta d'amontillado*.

► Més pel·lícules: *El gat negre* (Albert Rogell, 1941), *El gat negre* (Harold Hoffman, 1966), *El gat negre* (Lucio Fulci, 1981). Les tres són bastant fluixes.

FRAGMENT 33

Un assassinat

De sobte vaig sentir un lleu gemec, i vaig comprendre que es tractava d'un lament de terror mortal. No era pas un gruny de dolor o de pena, oh, no!, era el murmuri sord que escapa del fons d'una ànima oprimida per l'espant. Jo el coneixia bé, aquell murmuri. Moltes nits, precisament a mitjanit, quan tot el món dormia, sorgia del meu propi pit, aprofundint amb el seu ressò terrible els terrors que em consumien. Dic que el coneixia bé. Sabia el que sentia el vell i el compadia, per bé que, havent sentit el primer soroll, s'havia bellugat al llit. Els seus temors havien anat sempre en augment. Mirava de persuadir-se que no tenien fonament, però no podia. S'havia dit a si mateix: "No és res més que el vent dins la xemeneia. Un ratolí que corre pel terra", o bé: "Simplement un grill que canta". Sí, procurava de tranquil·litzar-se amb aquestes suposicions; però tot resultava inútil. Tot era inútil; perquè la Mort, que se li acostava, havia passat pel seu davant com una enorme ombra negra i havia embolcallat la seva víctima. I era la influència fúnebre de l'ombra imperceptible el que li feia sentir -malgrat que no veiés ni escoltés res-, la presència del meu cap dins la cambra.

Després d'haver esperat una llarga estona, molt pacientment, sense sentir que s'estirés de nou, vaig decidir d'obrir una petita, una molt, molt petita escletxa a la llanterna. La vaig obrir furtivament -no us podeu imaginar quant-, fins que, finalment, un únic i tènue raig, com el fil teixit per una aranya, va sortir per l'escletxa i va caure damunt el seu ull de voltor.

L'ull era obert -totalment obert- i, en veure'l, em vaig posar furiós. El veia amb una perfecta nitidesa: tot d'un blau apagat, cobert amb un tel horrorós que em glaçava fins el moll dels ossos; però no podia veure ni la cara ni el cos del vell, perquè havia projectat el raig de llum, com si fos per instint, precisament sobre el lloc maleït.

I no us he dit que allò que confoneu amb la bogeria no és sinó una hiperestèsia dels sentits? Aleshores, dic, va arribar a les meves orelles una remor sorda, apagada, contínua, semblant a la que fa un rellotge embolicat amb un cotó fluix. També coneixia perfectament aquell soroll. Eren els batecs

del cor del vellard. Va excitar la meua fúria talment com el redoblament del tambor estimula el valor del soldat.

Però encara em vaig contenir i vaig continuar immòbil. A penes alenava. Aguantava ben quieta la llanterna. M'esforçava a mantenir el raig de llum fix sobre els ulls. Mentrestant, les palpitations infernals del cor eren cada vegada més fortes, més accelerades i més sonores. El terror del vell devia ser extraordinari! Els batecs, com he dit, es tornaven cada vegada més forts. Em senti bé? Ja us he dit que era nerviós: realment ho sóc. I aleshores, al cor de la nit, enmig de l'espantós silenci d'aquella casa vella, aquell soroll tan estrany va fer que s'apoderés de mi un terror irresistible. Malgrat tot, durant uns minuts més em vaig contenir i vaig continuar quiet. Però els batecs es feien cada vegada més i més forts! Em semblava que m'esclataria el cor. I llavors una nova angoixa em va envair: algun veí podria sentir aquell soroll! Al vell, li havia arribat l'hora. Amb un fort udol, vaig obrir la llanterna i em vaig precipitar d'un salt dins la cambra. Ell va fer un xiscle... només un. En un instant el vaig arrossegar fins a terra i vaig dipositar tot el pes del llit al seu damunt. Aleshores, en veure tan avançada la meua obra, vaig somriure alegrement. Durant uns minuts, però, el cor va continuar bategant amb un so ofegat. Amb tot, ara ja no em turmentava; no el podrien sentir a través de les parets. Per fi, els batecs cessaren. El vell era mort. Vaig apartar el llit i vaig examinar el cadàver. Sí, era mort, completament mort. Li vaig posar la mà sobre el cor i la hi vaig deixar durant uns minuts. No bategava. Era completament mort. El seu ull ja no em turmentaria més.

Edgar Allan Poe, *El cor delator* dins *El gat negre i altres contes d'horror*. Aula Literària, 20. Editorial Vicens Vives, S.A. Barcelona, 2002. Traducció de Jordi Arbonès.

L'autor i la seva obra

Vegeu aquest apartat a *El gat negre*.

Comprensió

- 1) “Assassinar” vol dir “matar amb premeditació i traïdoria”. Justifica el títol del fragment.
- 2) Hi ha dues coses del vell que treuen el protagonista de polleguera. Quines són?

- 3) El protagonista diu que no és boig, sinó que té una hiperestèsia dels sentits. Què és, això?
- 4) Tot el fragment és tètric, sense cap gota d'humor ni ironia. Els batecs del cor es tornen obsessius, de malson. El protagonista odia el vell. Quin pejoratiu utilitza per referir-s'hi?
- 5) El protagonista es dirigeix als lectors directament i obertament. Per què creus que l'autor ha optat per aquest tipus de narrador?

FRAGMENT 34

El pèndol de la mort

L'oscil·lació del pèndol es produïa en un pla que formava un angle recte amb el meu cos. Vaig veure que la fulla havia estat col·locada de manera que travessés la regió del cor. Estriparia la bata de sarja..., tornaria a passar i repetiria l'operació..., una vegada i una altra... Malgrat la seva corba aterridorament ampla (d'uns trenta peus, si fa no fa) i la sibilant vigoria del seu descens, capaç de tallar aquelles parets de ferro, l'única cosa que podria fer, durant uns quants minuts, seria esquinçar la bata. I en aquest pensament em vaig detenir. No gosava anar més enllà d'aquesta reflexió. M'hi vaig aferrar amb una sostinguda atenció, com si amb aquella insistència pogués aturar en aquell punt el descens de l'acer. Vaig començar a pensar en el so de la fulla en passar sobre la bata, i en la sensació estranya i esgarrifosa que produeix la fricció d'una tela sobre els nervis. Vaig pensar en totes aquestes coses, fins que em grinyolaren les dents.

Més avall..., anava baixant sense parar. Jo trobava un plaer frenètic en comparar la velocitat de descens amb la velocitat lateral. Ara cap a la dreta..., ara cap a l'esquerra..., s'allunyava i tornava amb l'esgarip d'una ànima condemnada, fins al meu cor, amb el caminar furtiu del tigre! Jo reia i udolava alternativament, segons que em dominés una o altra idea.

Més avall..., invariablement, inexorablement més avall! Oscil·lava a unes tres polzades del meu pit. Violentament, furiosament, bregava per alliberar el braç esquerre. El tenia lliure només des del colze fins a la mà, que podia moure, fent un gran esforç des del plat que tenia al costat fins a la boca, però no pas més. Si hagués pogut esquinçar les corretges per sobre del colze, hauria agafat el pèndol i l'hauria intentat parar. Més m'hauria valgut intentar aturar una allau.

Més avall..., incessantment..., inevitablement més avall! Jo panteixava i m'agitava a cada oscil·lació. Els meus ulls seguien el vol ascendent de la fulla i la seva baixada amb l'ànsia de la desesperació més forassenyada; espasmòdicament, es tancaven en el moment del descens, malgrat que la mort hauria estat un alleujament, oh, quin alleujament indicible! Però jo tremolava amb tots els nervis en pensar que només caldria que la maquinària

fes descendir lleugerament la barra perquè es precipités sobre el meu pit aquella destrat esmolada i brillant. Era l'esperança la que feia tremolar tots els meus nervis i encongir-se tot el meu ésser. Era l'esperança, l'esperança que triomfa fins i tot damunt del cavall de tortura, que parla en veu baixa als condemnats a mort, fins i tot a les masmorres de la Inquisició.

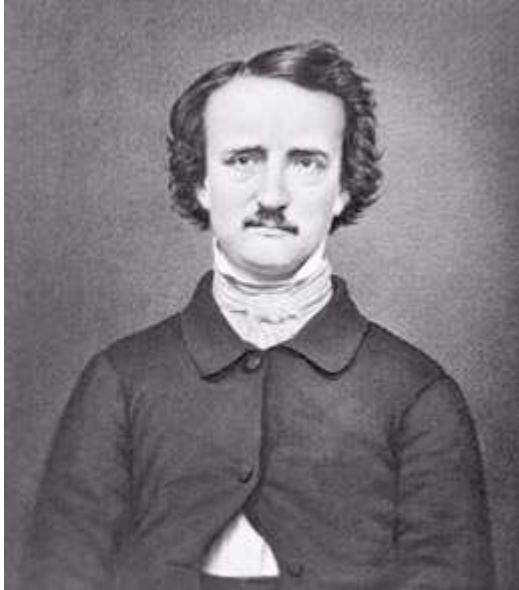
Vaig calcular que unes deu o dotze oscil·lacions més posarien en contacte l'acer amb la meva bata. I amb aquesta observació es va abatre sobre el meu ànim la calma condensada i aguda de la desesperació. Per primera vegada durant moltes hores -o potser molts dies-, vaig pensar. Se'm va acudir que la tira o la cingla que em tenia lligat era d'una sola peça. Estava subjectat amb uns lligams sense fractures. El primer tall de la fulla en forma de mitja lluna, en qualsevol part de la tira, permetria que amb la mà esquerra la desenrotllés del cos. Però que terrible era, en aquest cas, la proximitat de l'acer! El resultat del moviment més lleu seria mortal! A més, no devien haver previst i evitat aquesta possibilitat els sequaços del botxí? Hi havia cap probabilitat que les tires que m'immobilitzaven travessessin el meu pit sota el recorregut del pèndol? Tremolant en imaginar frustrada la meva dèbil i, segons que semblava, última esperança, vaig aixecar el cap per intentar veure amb més precisió el meu pit. La cingla embolcallava els meus membres i el meu cos en tots sentits, menys en aquell que marcava la trajectòria de la fulla destructora.

Amb prou feines havia deixat caure el cap de nou a la posició original, quan se'm va acudir com un llampec una idea que només sabia descriure dient que era la meitat no definida d'aquella idea de llibertat a què ja he fet referència abans, i de la qual vagament flotava en el meu esperit una sola meitat quan em vaig acostar la carn als llavis ardents. Ara la idea sencera era allà present -dèbil, a penes visible, gairebé indefinida-, però al capdavant completa. Aleshores, amb l'energia nerviosa de la desesperació, vaig intentar de materialitzar-la.

Edgar Allan Poe, *El pou i el pèndol* dins *El gat negre i altres contes d'horror*. Aula Literària, 20. Editorial Vicens Vives, S.A. Barcelona, 2002. Traducció de Jordi Arbonès.

L'autor i la seva obra

Vegeu aquest apartat a *El gat negre*.

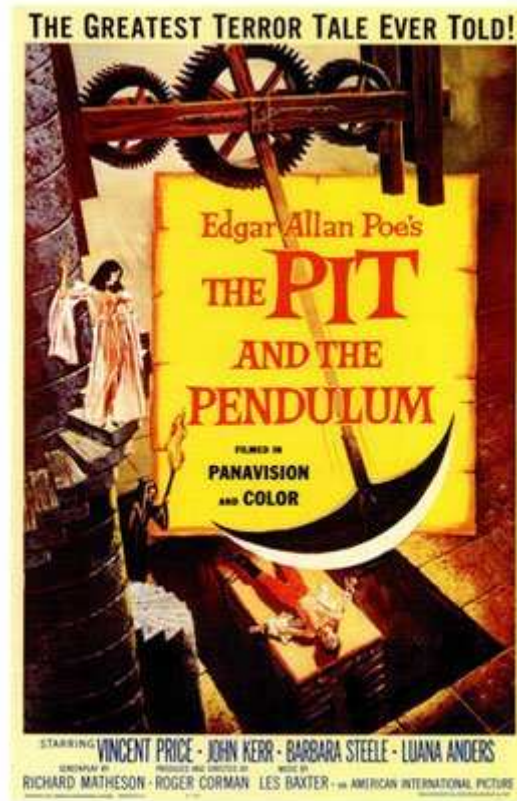

Comprensió

- 1) Descriu l'escena.
- 2) Qui l'ha condemnat a morir d'aquesta manera?
- 3) A quina època situaries el relat?
- 4) Quina idea creus que se li ha acudit?
- 5) Aquest tipus d'intriga, en què l'acció transcorre lenta i et fa patir, i en què no saps si el protagonista se'n sortirà o no se'n sortirà... com es diu?

Filmografia:

- *El pou i el pèndol* (1961). Dirigida per Roger Corman. Intèrprets: Vincent Price, John Kerr, Barbara Steele, Luana Anders.

FRAGMENT 35

La hipnosi per mantenir la vida més enllà de la mort

Després d'estrènyer la mà de Valdemar, vaig dur aquells cavallers a part, i ells em van explicar minuciosament l'estat del malalt. Feia divuit mesos que el pulmó esquerre es trobava en un estat semiossi o cartilaginós, i era, per tant, completament inútil per a tota funció vital. El dret, a la part superior, estava també parcialment, si no tot, ossificat, mentre que la regió inferior era simplement una massa de tubercles purulents que penetraven els uns en els altres. Existien diverses perforacions profundes i una part del pulmó estava permanentment adherida a les costelles. Aquestes anomalies del lòbul dret eren de data relativament recent. L'ossificació s'havia produït amb una rapidesa inusitada: un mes abans no n'havien descobert cap senyal i l'adherència sols havia estat observada en el curs dels tres darrers dies. Independentment de la tisi, sospitaven que el pacient sofria un aneurisma de l'aorta; però sobre aquest punt els símptomes de l'ossificació feien impossible un diagnòstic exacte. L'opinió d'ambdós metges era que M. Valdemar moriria aproximadament a la mitjanit de l'endemà (diumenge). Eren aleshores les set del vespre del dissabte.

En abandonar la capçalera del malalt per parlar amb mi, els doctors D... i F... se n'havien acomiadat definitivament. No tenien intenció de tornar, però, davant la meua petició, van consentir a venir a veure el malalt cap a les deu de la nit.

Un cop se'n van haver anat, vaig parlar lliurement amb M. Valdemar del seu proper decés, així com, més particularment, de l'experiència proposada. Declarà que encara estava molt animat i ansiós de dur-la a terme, i em va instar a començar-la tot seguit. L'atenien un infermer i una infermera, però jo no em sentia amb llibertat per començar un experiment d'aquelles característiques sense d'altres testimonis més dignes de confiança que aquella gent, en cas d'un possible accident sobtat. Vaig postergar, doncs, les operacions fins a les vuit del vespre de l'endemà, quan l'arribada d'un estudiant de medicina amb el qual m'unia una certa amistat (el senyor Theodore L...), em va fer descartar aquelles preocupacions. En un primer moment havia tingut el propòsit d'esperar els metges; però m'induíren a

començar, primer, els precís insistents de M. Valdemar, i després, la convicció que no podia perdre ni un moment, perquè era palès que agonitzava.

El senyor L... va tenir l'amabilitat d'accedir a prendre notes de tot el que passés, com jo volia; de manera que reproduiré ara la major part del seu memoràndum, condensat o bé copiat al peu de la lletra.

Faltaven uns cinc minuts per a les vuit quan, tot prenent, la mà del pacient, li vaig pregar que confirmés al senyor L..., tan clarament com pogués, que ell (M. Valdemar) estava totalment disposat que jo realitzés l'experiència mesmèrica en l'estat en què es trobava.

Ell respongué dèbilment, però amb claredat:

-Sí, desitjo ser hipnotitzat -i va afegir tot seguit-: Em temo que heu deixat passar massa temps.

Mentre parlava, vaig iniciar les passades de mans que jo ja havia reconegut com les més efectives per adormir-lo. Evidentment, va sentir l'influx del primer moviment lateral de la meua mà a través del seu front; però per més que exercia tot el meu poder, no es va produir cap altre efecte perceptible fins uns minuts després de les deu, quan arribaren els doctors D... i F... d'acord amb la cita. Els vaig explicar en poques paraules el que em proposava de fer, i per tal com ells no hi van posar cap objecció, perquè era evident que el pacient ja estava en l'agonia de la mort, vaig prosseguir sense titubejar. Vaig canviar, però, les passades laterals per passades verticals, i vaig concentrar la meua mirada en l'ull dret del malalt.

Durant aquest temps el pols era imperceptible, i quan respirava feia una mena de ranera, amb intervals de mig minut.

Aquest estat durà un quart d'hora gairebé sense cap canvi. Passat aquest període, però, un sospir molt profund, bé que natural, es va escapar del pit del moribund i cessà la ranera, que no vam tornar a sentir més. El ritme de la respiració continuava invariable. Les extremitats del pacient tenien la fredor del gel.

Edgar Allan Poe, *Els fets del cas de M. Valdemar* dins *El gat negre i altres contes d'horror*. Aula Literària, 20. Editorial Vicens Vives, S.A. Barcelona, 2002. Traducció de Jordi Arbonès.

L'autor i la seva obra

Vegeu aquest apartat a *El gat negre*.

Comprensió

- 1) Resumeix el text.
- 2) Per què, tret de M. (Monsieur) Valdemar, no apareix cap personatge amb nom, només amb les seves inicials?
- 3) Un cop el malalt ha estat hipnotitzat, sospira profundament i deixa de fer la ranera. Les extremitats se li queden fredes. Què indica que encara és viu?
- 4) Què en penses, de l'experiment? Creus que és possible aconseguir el que pretén l'hipnotitzador? És lícit, ètic o com li vulguis dir, allargar la vida en aquestes condicions?
- 5) Acaba el conte.

Filmografia

► *Històries de terror* (1962). Vegeu informació a *El gat negre*. La tercera història és *El cas del Sr. Valdemar*. Basil Rathbone hi fa d'hipnotitzador, i Vincent Price, de Valdemar.

Valdemar, al llit.

FRAGMENT 36

El senyor Rochester

La tarda següent em comunicaren que en el gabinet de la senyora Faixfax hi havia una persona que em volia veure. M'hi vaig dirigir i hi vaig trobar un home amb aspecte de criat. Vestia de rigorós dol, amb un crespó en el barret, que sostenia entre les mans.

-Suposo que no em recordareu, senyoreta -digué, aixecant-se quan vaig entrar-. Em dic Leaven i era cotxer a ca la senyora Reed quan vós estàveu a Gateshead, fa vuit o nou anys. Encara hi visc.

-Oh, Robert! Com esteu? Us recordo molt bé: em solíeu passejar muntada en el cavallet bai de la senyoreta Georgiana. Com està Bessie? Perquè estàveu casat amb Bessie, oi?

-Sí, senyoreta. La meva dona està molt bé, gràcies. Fa dos mesos em va donar un altre fill, ara en tenim tres, i tant la mare com el petit es troben perfectament.

-I els meus parents, Robert? Tots estan bé?

-Em sap greu no poder-vos-en donar bones notícies, senyoreta. Estan passant per una situació molt penosa... Han patit una gran desgràcia.

-Espero que no hagi mort ningú -vaig dir, observant el seu vestit negre.

Ell mirà també el crespó al voltant del seu barret i respongué:

-El senyoret John va morir a Londres fa una setmana.

-El senyoret John!

-Així és.

-I com està la vostra mare?

-Veureu: no ha estat un accident natural, senyoreta Eyre. El senyoret feia una vida molt esbojarrada i durant els últims tres anys s'havia lliurat a estranys costums. La seva mort ha estat un cop terrible.

-Bessie em va dir que les coses no li anaven gaire bé.

-Ca! No li podien haver anat pitjor: va dilapidar els diners i la seva salut amb gent de la pitjor mena. Es va omplir de deutes i el van tancar a la presó. En dues ocasions, la seva mare el va treure de problemes, però quan en va estar alliberat, va tornar a les velles amistats i als seus costums. Era mentalment feble i els bergants amb qui tractava el van enredar de la pitjor

forma. Fa unes tres setmanes va anar a Gateshead amb la pretensió que la senyora li donés tot el que posseïa. La senyora s'hi va negar, ja que els seus béns han minvat molt a conseqüència de les extravagàncies del seu fill. El noi se'n va anar i no en va tornar a saber res més fins que li van comunicar la seva mort. Déu sap com va morir! Diuen que es va suïcidar.

Vaig romandre en silenci. Les notícies eren terribles. Robert Leaven va continuar:

-Fa temps que la senyora no està bé de salut. Tot i la seva corpulència, estava delicada, i la pèrdua de diners i el temor a la misèria estan acabant amb les seves forces. El brusc comunicat de la mort del senyoret John li va produir un atac fulminant. Va estar tres dies sense parlar, però el dimarts passat semblava haver millorat. No parava de fer signes a la meua dona i de murmurar, com si volgués dir alguna cosa. Però només ahir al matí Bessie va poder comprendre que estava pronunciant el vostre nom i que deia: "Porteu-me la Jane... porteu-me la Jane Eyre..." Encara que Bessie no té la certesa que la senyora no estigués fora de seny ni que sabés el que deia, va parlar a la senyoreta Reed i a la senyoreta Georgiana, i els va aconsellar que enviessin algú a buscar-vos. De primer, les senyoretes no li van fer cas, però la seva mare es va inquietar tant i va repetir "Jane, Jane" tantes vegades, que al final van assentir. Ahir vaig sortir de Gateshead, i us hi voldria portar de tornada demà de bon matí, si és que esteu preparada.

-Sí, Robert, estaré preparada. Crec que hi he d'anar.

-Jo també ho crec, senyoreta. Bessie va dir que estava segura que no us hi negaríeu. Però suposo que haureu de demanar permís abans de partir, oi?

-Sí, i ara mateix el vaig a demanar.

I, després de conduir-lo a la cambra d'estar del servei i deixar-lo a cura de John i la seva esposa, vaig anar a buscar el senyor Rochester. [...]

Vaig preguntar a la senyora Fairfax si l'havia vist i em va dir que suposava que estava jugar al billar amb la senyoreta Ingram. Em vaig afanyar cap a la sala de billar. En apropar-m'hi, vaig sentir el soroll de les boles i remor de veus. El senyor Rochester, la senyoreta Ingram, les dues senyoretes Eshton i els seus admiradors estaven ocupats en la partida. Calia certa gosadia per interrompre aquella reunió tan interessant, però el meu assumpte no es podia ajornar. Així, doncs, em vaig acostar a l'amo de la casa, que era al costat de la

senyoreta Ingram. Ella es va girar i em va mirar altivament, com si es preguntés: “Què deu voler, aquesta bleada?”; i, quan vaig dir en veu baixa: “Senyor Rochester...”, ella va fer un gest com si em manés sortir. Recordo bé el seu aspecte elegant i vistós d’aquell instant: duia un vestit de crespó blau cel i els seus cabells estaven adornats amb una faixa de gasa. El joc l’havia animada, i el seu irritat orgull no disminuïa l’expressió dels seus trets altius.

-Què us vol, aquesta dona? -va preguntar al senyor Rochester mentre aquest es girava per veure de qui es tractava.

Ell va fer una de les seves ganyotes característiques, va deixar anar el tac i em va seguir fins a fora de l’estança.

-I bé, doncs, Jane? -va preguntar, recolzant-se a la porta de la cambra d’estudi un cop la va haver tancat.

-Si no hi teniu inconvenient, senyor, desitjo un permís d’una o dues setmanes.

-Per què? On aneu?

-A visitar una senyora malalta que ha enviat a buscar-me.

-Qui és, aquesta senyora? On viu?

-A Gateshead, al comtat de...

-Al comtat de...? Però si és a cent milles d’aquí! Qui és, aquesta senyora que pretén que la gent vagi a visitar-la tan lluny?

-Es diu Reed, senyor.

-Reed de Gateshead? Recordo un magistrat de Gateshead que es deia Reed.

-És la seva vídua, senyor.

-I què hi teniu a veure, amb ella? De què la coneixeu?

-El senyor Reed era el meu oncle..., el germà de la meva mare.

-Dimonis! No m’ho havíeu dit. Sempre m’havíeu manifestat que no teníeu parents.

-La veritat és que no en tinc cap que em reconegui, senyor. El senyor Reed va morir i la seva esposa em va fer fora de casa seva.

-Per què?

-Perquè jo era pobre i li suposava una penosa càrrega.

-Però, no tenia fills, Reed? Deveu tenir cosins. Sir George Lynn em va parlar ahir d’un Reed de Gateshead que, pel que es veu, és un dels brètols

més grans de Londres; i Ingram va esmentar una tal Georgiana Reed, la bellesa de la qual va causar sensació a la capital fa dues temporades.

-John Reed també ha mort, senyor, després d'arruïnar-se i gairebé arruïnar la seva família, i se suposa que s'ha suïcidat. La notícia ha produït a la seva mare un atac de feridura.

-I què podeu fer per ella? Bestieses, Jane! No se m'acudiria mai recórrer cent milles per visitar una vella que possiblement ja haurà mort quan hi arribeu. A més, no m'heu dit que us va treure de casa?

-Sí, senyor, però d'això ja fa molt de temps i les circumstàncies han canviat. Ara el meu deure és complir els seus desitjos.

Charlotte Brontë, *Jane Eyre*. El fragment reproduït és una traducció lliure de l'edició feta per Salvat Editores, S.A. i Alianza Editorial, S.A. per a la col·lecció "Biblioteca General Salvat", 88-89. Barcelona, 1972.

L'autora i la seva obra

Charlotte Brontë va néixer a Thornton, Yorkshire, el 1816, i va morir a Haworth, també Yorkshire, el 1855. Era la més gran de les tres germanes Brontë, totes escriptores. Va ser professora a Brussel·les. La seva primera novel·la, *El professor*, no va trobar editor i va ser publicada pòstumament (1856). Per contra *Jane Eyre* (1847) va aconseguir una gran anomenada. Aquesta, juntament amb *Shirley* (1849) i *Villette* (1853), que vénen a ser una nova versió d'*El professor*, obrí pas a la novel·la feminista anglesa.

Comprensió

- 1) Qui explica la història?
- 2) Quina trista notícia li porta en Robert?
- 3) Què li ve a demanar, en Robert?
- 4) Com reacciona, el senyor Rochester, quan Jane li diu que ha de sortir de viatge?
- 5) Què li contesta, Jane Eyre?

Jane Eyre i el senyor Rochester

Filmografia

- ▶ *Jane Eyre* (1934). Dirigida per Christy Cabanne. Intèrprets: Virginia Bruce, Colin Clive, Richard Quine, Edith Fellows, John Rogers, Beryl Mercer.
- ▶ *Jane Eyre* (1944). Dirigida per Robert Stevenson. Intèrprets: Orson Welles, Joan Fontaine, Margaret O'Brien, Agnes Moorehead, Barbara Everest, Sara Allgood.
- ▶ *Jane Eyre* (1970). Dirigida per Delbert Mann. Intèrprets: George C. Scott, Susannah York, Ian Bannen, Jack Hawkins, Nyree Dawn Porter, Fanny Rowe. Pel·lícula rodada per a la televisió.
- ▶ *Jane Eyre* (1973). Dirigida per Joan Craft. Intèrprets: SORCHA Cusack, Michael Jayston, Stephanie Beacham, Susan Broderick, Susan Brodrick. Minisèrie per a la televisió.
- ▶ *Jane Eyre* (1983). Dirigida per Julian Amyes. Intèrprets: Timothy Dalton, Zelah Clarke, Kate David, Alan Cox, Sally Osborne. Minisèrie per a la televisió.
- ▶ *Jane Eyre* (1996). Dirigida per Franco Zeffirelli. Intèrprets: Charlotte Gainsbourg, Anna Paquin, Nic Knight, Nicola Howard, Geraldine Chaplin, Fiona Shaw.
- ▶ *Jane Eyre* (1997). Dirigida per Robert Young III. Intèrprets: Deborah Findlay, Laura Harling, Joanna Scanlan, Ben Sowden, Barbara Keogh. Pel·lícula rodada per a la televisió.
- ▶ *Jane Eyre* (2006). Dirigida per Susanna White. Intèrprets: Georgie Henley, Ruth Wilson, Toby Stephens. Minisèrie per a la televisió.

FRAGMENT 37

Transformació en escarabat

Quan, un matí, Gregor Samsa va despertar-se d'uns somnis neguitosos, es va trobar al llit transformat en un insecte monstruós. Jeia damunt l'esquena dura, talment com una closca i, si aixecava una mica el cap, veia la panxa bruna, segmentada per estreps arquejats, com un voltam, i tan prominent que el cobrellit, a punt de relliscar del tot, a penes s'aguantava. Les cames, molt nombroses i dolorosament primes en comparació amb el gruix que tenien abans, s'agitaven indefenses davant els seus ulls.

“Què m'ha passat?”, va pensar. Allò no era un somni. La seva cambra, una habitació normal per a un home, encara que una mica petita, es veia endreçada entre les parets tan ben conegudes. A la paret, damunt la taula on hi havia un mostrari de teixits desgavellat -Samsa era viatjant- penjava una imatge que feia poc havia retallat d'una revista il·lustrada i col·locat en un bonic marc daurat. Representava una senyora asseguda, encarcerada, guarnida amb un barret i un boà de pells, que escometia l'espectador amb un immens maniguet de pells on s'amagava tot l'avantbraç. La mirada de Gregor es dirigí després cap a la finestra, i el mal temps -se sentia com repicaven les gotes de pluja contra l'ampit de zinc de la finestra- el va fer posar molt melangiós. “I si dormia encara una mica, i oblidava tantes fantasies?”, va pensar, però això era del tot impracticable, perquè tenia el costum de dormir del costat dret, i en el seu estat actual no podia posar-se d'aquella manera. Amb quina força no va girar-se cap a la dreta!; però es gronxava per tornar a quedar sempre d'esquena. Ho va intentar centes de vegades, va tancar els ulls per no veure les cames bellugant-se, i només va desistir quan va començar a notar un dolor en un costat, un dolor suau i sord que sentia per primer cop.

“Déu meu! -va pensar-, quin ofici més esgotador he triat. Un dia sí un dia no de viatge. Aquests afers duen pitjors maldecaps que si es té un negoci propi, a casa, i al damunt aquesta plaga dels viatges, la preocupació per l'enllaç dels trens, els menjars irregulars i dolents, contactes efímers amb persones sempre distintes que mai no esdevenen cordials. Que se'n vagi tot al carall!” Va sentir una lleugera punxada a la panxa; i movent l'esquena es va acostar al capçal del llit per poder aixecar millor el cap; va localitzar l'indret que li feia

picor -era ple de nítids puntets petits i blancs que no va saber explicar-se-, i volia gratar-se'l amb una cama, però la va enretirar tot seguit perquè aquell contacte li va produir esgarrifances.

Franz Kafka. *La metamorfosi*. Enciclopèdia Catalana, SA. Col·lecció Clàssics de la Literatura Universal, 5 (Edició per a EL OBSERVADOR). Barcelona, 1992. Traducció de Jordi Llovet.

L'autor i la seva obra

Franz Kafka va néixer a Praga el 1883 i va morir al sanatori de Kierling, Viena, el 1924. Era fill de comerciants jueus assimilats a la minoria alemanya. Va estudiar dret a la universitat alemanya de Praga i treballà en companyies asseguradores. Les relacions amb Felice Bauer, la seva promesa, Milena Jesenská, traductora al txec d'una part de la seva obra, i Dora Dymant, la seva última companya, van marcar fites en la seva vida i la seva obra. Es va sentir especialment atret pels corrents anarquistes. A la visió existencialista del món s'uneix en Kafka el substrat hebraic del seu entorn social (la no-entesa dels seus personatges amb el món que els envolta i la lluita amb alguna cosa indefinida i inabastable reflecteixen la

tensió del jueu que vol integrar-se en una societat que el menysprea) i una sèrie de valors realistes (el món de la seva narrativa no és oníric, sinó producte, més o menys deformat, de la seva experiència personal). Va morir de tuberculosi. Entre d'altres obres, va escriure *Descripció d'una lluita* (1909), *Contemplació* (1910), *Amèrica* (1913), les narracions *La condemna* (1913) i *A la colònia penal* (1919), el recull de narracions *Un metge rural* (1919), la novel·la llarga *El procés* (1925) i no ens deixem la seva narració més cèlebre: *La transformació* (1915) , coneguda amb el títol de *La metamorfosi* en la majoria de les traduccions.

Comprensió

- 1) Com es diu, el protagonista? De què treballa?
- 2) En què s'ha convertit, un matí?
- 3) Com són, les seves cames, i què fan?
- 4) El protagonista es pensa que els nervis de la feina li estan fent una mala jugada i decideix tornar-se a adormir. Què li passa, però?
- 5) Hi ha un lloc de la panxa que li fa picor, i hi veu uns puntets petits i blancs. Què creus que deuen ser, aquests puntets?

Filmografia

El procés (1962). Dirigida per Orson Welles. Intèrprets: Anthony Perkins, Romy Schneider, Jeanne Moreau, Orson Welles. No és *La metamorfosi*, però recrea molt bé un món absurd, superrealista i angoixant.

FRAGMENT 38

Una noia espavilada

Una nit, molt més tard de les dotze, em despertà la veu del senyor Yunioshi, que cridava tot anant escales avall. Com que el japonès vivia a dalt de tot, la seva veu travessava tota la casa, exasperada i rude:

-Miss Golightly! Protesto!

La veu que respongué, des del fons de l'ull de l'escala, era juvenívola i lleugerament divertida:

-Oh, estimat senyor Yunioshi, em sap *molt* de greu! He perdut la maleïda clau!

-No podeu continuar trucant al meu timbre! Us prego, us *prego* que us feu fer una altra clau.

-És que les perdo totes.

-Jo treballo, i haig de dormir -cridà el senyor Yunioshi-. I vós truqueu sempre al meu timbre.

-Oh, no us enfadeu, *estimat* senyor Yunioshi! No ho faré mai més! I si em prometeu que no us enfadareu -la seva veu s'apropava, a mesura que pujava l'escala- potser us deixaré fer-me aquelles fotografies que dèieu.

Llavors jo ja havia saltat del llit i havia entreobert un xic la porta. Vaig poder sentir el silenci del senyor Yunioshi; sí, sentir-lo, perquè fou acompanyat d'un canvi de respiració perfectament audible.

-Quan? -digué.

La noia va riure.

-Un dia -contestà, arrossegant la paraula.

-Cap dia -digué el japonès.

I tancà la porta. Jo vaig sortir al replà i vaig treure el cap per damunt de la barana, just per poder veure sense ser vist. La Holly encara era a l'escala; en aquell moment arribava al seu replà, i el colorit dels seus cabells de noi, amb blens castanys, ros albi i groc, rebia de ple la llum de l'ull de l'escala. Era una nit càlida, gairebé d'estiu, i la Holly portava un vestit negre molt lleuger, sandàlies negres i un collaret de perles molt cenyit. Tot i la seva primor elegant, gastava uns aires de salut que feien pensar en els esmorzars a base de cereals; respirava una higiene de sabó i llimona, i tenia un color rosat a les

galtes. La boca era grossa i el nas arremangat. Els seus ulls s'amagaven darrerra unes ulleres fosques. Era una cara que ja havia deixat endarrera la infantesa, però gairebé no era encara la d'una dona. Vaig calcular que podia tenir entre setze i trenta anys; després vaig saber que li mancaven dos mesos per fer-ne dinou.

No arribava pas sola. La seguia un home. La manera com la mà grassoneta de l'home se li aferrava al maluc resultava indecent en certa manera: no pas moralment, sinó estèticament. Era baix i gras, emmorenit amb sol artificial i clenxinat amb fixador; un tipus enfundat en un vestit de ratlles, amb un clavell que se li marcava al trau. Quan van arribar davant la porta, la Holly es posà a forfollar en el seu portamonedes buscant una clau, i no semblava adonar-se que els llavis molsuts del seu acompanyant li pessigollevan la nuca. A la fi trobà la clau, obrí la porta i s'adreçà cordialment a l'home:

-Moltes gràcies, amic meu. Heu estat molt amable d'acompanyar-me fins a casa.

-Ei, nena! -féu l'home, en veure que la noia li tancava la porta pels nassos.

-Què, Harry?

-En Harry era l'altre. Jo em dic Sid. Sid Arbuck. Que no m'estimes, doncs?

-Us adoro, senyor Arbuck. Però bona nit, senyor Arbuck.

El senyor Arbuck es quedà mirant astorat la porta tancada, com aquell qui no se'n sap avenir.

-Ei, nena, deixa'm entrar, nena. Estic segur que m'estimes. A mi m'estimen totes. Que no he pagat les consumacions de cinc amics *teus*, als quals no havia vist mai? En sembla que això em dóna dret que m'estimis. Oi que sí que m'estimes, nena?

Tustà la porta, de primer suaument, després més fort; finalment reculà uns passos, i s'arupí una mica, com si es disposés a llançar-se a la càrrega i enfonsar la porta. Però, en comptes de fer-ho, començà a baixar l'escala, picant de punys contra la paret. Quan arribava al capdavall, la porta de l'apartament de la noia s'obrí i la Holly va treure el cap.

-Ep, senyor Arbuck...

L'home es girà amb un somriure d'alleujament a la cara: allò havia estat una brometa d'ella!

-La pròxima vegada que una noia us demani diners per anar al tocador -cridà, sense fer gens de brometa-, seguiu el meu consell, amic meu: *no* li doneu vint centaus!

Truman Capote. *Desdejuni a can Tiffany*. Enciclopèdia Catalana, SA. Col·lecció Clàssics de la Literatura Universal, 1 (Edició per a EL OBSERVADOR). Barcelona, 1992. Traducció de Ramon Folch i Camarasa.

L'autor i la seva obra

Truman Capote, de vertader nom Truman Streckfus Persons, va néixer a Nova Orleans, Louisiana, el 1924 i va morir a Los Angeles, Califòrnia, el 1984. Va estudiar a Connecticut i, de jove, fou lector de guions, oficinista del "New Yorker" i ballarí en un vaixell fluvial. Va assolir força èxit amb la novel·la *Desdejuni a can Tiffany* (1958), sobre l'existència de personatges marginals que per tal d'escapar d'una realitat hostil es construeixen mons imaginaris. Amb *A sang freda* (1966), relat d'un assassinat múltiple, inicià la modalitat narrativa anomenada *non-fiction*, basada en la reconstrucció novel·lística de fets documentats.

Comprensió

- 1) Com es diu, la noia?
- 2) Quants anys té?
- 3) Com va vestida?
- 4) La noia desperta el senyor Yunioshi perquè li obri la porta de l'escala. Qui l'acompanya, a ella? Quina fila fa?
- 5) Creus que fa bé, la noia, despatxant-lo? Per què?

Filmografia

Desdejuni a can Tiffany (1961). Dirigida per Blake Edwards, Intèrprets: Audrey Hepburn, George Peppard, Patricia Neal, Buddy Ebsen, José Luis de Villalonga, Mickey Rooney.

FRAGMENT 39

Caçadors de faisans

La boira s'havia esvaït en part i descobria les humides teulades de canyes o bé es condensava en rosada que venia a humitejar el camí i l'herba dels volts de les cledes. El fum s'enfilava arreu de les xemeneies. La gent s'allunyava de la *stànitsa* encaminant-se qui a la feina, qui al riu, qui al cordó. Els caçadors seguien fent via pel senderó cobert d'herba humida. Els gossos, les cues brandant i tombant-se ara i adés a esguardar l'amo, corrien d'una banda a l'altra. Miríades de mosquits flotaven en l'aire bo i seguint els caçadors i cobrint llurs espatlles, ulls i mans. Olenin no parava d'esguardar la carreta que, lluny darrera d'ells, menava Mariana conduint els bous amb la seva llarga branca.

El calor era intensa. Les remors de la *stànitsa*, poca estona abans ben destriables, tot just arribaven a colpïr l'oïda; només els gossos feien soroll en trescar per entremig de les garrigues i, de tant en tant, hom sentia el xiscle o refilet dels ocells que es cridaven. Olenin no ignorava que hi havia perill al bosc, car els abreks s'amagaven sempre en aquells indrets. També sabia que per a aquells qui travessen el bosc a peu, el fusell és una poderosa arma defensiva. No pas que el minyó sentís la més lleu temença, però comprenia, tanmateix, que un altre al seu lloc n'hauria sentida, i així no cessava d'examinar i de sotjar, amb una certa tensió d'ànima, a través de la boira i de l'espessor del bosc, parant l'orella al so més insignificant, l'arma a punt sempre i saturat tot ell d'una impressió plaent i d'un sentiment desconegut. L'avi Eroixka, que marxava al davant, es deturava al caire de cada bassal on apareixien rastres d'alguna peça de caça i examinava l'indret amb una gran atenció bo i mostrant-lo a Olenin. Gairebé no parlava; només ara i adés a cau d'orella amollava al jove militar alguna que altra observació. El camí que seguien era solcat per les roderes d'una carreta, però l'herba feia feia temps que havia crescut i dissimulava el solc. El bosc, d'oms i de plàtans, era tan dens i tan espès a l'una i a l'altra banda, que era endebades cercar a descobrir-hi res. Gairebé no hi havia un arbre que no aparegués embolcallat de dalt a baix pels pàmpols salvatges i que no tingués el peu voltat de matolls espinosos de fosca coloració. El claper més petit era atapeït de móres silvestres i de joncs grisencs

que es gronxaven com ventalls.

Ça i lla hom destriava grossos rastres d'animals o les menudes empremtes dels senderons dels faisans, talment túnels que s'endinsaven en l'espessor del bosc i s'hi perdien. La puixança de la vegetació d'aquella regió verge de la selva astorava a cada pas Olenin, que mai no havia vist encara res de semblant. El bosc, el perill, el vell amb el seu murmuri misteriós, Marianka amb el seu posat baronívol i les muntanyes -tot allò semblava un somni a Olenin.

-Un faisà, allí -murmurà el vell tombant-se i enfonsant-se la gorra fins a les orelles-. Tapa't la cara; un faisà -i en dir això féu un gest irat a Olenin i seguí avançant gairebé de quatre grapes-. Poc li plau la cara de les persones.

Olenin es trobava encara a distància quan el vell, deturant-se, es posà a examinar l'arbre. L'ocell es mirava, de l'arbre estant, el gos que lladrava al dessota, i Olenin pogué observar-lo amb tot lleure. En aquell moment, però, sonà un tret que semblà una canonada, partint de l'escopeta ben calibrada de l'avi Eroixka, i l'animal alçà el vol enmig d'una escampadissa de plomes i caigué feixugament a terra. En encaminar-se vers el vell, Olenin n'esverà un altre, que s'alçà al seu davant. El minyó engrapà l'arma i, havent apuntat ràpidament, disparà. L'ocell donà una embranzida per tal d'enlairar-se, però, de sobte, es desplomà com una pedra i, després d'esgarrinxar-se en les mates espinoses, desaparegué en l'espessor del sòl.

-Brau minyó! -exclamà el vell, que no sabia tirar al vol.

Lleó Tolstoi. *Els cosacs*. Enciclopèdia Catalana, SA. Col·lecció Clàssics de la Literatura Universal, 19 (Edició per a EL OBSERVADOR). Barcelona, 1992. Traducció de Francesc Payarols.

L'autor i la seva obra

Lleó Tolstoi (1828-

1910) va ser un escriptor rus de família noble. Va començar estudis d'àrab i turc amb la idea de fer-se diplomàtic. Després va iniciar estudis jurídics. Va fer diverses activitats i es lliurà, a temporades, a una intensa vida social, fins que anà a viure durant dos anys amb un dels seus germans al Caucas. L'experiència del Caucas, on lluità contra els nadius, i la de la guerra de Crimea, on anà poc després, el van posar en contacte amb els soldats russos i amb la realitat de la guerra, que va reflectir a *Els cosacs* (1863). El 1855 va anar a Peterburg, on entrà en els cercles literaris. El primer viatge a Europa (1857), amb l'admiració pel progrés, d'una banda, i la decepció davant l'home europeu, de l'altra, va portar l'escriptor a plantejar-se greus problemes morals i filosòfics i a atacar la injustícia social. La dècada del 1860 representa el moment culminant del seu art, tot i que pensà deixar la literatura i es dedicà a l'educació dels fills i filles dels camperols. La pedagogia no va ser per a Tolstoi una activitat secundària, sinó una preocupació fonamental en la seva vida. Va

fundar una escola a la seva propietat i d'altres arreu del districte, i va publicar diversos llibres per a l'ensenyament. Tolstoi va ser dels primers a reclamar el dret de l'educació per a tothom. Descontent de la pedagogia europea (que observà durant el seu segon viatge a l'estranger, a mitjan 1860) i de la russa, va buscar un nou camí. Es basà, per primera vegada en la història de la pedagogia russa, en l'estudi del treball d'un gran nombre de mestres, en l'observació i en l'experimentació contínua. Defensà la idea que el millor mètode és aquell que desperta l'interès de l'alumne sense recórrer a la coacció, i que cal aconseguir una assimilació conscient, activa i creadora dels coneixements per part de l'infant. Una de les condicions indispensables per al treball pedagògic havia de ser l'amor del mestre pels infants. Ell mateix va ser el primer a donar-ne un exemple entusiasta. El treball amb els nens, les passejades que feia amb ells fora d'hores d'escola el van ajudar, d'altra banda, a resoldre problemes i dubtes relatius a la necessitat de l'art, a l'essència de la força de la paraula, a la necessitat d'explicar la història i la manera de parlar-ne i altres qüestions pedagògiques i artístiques. Es va casar el 1862 i cinc anys després començà la publicació de *Guerra i pau*. Segueix una nova etapa de dedicació als nens pagesos i una crisi espiritual, que es reflecteix parcialment a *Anna Karénina* (1874-77), admirable per l'anàlisi psicològica dels personatges. Des d'aleshores es va oposar obertament a les formes de vida de la seva classe social, atacà l'Església oficial i la burocràcia. Va intentar abandonar la literatura, que li semblava una activitat inútil, i es va dedicar al treball físic, es va fer vegetarià i es trobà cada vegada més en contradicció amb la vida de la seva família. Aquest nou tombant es reflecteix en les obres del darrer període de la seva vida, sobretot a *La mort d'Ivan Ilitx* (1886). La seva ideologia va trobar seguidors a tot el país i a Europa, i aquesta fama li va evitar la repressió contra la seva activitat social, cada vegada més gran. Els últims anys de la seva vida van estar marcats per dubtes i sofriments espirituals.

Comprensió

- 1) Els caçadors, amb els gossos amunt i avall, segueixen un senderó. Què és el que omple l'aire i els segueix i se'ls posa pertot arreu?
- 2) Fa calor. Els caçadors avancen en silenci. Qui són, però, els que fan soroll?
- 3) Quins arbres hi ha, al bosc?
- 4) En qui pensa, Olenin? Com te la imagines?
- 5) Qui mata, el primer faisà? I el segon? Què en penses, de les caceres?

Un cosac

FRAGMENT 40

Enamorament

26 de desembre

“Quin dia més fascinant, avui. Aquest matí m’he despertat sense experimentar cap mena d’entusiasme pel dia que m’esperava, ja que el meu pare tenia planejat de convidar a casa un grup de coneguts i clients i, a mi, aquesta mena d’esdeveniments no m’agraden gens. De tota manera, m’he vist obligat a participar en cadascun d’aquells brindis interminables i en la buida xerrameca tot resignant-me a passar un dia ben avorrit. Tot s’ha produït tal com tenia previst fins a la tarda, que han arribat d’altres clients quan ja havíem dinat. Quan tots els convidats entraven a la sala d’estar i jo ja estava preparat per a una altra sessió de parlaments de compromís, m’he adonat que tenia la mirada fixa contemplant de la manera més inconvenient la persona que acompanyava els amics del meu pare. Ha estat una visió tan deliciosa que tot d’una he perdut la parla i no m’ha sortit altra cosa que un quequeig d’idiota quan ens han presentat. Ha estat una sensació extraordinària: de sobte, la llengua se m’ha encallat a dalt del paladar i no hi ha hagut manera de traduir els meus pensaments en paraules. Ni tan sols gosava moure’m de por d’entrebancar-me com un matusser contra els mobles. Quan ens hem mirat l’un a l’altre, he notat que se m’enrojolaven les galtes amb la vergonya del tràngol que estava passant. Però que n’arriba a ser de perfecta, perquè de seguida s’ha adonat del meu desconcert i ha procurat que em sentís còmode. Té un aire càlid i em parlava com si ens coneguéssim de temps, això sí, sense la més mínima espurna de presumpció. Al cap d’un moment ja tornava a ser jo mateix i durant tota l’estona que hem estat conversant he perdut el sentit del temps. Finalment, el meu pare m’ha renyat amb una rialleta per haver-me-la quedat per a mi sol i he sentit com una estrebada ben dolorosa quan se me l’ha endut cap a una altra banda de la sala.

“Tot i que altra gent em donava conversa, jo tenia la mirada perduda cap allà con era ella, i unes quantes vegades els nostres esguards s’han creuat d’una manera tan sobtada que quasi perdo la respiració. Al cap d’una hora o així, el meu pare ha anunciat que Elizabeth, perquè aquest és el seu nom, tocaria i cantaria per a tots nosaltres, i ella ha accedit a fer-ho amb una gràcia

encisadora. Me l'he mirada amb una admiració sense dissimul. He tingut la gran alegria de veure, quan ha correspost a la meva mirada, alguna cosa en els seus ulls que em deia que ella també sentia aquella mateixa atracció, i jo he experimentat una sensació com si m'hagués nascut una flor meravellosa enmig del pit. Quina agonia quan ha arribat el moment en què ha hagut de marxar, quan tots érem reunits a la porta a l'hora del comiat. Quan se m'ha acostat, he agafat la capa que li duia un criat i ella s'ha girat perquè la hi col·loqués a les espatlles amb un somriure tan encantador que m'ha produït una fiblada al cor. No podia suportar de veure com se n'anava sense saber si la podria tornar a veure, per això, amb el cor que em batejava de por d'un possible rebuig, li he demanat si acceptaria la meva visita. En aquell moment precis s'acostava tota l'altra gent i no m'ha pogut respondre, però, en sortir al pas de la porta, m'ha agafat la mà i me l'ha pressionada fort abans de desaparèixer, amb tota la seva gràcia, cap al carruatge. El cap em rodava i amb prou feines sabia on era. Tot d'una, ja no he pogut acompanyar la resta de la família cap a la sala d'estar i, bo i excusant-me, m'he retirat de dret cap a la meva habitació. Em sento com si estigués passant una febrada, ara que la meva salut és excel·lent. No puc pensar en altra cosa que Elizabeth i estic segur que dec estar ben enamorat, perquè em turmenta el pensament que hagi de passar temps abans de tornar a contemplar aquest rostre tan perfecte.”

Víctor rebé una invitació de visita a la família Lavenza per al cap d'uns dies, i al cap de ben poc temps ja s'havia convertit en una de les visites habituals d'aquella casa. Ben aviat s'establí un lligam íntim entre Víctor i Elizabeth i tothom veié clar que eren totalment fet l'un per a l'altre. Elizabeth era tan intel·ligent i plena d'inquietuds com bonica, i Víctor descobrí en ella una de les úniques persones a qui podia obrir el seu cor i la seva ment. Fou inevitable que comencessin a plantejar-se el matrimoni.

Reverend Hubert Venables, *Els diaris de Frankenstein*. Col·lecció “L'Arcà”. Els Llibres de Glauco S.A. - Editorial Laertes. Barcelona, 1988.

Comprensió

- 1) Cap al 1970, un historiador suís va descobrir els diaris del Dr. Víctor Frankenstein (que no era un personatge de ficció?), en els quals el mateix doctor explica el procés de creació del seu monstre, així com tot el conflicte intern i tot el desgavell que aquesta creació li suposa. L'investigador suís els va enviar al reverend Hubert Venables, un capellà de York que es va dedicar a ordenar-los i a traduir-los de l'alemany a l'anglès. El reverend Venables està convençut de l'autenticitat del document, i també els seus editors... En canvi, hi ha lectors del llibre que estan segurs que és pura invenció. Tu què en penses? Et serviria saber que està ben documentada l'existència d'una família Frankenstein a Ginebra a finals del segle XVIII? En qualsevol cas, això no demostra res... o sí? Una altra cosa, no existeix enlloc informació sobre el "reverend" Huber Venables. És que potser... és un altre personatge de ficció? Explica una mica la teva opinió sobre aquests diaris del doctor Frankenstein.
- 2) Sigui com sigui, el fragment no parla per res del monstre de Frankenstein (aquí, encara no ha estat creat), sinó de l'enamorament sobtat que sent Víctor per Elizabeth. Creus que aquesta classe d'amor existeix o, senzillament, és una falsa creença? Raona la resposta, pensant que potser el que anomenem amor a primera vista és només una forta impressió (que no necessàriament ha de traduir-se en amor).
- 3) Qualificaries el fragment de romàntic? Per què?
- 4) Víctor queda corprès de la bellesa i la intel·ligència d'Elizabeth. Ella segurament també se sent atreta per ell, perquè accepta que la festegi. Quines virtuts hi pot haver vist?
- 5) Víctor dedueix que està enamorat perquè el turmenta la idea que ha de passar el temps fins que la torni a veure. Creus que és una bona deducció? Pot ser amor de veritat, o potser només és atracció física, o ànsia de possessió?... Sigues raonable en les teves respostes.

Peter Cushing fent de baró Víctor Frankenstein

FRAGMENT 41

La boira negra

Ascendint del Tàmesis, la boira espessa envaïa Londres amb força freqüència, s'emulsionava amb els vapors de la contaminació urbana i, de vegades, assolia tanta densitat que la circulació es feia impossible, ja que la visibilitat era inferior a un metre. Tanmateix, fa molts anys que es van prendre fortes mesures contra la famosa boira.

Però la nit del 26 d'octubre del 1996, la boira va tornar de les profunditats de l'abisme al seu lloc de naixement: les negres i fredes aigües nocturnes del Tàmesis. Va estendre la seva ampla capa bruna allargant els dits llefiscosos per engrapar un dels grans símbols de la ciutat: el *Tower Bridge*. A ben segur que Horace Jones i John Wolfe no van arribar mai a imaginar que el gran pont victorià quedaria tan amagat, tan fosc per a la humanitat, en només una nit. Les dues massisses torres neoclàssiques no aconseguien ser una altra cosa que visions immòbils i mudes. Els vuit-cents cinc metres del pont mòbil no es podien comparar amb la gran amplitud que anava prenent aquella massa. Els pocs vaixells que trencaven les aigües feien sonar les botzines en cecs intents de sortir-se'n sense topar amb algun company. Desgraciat aquell suïcida que sostenia el cos, amb pols tremolós, sobre la humida barana blava, ja que va perdre el seu crit i el seu alè en saltar i ser devorat per la boira...

Es podien sentir encara els laments dels antics fantasmes que, en un temps, van ser presoners de la Torre de Londres. El tall de l'enorme destrat del botxí ressonava entre els murs freds, i els esgarips d'Anna Bolena i Catherine Howard persistien abans que els seus caps fossin separats del cos d'un sol cop sec. Els vuit corbs que vigilaven el regne grallaven embogits esperant que les seves ales seccionades tornessin a néixer per fugir amb el seu vol magnífic i elegant.

Va arribar, llangorosament i amb cautela, als voltants de la celebèrrima abadia de Westminster, en el barri de West End, centre de la vida política, on es troba el Parlament. *Ella* lliscava sobre la façana que va reestructurar Hawksmoor dos segles enrere.

Aquell terreny de noranta-tres acres que quedava a la seva esquena semblava més un camp de batalla que el que era habitualment el *St. James'*

Park, amb totes aquelles aus mortes -més de mil-, que havien estat alliberades, misteriosament, de *Duck Island*. L'ombra va girar sobre ella mateixa per travessar el llac artificial i mirar cap a l'oest, on s'alça l'herculi *Buckingham Palace*, la residència de la Cort, amb aquells maniquins grisos -vermells a l'estiu- amb excelsos casquets de pèl negre, muntant guàrdia al seu davant. Durant les hores de sol, els enormes i formosos jardins de palau li donaven un sentit i un poder més vigorós. Però aquella nit heretava l'aspecte lamentable d'un terreny desolat, sense bellesa, on la *Dama Fosca* ballava, sense parella, acotxant el món amb eterna foscor.

Va concloure la seva marxa davant d'un grotesc bloc de vivendes d'estructura de principis del segle XX, a *Carlisle Place*, al costat de *Westminster Cathedral*. El va envoltar amb els seus enormes braços camuflats en l'obscuritat nocturna i, mirant cap amunt, hi va reptar, aturant-se davant la finestra de l'últim pis, l'àtic, observant el seu interior, en silenci.

Iván Mourín Rodríguez, *Nens perduts*. El fragment reproduït és una traducció i adaptació de l'edició feta el 2005 per la Sociedad de Nuevos Autores. Madrid.

L'autor i la seva obra

Amb *Nens perduts*, **Iván Mourín** (Barcelona, 1980) escriu una novel·la de terror i angonya, amb un Peter Pan molt assemblat a Dràcula i molt allunyat de la imatge que en tenim del clàssic de Walt Disney.

Mourín, criminòleg i especialista en patologia forense, va cursar els estudis de batxillerat a l'IES Montjuïc (Barcelona).

Comprensió

- 1) Una boira espessa sorgida del Tàmesis envaeix Londres. La boira, com si fos una ombra humana (o animal) gegantina, engrapa el *Tower Bridge* (1894). Descriu-lo.

- 2) Què és això de “Els vuit corbs que vigilaven el regne...”? Fes una redacció inventant-te la història d'aquests corbs.
- 3) Per cert, qui és l'autor de Peten Pan?
- 4) La Torre de Londres té una tènica història d'empresonaments i execucions. Qui eren, Anna Bolena i Catherine Howard?

- 5) I si abans has descrit el *Tower Bridge*, descriu ara la Torre de Londres (fundada el 1078; des del 1303, seu de la Joies de la Corona).

Fonts

1. El cor (*La ciència de la salut*)

- ▶ Fotografia extreta de la pàgina web:
 - Valentí Fuster, cardiòleg (conté una entrevista sobre les malalties cardiovasculars)
- ▶ Il·lustració del cor:
 - <http://www.estempertv.com/images/cor.gif>
- ▶ Una altra pàgina interessant és:
 - Valentí Fuster, “Doctor Corazón” (article del periodista científic Josep Corbella, que va col·laborar en la redacció de *La ciència de la salut*. S’hi destaquen una sèrie de frases del doctor i ell mateix ens explica a què dedica les diferents hores del dia. És una adreça interessant, que inclou una curiosa fotografia del doctor amb bicicleta)

2. El traïdor d'en Hands (*L'illa del tresor*)

- ▶ Biografia i obra extretes de la Hiperenciclopèdia (Grup Enciclopèdia Catalana)
- ▶ Fotografia de Robert L. Stevenson:
 - www.elpais.com
- ▶ Cartell de *L'illa del tresor* (1950):
 - www.granadamovieposters.com

3. El senyor Pickwick i els seus amics (*Pickwick*)

- ▶ Retrat de Charles Dickens:
 - www.imsa.edu/.../images/CharlesDickens.jpg
- ▶ Biografia i obra extretes de la Hiperenciclopèdia (Grup Enciclopèdia Catalana)
- ▶ Il·lustració de Pickwick adreçant-se al seu club:
 - www.dickensmuseum.com

4. L'extraterrestre implacable (*Mecanoscrit del segon origen*)

- ▶ Fotografia de Manuel de Pedrolo:

- photos14.flickr.com
- ▶ Biografia i obra extretes de la Hiperenciclopèdia (Grup Enciclopèdia Catalana)
- ▶ Il·lustració d'en Dídac i l'Alba:
 - www.edu365.com/.../mecanoscrit/mentre.htm

5. El club de Groucho Marx. Groucho i la Llei Seca (Groucho i jo)

- ▶ Biografia i obra extretes de la Hiperenciclopèdia (Grup Enciclopèdia Catalana)
- ▶ Tant Groucho Marx com el conjunt dels germans Marx tenen pàgina web pròpia, amb fotos, fotogrames, pòsters de pel·lícules, anècdotes i informació diversa. Són pàgines molt amenes
- ▶ La pàgina de Viquipèdia dedicada en català a Groucho conté un llistat de les seves frases més cèlebres
- ▶ La pàgina de Wikipedia dedicada en castellà als germans Marx conté un bon resum de la seva història i l'origen dels seus malnoms
- ▶ Fotograma d'*Una nit a l'òpera*: aupoil.blogspirit.com/images

6. Un àpat i un acudit especials. El port de Cotxín (El déu de les coses petites)

- ▶ Les notes biogràfiques estan extretes de l'edició esmentada
- ▶ Arundhati Roy té una pàgina web personal (d'on s'ha extret la fotografia)

7. Supersticions de les mars del Sud (Illes del Sud)

- ▶ Retrat de R. L. Stevenson:
 - <http://img.tfd.com/authors/stevenson.jpg>
- ▶ Fotografia de R. L. Stevenson amb la seva dona i una parella de veïns:
 - <http://www.janeresture.com/abemama/rls.jpg>

8. Tres dones pàl·lides (Dràcula)

- ▶ Fotografia de Bram Stoker:

- <http://espanol.geocities.com>
- ▶ Biografia i obra de Bram Stoker extretes de la Hiperenciclopèdia (Grup Enciclopèdia Catalana)
- ▶ Fotografia de Christopher Lee:
 - <http://news.bbc.co.uk/olmedia>

9. L'atac dels taurons (*El vell i la mar*)

- ▶ Retrat d'Ernest Hemingway:
 - <http://cdb.aldeae.net/images/hemingway01.jpg>
- ▶ Biografia i obra:
 - La Hiperenciclopèdia (Grup Enciclopèdia Catalana)
- ▶ Fotografia del *galano*:
 - <http://iescasablanca.xtec.es/~marioo/imagenes/galano.gif>
- ▶ Fotografia del *mako*:
 - http://ichthy.mlml.calstate.edu/images/Mako_sub.jpg

10. Crema de llibres (*Fahrenheit 451*)

- ▶ Fotografia de Ray Bradbury:
 - myhero.com/images
- ▶ Apartat de “L'autor i la seva obra”, extret de l'edició esmentada
- ▶ Cartell de *Fahrenheit 451*:
 - www.lenguaweb.net/lite/imag

11. Un atac de l'aviació alemanya durant la II Guerra Mundial (*Volant sol*)

- ▶ Fotografia de Dahl:
 - daria.no/skole/doc/html/4220.doc
- ▶ Biografia i obra extretes de la Hiperenciclopèdia (Grup Enciclopèdia Catalana)
- ▶ Fotografia del Hawker Hurricane:
 - www.avionesclasicos.com

12. Un espadatxí invencible (*El Corsari Negre*)

- ▶ Fotografia d'Emilio Salgari:
 - <http://images.google.es/imgres>
- ▶ Biografia i obra d'Emilio Salgari, extrems de la Hiperenciclopèdia (Gran Enciclopèdia Catalana) i de la pàgina:
 - <http://www.bibliotecasvirtuales.com/biblioteca/OtrosAutoresdeLaLiteraturaUniversal/Salgari/>
- ▶ Fotograma d'*El Corsari Negre* (1976):
 - <http://www.pirates-cave.com>

13. Assegurança de vida (*Les claus de vidre*)

- ▶ Fotografia de Jaume Fuster:
 - <http://www.escriptors.cat/imatges/jafuster.jpg>
- ▶ Biografia i obra, extrems de:
 - http://www.escriptors.cat/autors/fusterja/pagina.php?id_sec=2
- ▶ Fotografia de les ulleres:
 - <http://74.52.193.231/imagenes>

14. Una nit de terror (*El gos dels Baskerville*)

- ▶ Fotografia de Sir Arthur Conan Doyle:
 - <http://upload.wikimedia.org/wikipedia>
- ▶ Biografia i obra extrems de la Hiperenciclopèdia (Grup Enciclopèdia Catalana)
- ▶ Cartell d'*El gos dels Baskerville* (1959):
 - <http://images.google.es/imgres>
- ▶ Il·lustració d'*El gos dels Baskerville*:
 - content.answers.com

15. Quasimodo salva Esmeralda (*Nostra Senyora de París 1482*)

- ▶ Fotografia de Victor Hugo i de la gàrgola:
 - upload.wikimedia.org
- ▶ Notes de “L'autor i la seva obra”, extrems de l'edició esmentada.

- ▶ Fotografia de *Notre Dame*:
 - www.unbf.ca/arts/french/paris
- ▶ Fotograma d'*Esmeralda la zíngara*:
 - emmanuel.denis.free.fr

16. L'arquer ocult (La fletxa negra)

- ▶ Retrat de Robert Louis Stevenson:
 - <http://www.liceus.com/cgi-bin/gui/04/stevenson2.jpg>
- ▶ Il·lustració de la fletxa negra:
 - <http://www.geocities.com/Paris/Metro/7546/flecha.jpg>

17. Una revelació inesperada (Scaramouche)

- ▶ Retrat de Rafael Sabatini:
 - <http://upload.wikimedia.org/wikisource>
- ▶ Biografia i obra, extreptes de:
 - http://www.ccgediciones.com/Sala_de_Estar/Biografias/Sabatini.htm
- ▶ Cartell de la pel·lícula:
 - <http://www.kinoart.net/layout/data/9019.jpg>

18. Un invent infernal (Els cinc-cents milions de la Begum o de la Princesa Índia)

- ▶ Fotografia de Jules Verne:
 - gutenberg.spiegel.de/autoren/bilder/verne.jpg
- ▶ Biografia i obra extreptes de la Hiperenciclopèdia (Grup Enciclopèdia Catalana)
- ▶ Il·lustració del canó dissenyat per Gustov Krupp per a Hitler:
 - user.mc.net/hawk/doracol.jpg

19. L'aposta més famosa de la història (La volta al món en vuitanta dies)

- ▶ Fotografia de Jules Verne:
 - www.culture.gouv.fr

- ▶ Cartell de la pel·lícula *La volta al món en 80 dies* (1956):

- www.warnervideo.com

20. Les illes Salomó (Les terribles Salomó)

- ▶ Fotografia de Jack London de:

- cache.eb.com

- ▶ Biografia i obra, extretes de la Hiperenciclopèdia (Grup Enciclopèdia Catalana)

- ▶ Fotografia de nens de les illes Salomó:

- www.wordproutassembly.org

21. Un petimetre amb punteria (La muntanya d'or)

- ▶ Fotografia, biografia i obra de Karl May:

- <http://karl-may-gesellschaft.de/kmg/sprachen/katalan/index.htm> (pàgina molt interessant feta per Jordi Viader Riera, que inclou tot un seguit de pàgines web dedicades a Karl May).

- ▶ Fotografia de Lex Barker fent d'Old Shatterhand:

- <http://weblog.koewi.net/barker.jpg>

22. Contra el Ku Klux Klan (La venjança de Winnetou)

- ▶ Fotografia de Karl May:

- http://www.planet-wissen.de/pics/IEPics/portraet_karlmay.jpg

- ▶ Il·lustració dels membres del Ku Klux Klan:

- <http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons>

23. El duel final (El presoner de Zenda)

- ▶ Fotografia d'Anthony Hope:

- <http://www.epdlp.com/fotos/hope.jpg>

- ▶ Apartat "L'autor i la seva obra", extret de:

- <http://www.epdlp.com/escritor.php?id=1834>

- ▶ Fotografia de Douglas Fairbanks Jr. fent de Rupert de Hentzau (*El presoner de Zenda*, 1937):

- panther1.last.fm/avatar

24. La lliçó de vida de l'aventurer (Allan Quatermain)

- ▶ Fotografia de Sir Henry Rider Haggard:
 - <http://img.tfd.com/authors/haggard.jpg>
- ▶ Biografia i obra extretes de:
 - <http://mural.uv.es/glenda/1-Vida.html>
- ▶ Caràtula de la banda sonora original de *Les mines del rei Salomó* (1985):
 - <http://www.scoremagazine.com>

25. El capità Ahab i la Balena Blanca (Moby Dick)

- ▶ Fotografia de Herman Melville:
 - Wikipedia
- ▶ Fotografia de l'illa Mocha:
 - www.isla-mocha
- ▶ Notes de “L'autor i la seva obra”, extretes de l'edició esmentada.
- ▶ Portada d'una edició en còmic de Moby Dick:
 - www.tomheroes.com/images
- ▶ Cartells de *Moby Dick*:
 - www.impawards.com/1956
 - www.michaeldeas.com

26. Divendres (Robinson Crusoe)

- ▶ Retrat de Daniel Defoe:
 - www.albaeditorial.es/fotos
- ▶ Biografia i obra extretes de la Hiperenciclopèdia (Grup Enciclopèdia Catalana)
- ▶ Il·lustració de Robinson Crusoe:
 - www.lehrerfreund.de

27. Una vida perduda (El jugador)

- ▶ Fotografia de F. Dostoievski:

- <http://www.epilepsiemuseum.de/raum6/dostojew.jpg>
- ▶ Biografia i obra extretes de la Hiperenciclopèdia (Grup Enciclopèdia Catalana)
- ▶ Fotografia de la ruleta:
 - <http://www.sistemi-roulette.com/immagini/roulette.gif>

28. Un despertar molt poc agradable (El cas del difunt senyor Elvesham)

- ▶ Retrat de H. G. Wells:
 - <http://www.scifiworld.cz/thumbnails/WellsH.jpg>
- ▶ Biografia i obra de H. G. Wells, extretes de la Hiperenciclopèdia (Grup Enciclopèdia Catalana)
- ▶ Pintura d'home gran:
 - <http://miarroba.com/foros/ver.php?foroid=329438&temaid=1952594>

29. Un talismà fatal (La mà de mico)

- ▶ Fotografia de William W. Jacobs i il·lustració de la mà de mico:
 - <http://sepulcravo.gabinetedecuriosidades.com/wwjacobs>
- ▶ Biografia i obra extretes de:
 - www.valdemar.com

30. El vell miner (Germinal)

- ▶ Fotografia d'Émile Zola:
 - <http://www.histoire-en-ligne.com/IMG/jpg/doc-332.jpg>
- ▶ Biografia i obra, extretes de la Hiperenciclopèdia (Grup Enciclopèdia Catalana)
- ▶ Fotografia de miner del carbó:
 - www.lva.lib.va.us/.../VT/Coal_Miner

31. Després de l'atac dels marciàns (La guerra dels mons)

- ▶ Fotografia de Herbert George Wells:
 - <http://www.cineweb.biz/nuevadimension/wells.jpg>

► Fotograma de *La guerra dels mons* (1952):

- <http://elcinequenosgusta.nireblog.com/post/2007/03/11/la-guerra-de-los-mundos-1952>

32. *Plutó, el gat negre (El gat negre)*

► Fotografia de Poe:

- <http://www.mundocitas.com/fotos/974.jpg>

► Apartat de “L'autor i la seva obra”, extret de l'edició esmentada

► Fotografia dels ulls de gat:

- http://www.liplus.ru/img/q/u/quoted_/black-cat.jpg

► Cartell d'*Històries de terror*:

- images.amazon.com

33. *Un assassinat (El cor delator)*

► Fotografia amb l'autògraf de Poe:

- www.ecojoven.com

► Il·lustració:

- www.bibi.org/box/2005

34. *El pèndol de la mort (El pou i el pèndol)*

► Fotografia de Poe:

- www.clarin.com/suplementos/cultura/2005

► Cartell d'*El pou i el pèndol*:

- imagesource.art.com/images

35. *La hipnosi per mantenir la vida més enllà de la mort (Els fets del cas de M. Valdemar)*

► Dibuix de Poe:

- www.7calderosmagicos.com.ar

► Fotograma de *El cas del senyor Valdemar*:

- www.horrordvds.com

36. *El senyor Rochester (Jane Eyre)*

- ▶ Retrat de Charlotte Brönte:
 - <http://www.alohacriticon.com/images/viajeliterariofotos/charlottebronte>
- ▶ Apartat de “L’autora i la seva obra”, extret de La Hiperenciclopèdia (Grup Enciclopèdia Catalana).
- ▶ Fotograma de *Jane Eyre* (2006) :
 - <http://www.telegraph.co.uk/arts/graphics/2006/10/09/bveyre.jpg>

37. *Transformació en escarabat (La metamorfosi)*

- ▶ Fotografia de Franz Kafka:
 - www.artekculturelab.com
- ▶ Biografia i obra:
 - La Hiperenciclopèdia (Grup Enciclopèdia Catalana)
- ▶ Fotografia de la cuca:
 - www.cepymeweb.com

38. *Una noia espavilada (Desdejuni a can Tiffany)*

- ▶ Fotografia de Truman Capote:
 - www.theage.com.au
- ▶ Biografia i obra:
 - La Hiperenciclopèdia (Grup Enciclopèdia Catalana)
- ▶ Fotografia d'Audrey Hepburn:
 - www.diggersrealm.com

39. *Caçadors de faisans (Els cosacs)*

- ▶ Fotografia de Lleó Tolstoi:
 - <http://www.martincid.com/Autores/tolstoi.jpg>
- ▶ Biografia i obra:
 - La Hiperenciclopèdia (Grup Enciclopèdia Catalana)
- ▶ Il·lustració del cosac:
 - www.maisons-champagne.com/bonal/images/cosaque.jpg

40. Enamorament (*Els diaris de Frankenstein*)

- ▶ Fotograma de la pel·lícula *La maledicció de Frankenstein* (1957) extreta de la pàgina www.houseofhorrors

41. La boira negra (*Nens perduts*)

- ▶ A la pàgina La Casa de Kruela hi ha una entrevista *de profundis* sobre *Nens perduts*.
- ▶ Fotografia del *Tower Bridge* de: www.solarnavigator.net
- ▶ Fotografia de la Torre de Londres de: www.nationalarchives.gov.uk
- ▶ Fotografia del conjunt del *Tower Bridge* i de la *Tower of London* extreta de Wikipedia